

IHC|CALAND

J A A R V E R S L A G 2 0 0 2

Technology Creating Value

Ondernemingsdoelstelling

Technology Creating Value

De missie van IHC Caland is het optimaliseren van waarde voor haar klanten en aandeelhouders door te anticiperen op en te voldoen aan de eisen van haar klanten met oplossingen die gebaseerd zijn op kostenbesparende geavanceerde technologie. In de markten waarin IHC Caland actief is, wil de groep voortdurend vooroplopen in het ontwikkelen van klantgerichte technologie, teneinde haar marktleiderschap te behouden en te versterken.

Bedrijfsprofiel

IHC Caland N.V.

IHC Caland ontwerpt, bouwt en exploiteert materieel, schepen en complete systemen voor de offshore olie- en gasindustrie, de bagger-industrie en de scheepvaartsector. IHC Caland bestaat uit acht belangrijke dochterondernemingen, verdeeld over een divisie offshore olie- en gasactiviteiten en een divisie bagger- en gespecialiseerde scheepsbouw. Op de meeste van haar nichemarkten is de groep wereldmarktleider. IHC Caland is actief in 23 landen en heeft meer dan vierduizend toegewijde medewerkers in dienst.

Offshore olie- en gasactiviteiten

De activiteiten in de offshore betreffen voornamelijk ontwerp, levering en installatie buitengaats van drijvende systemen voor de productie, opslag en overslag van ruwe olie. Deze systemen omvatten drijvende productie-, opslag- en overslagssystemen (FPSO's), drijvende opslag- en overslagssystemen (FSO's), drijvende onder verticale voorspanning afgemeerde platforms (TLP's) en verwante faciliteiten. De groep bouwt en exploiteert FPSO's en FSO's ook voor eigen rekening. Deze worden op basis van langlopende contracten verhuurd aan oliemaatschappijen. Met dertien van dergelijke systemen in bedrijf en nog vijf in aanbouw is de groep veruit de grootste speler op deze markt. Naast deze producten worden nog veel andere producten ontworpen, van boorschepen, kraanschepen en pijpenleggers tot hefeilanden en drijvende boorplatforms. Een andere, snel groeiende activiteit is het leveren van gespecialiseerde diensten voor onderhoud, reparatie en installatie van systemen.

Bagger-/gespecialiseerde scheepsbouw

De werven van de groep zijn actief op nichemarkten, waar vraag is naar maatwerk voor gespecialiseerde complexe schepen met een hoge mate van toegevoegde waarde. Vooral in de baggerscheepsbouw beschikken de werven over alle cruciale technologische kennis. Daarenboven heeft de groep een omvangrijk netwerk van toeleveranciers en onderaannemers om ontwerp en bouw van alle projecten te optimaliseren. Het marktaandeel van IHC Caland in 'custom-built' en standaard baggerschepen en -materieel is wereldwijd meer dan 50%. De geschiedenis van deze activiteiten gaat meer dan 300 jaar terug. IHC Caland levert producten en diensten voor alle soorten baggeractiviteiten.

De scheepswerven van IHC Caland zijn ook actief op andere nichemarkten, zoals de bouw van Ro-Pax veerboten, offshore werkschepen en rivier-passagiersschepen.

Deze divisie omvat eveneens een aantal activiteiten dat niet verbonden is met scheepsbouw, maar technologisch wel nauw aansluit op de knowhow van de groep. Het betreft onder meer ontwerp en levering van funderings- en tunnel-boormaterieel.

Strategie en organisatie

Binnen centraal vastgestelde financiële en strategische randvoorwaarden brengt iedere dochteronderneming zelfstandig en onder haar eigen naam haar producten en diensten op de markt. Tegelijkertijd maken de bedrijven bij het uitvoeren van opdrachten intensief gebruik van elkaars kernvaardigheden, kennis van de markt en netwerk van klanten, leveranciers en strategische partners. Marktgerichte innovatie kenmerkt de cultuur van de groep. IHC Caland is leidend in het ontwikkelen van innovatieve kostenbesparende oplossingen die inspelen op de ver-

anderende behoeften van haar klanten. Om haar leidende marktpositie te behouden en te versterken, besteedt IHC Caland veel aandacht aan onderzoek en ontwikkeling en aan het beheersen van financiële en technische risico's. De groep bezit een groot aantal patenten.

Toegevoegde waarde

Het leveren van hoogwaardige maritieme technologie, die zoveel mogelijk waarde creëert voor klanten, staat centraal in de strategie van IHC Caland. Flexibiliteit en efficiency bij het combineren van eigen kennis en vaardigheden met die van partners in projecten en systemen is hierbij essentieel.

Voor aandeelhouders streeft IHC Caland naar een lange-termijnrendement dat aanzienlijk hoger is dan de vermogenskostenvoet. Alhoewel een aantal sectoren waarin de groep opereert, een cyclisch karakter heeft, leveren de langlopende huurcontracten van de F(P)SO's, de service- en naleveringscontracten en de brede spreiding van de activiteiten een redelijk stabiel en voorspelbaar rendement op.

Voor medewerkers wil IHC Caland een aantrekkelijke werkgever zijn, met veel mogelijkheden voor professionele en persoonlijke ontwikkeling. Het in stand houden van een veilige en gezonde werkomgeving en het naleven van strikte veiligheids- en milieunormen hebben de hoogste prioriteit.

Beursnotering

De aandelen IHC Caland zijn genoteerd aan de effectenbeurs van Euronext Amsterdam. De aandelen zijn opgenomen in de Next 150 index en sinds 4 maart 2003 in de AEX-index.

FPSO Mystras, een computertekening van de Okono/Okpoho FPSO welke het tijdelijke productiesysteem Jamestown (inzet) eind 2003 zal vervangen, met op de achtergrond de CALM overslagboei.

Bedrijfsprofiel	1
Overzicht van 2002 / vooruitblik 2003	4
Vijf jaar in beeld	6
Informatie voor aandeelhouders	7
Verslag van de Raad van Bestuur	8
Voorwoord	8
Vooruitzichten voor 2003	11
Ontwikkelingen in 2002	14
Onderzoek en ontwikkeling	22
Marktontwikkelingen en concurrentiepositie	25
Risicobeheersing	26
Gezondheid, veiligheid en milieubescherming	29
Personeelsbeleid	30
Corporate governance	32
Financieel verslag	34
Gang van zaken bij de groepsmaatschappijen	40
Preadvies van de Raad van Commissarissen	56
Jaarrekening 2002	
Geconsolideerd resultatenoverzicht	62
Geconsolideerd vermogensoverzicht	63
Geconsolideerd kasstroomoverzicht	64
Grondslagen voor de jaarrekening	65
Toelichting bij het geconsolideerd resultatenoverzicht	68
Toelichting bij het geconsolideerd vermogensoverzicht	71
Vennootschappelijke balans	77
Vennootschappelijke winst- en verliesrekening	77
Toelichting bij de vennootschappelijke balans	78
Overige gegevens	
Winstverdeling	81
Accountantsverklaring	81
Kerncijfers	82

Verklarende woordenlijst

Technische begrippen en afkortingen zijn opgenomen in een verklarende woordenlijst die eenmaal per twee jaar als aparte bijlage wordt toegevoegd aan het jaarverslag. Gelijktijdig met dit jaarverslag verschijnt een nieuwe editie. De laatste versie van de woordenlijst is ook beschikbaar op de website van IHC Caland.

Overzicht van 2002 / vooruitblik 2003

(€ mln)	2001	2002	Wijziging	%	Opmerkingen
Nettowinst	80,6	71,5	(9,1)	(11,3)	Problemen bij van der Giessen-de Noord
Per aandeel (€)	2,76	2,26	(0,50)	(18,1)	Problemen bij van der Giessen-de Noord
Resultaat voor interest en belasting (EBIT)	113,8	74,8	(39,0)	(34,3)	Problemen bij van der Giessen-de Noord
Bedrijfsresultaat voor afschrijvingen (EBITDA)	206,6	166,5	(40,1)	(19,4)	Problemen bij van der Giessen-de Noord
Enterprise value (EV)*	1873,6	2350,9	477,3	25,5	Markt en investeringen FPSO's
EV : EBITDA	9,1	14,1	5,0	54,9	Beïnvloed door van der Giessen-de Noord
Netto-omzet	964,8	930,3	(34,5)	(3,6)	Voornamelijk door scheepsbouw
EBIT : netto-omzet (%)	11,8	8,0	(3,8)		Problemen bij van der Giessen-de Noord
Kasstroom	173,5	163,1	(10,4)	(6,0)	Problemen bij van der Giessen-de Noord
Per aandeel (€)	5,93	5,15	(0,78)	(13,2)	Problemen bij van der Giessen-de Noord
Netto liquide middelen en effecten	208,4	203,2	(5,2)	(2,5)	Stabiel
Investeringen in materiële vaste activa	241,6	680,9	439,3	181,8	Toename leasevloot
Eigen vermogen	583,9	602,7	18,8	3,2	Problemen bij van der Giessen-de Noord / dividend / koersverschillen US\$-vermogen
Geïnvesteed vermogen	1015,8	1565,5	549,7	54,1	Toename leasevloot
Rentabiliteit gemiddeld geïnvesteed vermogen %	13,4	7,5	(5,9)		Investeringen in FPSO's / lagere netto winst
Langlopende schulden : eigen vermogen %	71	157	86		Investeringen in FPSO's
Netto schulden : EBITDA	1,1	4,5	3,4	309,1	Toename leasevloot
EBITDA rentedekkingsratio	9,3	8,5	(0,8)	(8,6)	Voornamelijk lagere winst
EBIT rentedekkingsratio	5,1	3,8	(1,3)	(25,5)	Voornamelijk lagere winst
Nieuwe opdrachten					
- offshore	1645,5	1620,8	(24,7)	(1,5)	Sterke markt
- bagger/gespecialiseerde scheepsbouw	560,7	303,7	(257,0)	(45,8)	Ingezakte markt voor gespecialiseerde scheepsbouw
Orderportefeuille					
- offshore	3118,8	4133,9	1015,1	32,5	Sterke markt
- bagger/gespecialiseerde scheepsbouw	983,7	721,0	(262,7)	(26,7)	Ingezakte markt voor gespecialiseerde scheepsbouw
Koers aandeel (€) 31/12	52,50	50,30	(2,20)	(4,2)	30% beter dan AMX-index
AMX-index	478,8	312,2	(166,6)	(34,8)	
Marktkapitalisatie	1649,2	1603,0	(46,2)	(2,8)	
Voorgesteld dividend (€)	1,36	1,50	0,14	10,3	Circa 50% van de oorspronkelijke winstverwachting 2002

* Marktkapitalisatie + netto schulden

VOORUITBLIK 2003

Financieel

De leasevloot van FPSO's en FSO's zal in 2003 opnieuw een solide basis voor de nettowinst en de kasstroom leveren. Aan het begin van het jaar bestaat de leasevloot uit acht operationele FPSO's en vijf FSO's. Na de beëindiging van drie contracten en de oplevering van drie nieuwe, grote FPSO's zal 2003 eindigen met tien FPSO's en drie FSO's in bedrijf.

Het totaal aan 'turnkey' opleveringen zal substantieel toenemen, echter de marges hierop zullen bescheiden zijn als gevolg van de zeer concurrerende marktomstandigheden op het moment dat de contracten werden gesloten. De divisie bagger-/gespecialiseerde scheepsbouw zal in 2003 in haar geheel naar verwachting weer een positieve bijdrage leveren aan het resultaat.

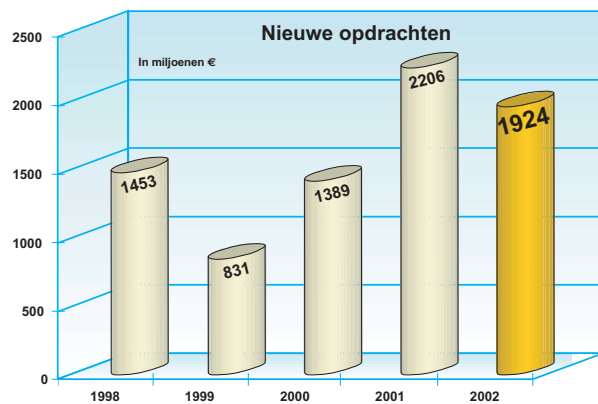
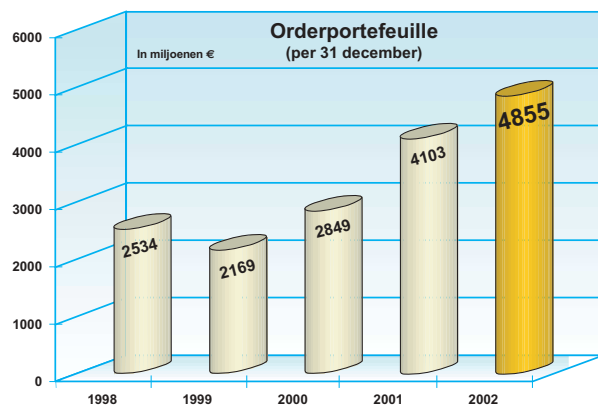
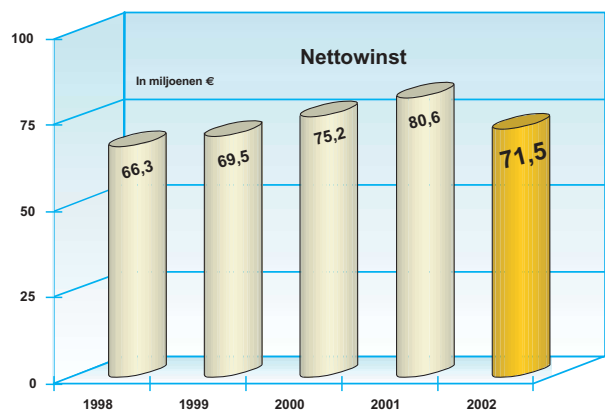
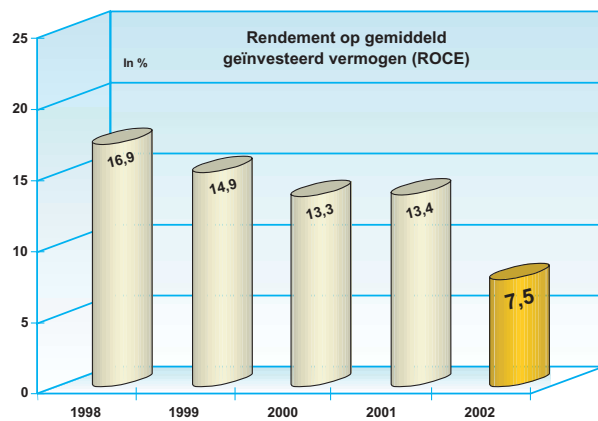
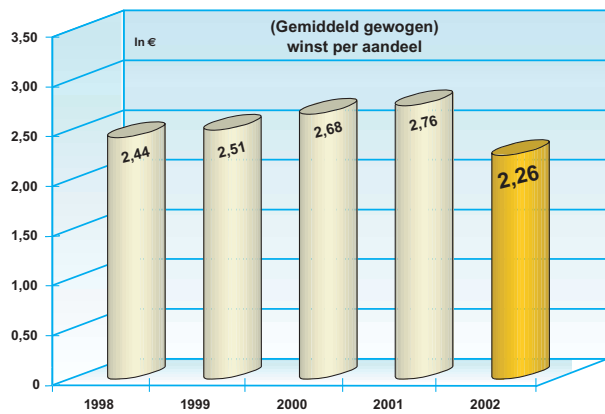
Behoudens onvoorziene gebeurtenissen als gevolg van de vele onzekerheden waarmee de wereld momenteel te kampen heeft, verwacht de Raad van Bestuur een nettowinst te behalen van US\$ 110 miljoen (€ 105 miljoen), US\$ 3,45 per aandeel. Verwacht wordt dat de kasstroom zal stijgen tot ruim US\$ 260 miljoen (€ 248 miljoen).

Marktomstandigheden

De vraag op de offshore olie- en gasmarkt zal naar verwachting opnieuw groot zijn. Voorspeld wordt dat de wereldwijde exploratie- en productiebestedingen (E&P) in de olie- en gasindustrie met circa 5% zullen stijgen. Daarvan zal naar verwachting een toenemend deel besteed worden op de offshoremarkt. Momenteel zijn er veel FPSO- en FSO-projecten op de markt, zowel in het lease- als in het verkoopsegment, en IHC Caland is optimistisch over de mogelijkheden om een aantal projecten te verwerven.

Voor de baggerscheepsbouw wordt een stabiele markt verwacht. De markt voor gespecialiseerde scheepsbouw blijft zeer concurrerend, waarbij een beperkt aantal nieuwe opdrachten wordt verwacht.

Viif jaar in beeld

Informatie voor aandeelhouders

Opname in AEX-index

Op 4 maart 2003 werd het aandeel IHC Caland opgenomen in de AEX-index van Euronext Amsterdam. IHC Caland is vereerd dat het nu samen met 24 andere grote Nederlandse ondernemingen deel uitmaakt van deze prestigieuze index. Bij toetreding was het wegingspercentage in de index 0,67%, vergeleken met een eindweging van 11,6% in de AMX-index, hetgeen ruimte laat voor verdere toename!

Ontwikkeling aandelenkoers

Gedurende het jaar daalde de koers van het aandeel IHC Caland van € 52,50 naar € 50,30, een daling van 4,2%. Gebaseerd op de eindejaarskoers betekent dat voor het voorgestelde dividend van € 1,50 een dividendrendement van 3%.

Rapportage in US dollars

Zoals eerder was aangekondigd zal IHC Caland met ingang van 1 januari 2003 haar cijfers uitsluitend in US dollars publiceren. Het jaarlijkse dividend zal daarom vanaf volgend jaar worden berekend in US dollars, maar zal naar keuze uitgekeerd kunnen worden in US dollars of in euro tegen de wisselkoers op de dag van uitbetaling. Dezelfde wisselkoers zal gelden bij de keuze voor stockdividend. Het dividend inzake 2002 zal uitsluitend in euro betaalbaar worden gesteld.

Aantal uitstaande gewone aandelen

Het aantal uitstaande gewone aandelen in IHC Caland N.V. liet in 2002 de volgende ontwikkeling zien:

Stand per 1 januari 2002	31.413.852
Stockdividend	265.991
Uitoefening van opties	188.475
Stand per 31 december 2002	<u>31.868.318</u>

Aandeelhouders

Op grond van de Wet Melding Zeggenschap in ter beurze genoteerde vennootschappen wordt gemeld dat zich geen aandeelhouder heeft gemeld, die meer dan 5% van de aandelen IHC Caland in bezit heeft.

In het kader van het ESOP-aandelenplan voor het personeel zijn circa 200.000 aandelen IHC Caland in het bezit van medewerkers.

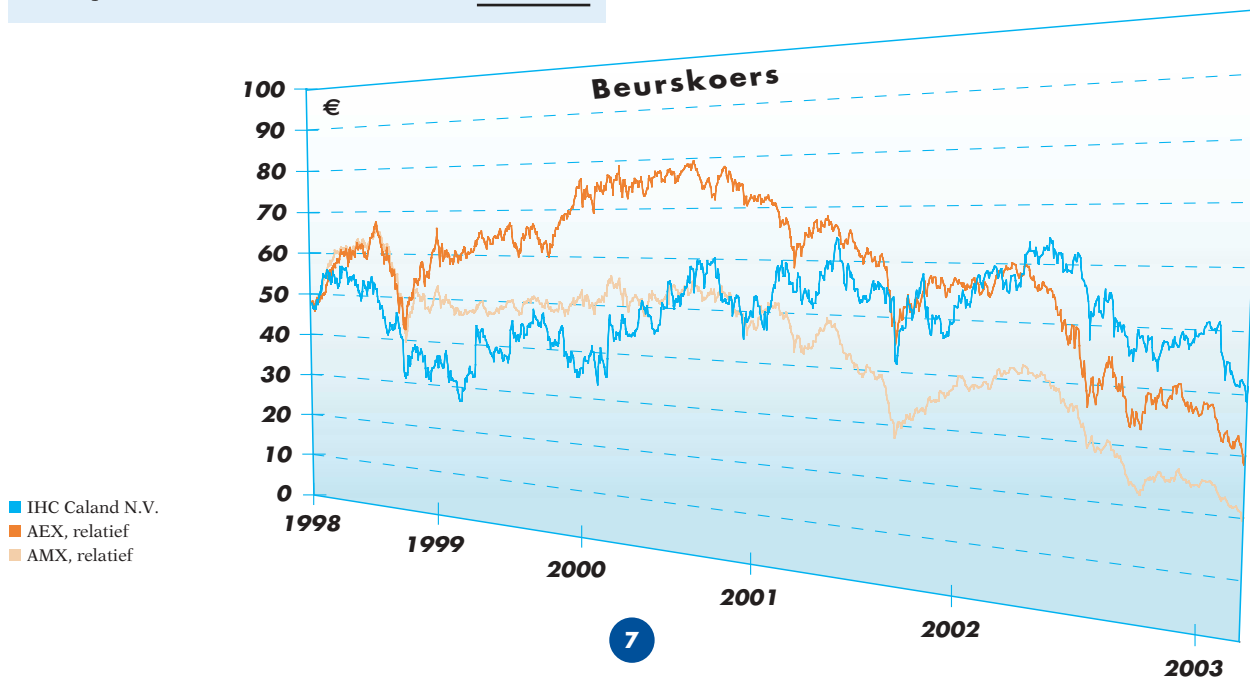
De aandelen zijn momenteel nagenoeg geheel in handen van institutionele beleggers, waarvan een grote meerderheid Engels of Amerikaans is.

Financieel

Uitgebreide informatie over het aantal uitgegeven aandelen en diverse statistische gegevens per aandeel is te vinden op pagina 82. Actuele informatie over het aandeel IHC Caland is te vinden op de website www.ihccaland.nl.

	Omzet in aantallen	In % van aandelenkapitaal	Hoogste koers in €	Laagste koers in €
1998	20.352.966	74,83	57,72	29,95
1999	29.200.395	106,23	49,20	26,40
2000	24.208.898	86,82	61,40	31,00
2001	27.342.047	93,68	65,60	40,60
2002	26.892.853	83,64	64,95	41,32

Het gemiddeld aantal dagelijks verhandelde aandelen bedroeg in 2002 circa 105.000. De gemiddelde koers was € 54,25 en de koers ultimo 2002 was € 50,30.

Verslag van de Raad van Bestuur

VOORWOORD

2002 was een jaar met zowel voorspoed als tegenspoed. De offshoredivisie floreerde opnieuw. Nieuwe eenheden werden aan de leasevloot van FPSO's en FSO's toegevoegd en de orderportefeuille groeide tot een recordomvang. Eén van de scheepswerven werd echter geconfronteerd met ernstige operationele problemen en een zwakke markt. Deze problemen vereisten een voorziening van € 25 miljoen, die leidde tot een afname van de nettowinst tot € 71,5 miljoen.

Economische groei in vele delen van de wereld stimuleert de vraag naar olie- en gasproducten. De voortdurende inspanningen van oliemaatschappijen om geproduceerde volumes te vervangen en de productie uit te breiden, vormen de drijvende kracht achter de groei van onze olie- en gasactiviteiten, nu en in de voorzienbare toekomst.

In 2002 bleef de markt voor baggerscheepsbouw stabiel, terwijl de vraag in de zeer concurrerende markt voor gespecialiseerde scheepsbouw zwak was.

Financiële prestaties

De voornaamste winstbijdragen waren afkomstig van de leasevloot van FPSO's en FSO's. Desalniettemin presteerden alle belangrijke groepsmaatschappijen goed, met uitzondering van de scheepswerf van der Giessen-de Noord. Het bedrag aan nieuwe opdrachten beliep € 1,9 miljard, bijna evenveel als het recordniveau van 2001. De orderportefeuille bereikte een nog niet eerder behaald niveau, terwijl door de uitbreiding van de leasevloot de zichtbaarheid van kasstroom en winst verder toenam. Twee van de drie scheepswerven presteerden eveneens bevredigend, zowel wat betreft de resultaten uit productie als de verwerving van nieuwe opdrachten.

IHC Caland realiseerde de halverwege het jaar herziene winstverwachting, maar kon niet aan de oorspronkelijke winstverwachting voldoen wegens een noodzakelijke eenmalige voorziening voor van der Giessen-de Noord, de scheepswerf gespecialiseerd in 'custom-built' schepen, zoals Ro-Pax ferry's. van der Giessen-de Noord werd tot op zekere hoogte slachtoffer van haar eigen succes. Het afschaffen van subsidies in 2000 leidde tot een grote stroom opdrachten en, achteraf gezien, werd de kostprijs van deze opdrachten onderschat, hetgeen tot aanzienlijke verliezen op deze opdrachten leidde. De problemen van de werf namen daarna verder toe door een gebrek aan opdrachten in de markt, hetgeen een forse reductie van de capaciteit noodzakelijk maakte. Door onmiddellijk maatregelen te nemen, inclusief het vervangen van het management van de werf, is de situatie weer onder controle gebracht.

Consistente uitvoering van strategie

Het afgelopen decennium heeft IHC Caland een goede staat van dienst opgebouwd in het ontwikkelen van haar offshore olie- en gasactiviteiten. Het in 1996 genomen besluit om naast de kennis voor het ombouwen van tankers naar FPSO's/FSO's ook deskundigheid op het gebied van bovendien geïnstalleerde procesinstallaties te ontwikkelen, heeft het mogelijk gemaakt dat de offshoredivisie zich ontwikkelde van leverancier van uitsluitend afmeersystemen tot een totaal-leverancier van complete FPSO's. Gedurende 2002 had IHC Caland een recordaantal van zes FPSO's in aanbouw, waarmee het haar leidinggevende positie in de wereld als leverancier van FPSO's bevestigt. Ook onze in 1996 gemaakte strategische keuze om de leasevloot van FPSO's en FSO's uit te bouwen is juist gebleken. Onze lease- en exploitatievloot van acht FPSO's en vijf FSO's (eind 2002) is het 'vliegwiel' geworden van onze activiteiten en genereert stabiele lange-termijn-inkomsten. In steeds sterkere mate kunnen wij profiteren van de toenemende ervaring en schaalgrootte op het gebied van projectmanagement, ontwerp, installatie en bedrijfsvoering. Prijzen en levertijden kunnen derhalve met een grote mate van nauwkeurigheid worden geschat, waarbij risico's geminimaliseerd worden en de kans op succesvolle afronding van projecten wordt vergroot.

Afgelopen jaar breidden wij onze capaciteit in Houston uit, dat het wereldcentrum is geworden op het gebied van offshore olie- en gasactiviteiten in diep water. We hebben nu de mogelijkheid om onze grote klanten dicht bij huis van dienst te zijn. Door samenwerking van GustoMSC met SBM-IMODCO en Atlantia Offshore is IHC Caland's centrum in Houston volledig uitgerust voor ontwerp- en constructiemanagement van complexe FPSO's, TLP's en verwante offshoreproducten. Dit verbetert het groeipotentieel van al onze in de VS gevestigde activiteiten. Elk van onze FPSO-centra in Monaco, Houston en Schiedam is volledig in staat het ontwerp en constructiemanagement van een complexe FPSO uit te voeren. Door de toegenomen schaalgrootte en deskundigheid kan IHC Caland nu ook, op selectieve basis, zeer grote projecten uitvoeren die voorheen werden gemedend of alleen werden uitgevoerd in allianties.

Ook het beleid van IHC Caland gericht op het uitbouwen van strategische allianties was in 2002 succesvol. Twee nieuwe lange-termijn-contracten voor de verhuur en exploitatie van FPSO's en een belangrijke uitbreidingsinvestering voor een bestaande FPSO, die ieder op zich een aanzienlijke waarde vertegenwoordigen, werden gesloten via onze alliantie met de Angolese staatsoliemaatschappij Sonangol.

In de markt voor baggerschepen en -materieel worden onze aanhoudende inspanningen om hoge kwaliteit en kostenbesparende geavanceerde technologische oplos-

singen te bieden, zoals het in 2002 geleverde diepwater-baggermaterieel, erkend en beloond.

Voor de gespecialiseerde scheepsbouw zijn de huidige marktomstandigheden moeilijk, maar wij geloven dat onze gespecialiseerde knowhow, de recente capaciteitsreductie en de nauwere samenwerking tussen de technische afdelingen van de werven, ons in staat zullen stellen te profiteren van een herstel van de markt zodra dit zich aandient. Onder normale omstandigheden hebben de bagger- en gespecialiseerde scheepsbouw een bevredigend rendement op het geïnvesteerd vermogen opgeleverd.

Strategische initiatieven 2003

In 2003 is onze strategie gericht op verdere groei van onze offshore olie- en gasactiviteiten, op het behouden en versterken van onze leidende marktpositie in baggerscheepsbouw en op het herstel van onze kostenefficiënte gespecialiseerde scheepsbouw. De belangrijkste initiatieven en plannen zijn:

- het versterken en verder optimaliseren van de uitvoeringscapaciteit van onze drie FPSO-centra;
- een verdere groei van de FPSO lease- en exploitatievloot;
- het stimuleren van projecten samen met strategische partners;
- het uitbreiden van capaciteit voor projectontwikkeling;
- het ontwikkelen en verbeteren van IHC Caland's 'generieke' FPSO-concept;
- meer investeren in onderzoek en ontwikkeling, in het bijzonder op het gebied van de technologie van putafwerkingen boven water en LNG;
- het aanbieden van aanvullende producten en diensten in de offshore- en baggerindustrie ter ondersteuning van de gehele levenscyclus van onze producten;
- de gereduceerde scheepsbouwcapaciteit sterker richten op baggerscheepsbouw;
- het versterken van de samenwerking tussen de werven Merwede Shipyard en van der Giessen-de Noord ten einde schaalvoordelen beter te kunnen benutten.

Veelbelovende technologie

IHC Caland streeft bij voortduring naar technologische vooruitgang teneinde de concurrentie voor te blijven. Eén van de meest veelbelovende ontwikkelingen in de afgelopen jaren is het toenemend belang van offshore LNG-productie. Inmiddels is in principe gekozen voor het toepassen van de eerste offshore LNG productie-installatie. Wij verwachten een zeer belangrijke ontwikkeling van de offshore LNG-markt, zowel aan de productiekant, door de ontwikkeling van tot nu toe verafgelegene offshore gasvelden, als aan de afleveringskant, door installatie van LNG-opslag en verdampingsfaciliteiten voor distributie in gebruikersgebieden. Met het ontwikkelen van de juiste afmeer- en verlaad-

systemen voor LNG-schepen is de groep zeer vergevorderd. Een eerste mogelijke opdracht voor het leveren van zo'n systeem ligt in het vooruitzicht.

Voor het voltooiën van het conceptontwerp van onze FP(D)SO-TLD, die FPSO's extra functies voor boren en putafwerking boven water biedt, werden intensieve R&D-inspanningen verricht. Dit concept werd het afgelopen jaar op modelbasis succesvol getest en de eerste veldtoepassing wordt nu gezocht.

Atlantia's TLP werd verder ontwikkeld met het oog op een toename van het draagvermogen. Daarnaast werd gewerkt aan de ontwikkeling van installatietechnieken die de zeer kostbare inzet van kraanschepen overbodig maakt.

Ook werden R&D-gelden besteed aan het verbeteren van de afmeertechnologie voor verlaadboeien in ultradiep water. Aanleiding hiertoe waren niet eerder geconstateerde verschijnselen van vermoeiingsbelasting bij een recent geïnstalleerde boei.

In de baggerscheepsbouw werden doorbraken bereikt in het toepassen van nieuwe technologie bij het ontwerp en de bouw van een diepwaterbaggerinstallatie voor de sleehopperzuiger 'Vasco da Gama' en voor de 27000 kW zelfvarende snijkopzuiger voor onze klant J. de Nul.

Financieel

Zoals vorig jaar al werd aangekondigd, heeft de uitbreiding van IHC Caland's leasevloot de balans enigszins onder druk gezet. De verhouding tussen langlopende schulden en eigen vermogen nam toe tot boven 1,5 : 1. Alle schulden hebben echter, zoals moet worden benadrukt, betrekking op lease-FPSO's met langlopende contracten, waarbij de opbrengsten een probleemloze aflossing garanderen. Gebaseerd op de huidige marktverwachtingen, met inbegrip van mogelijke opdrachten voor eenheden voor enkele van onze 50/50 joint ventures, verwachten wij niet dat in de nabije toekomst nieuwe aandelenemissies noodzakelijk zijn.

De groep blijft ook waakzaam ten aanzien van haar balansratio's. Eind 2002 werd een US\$ 500 miljoen revolverende kredietfaciliteit afgesloten voor extra flexibiliteit bij de financiering van projecten.

Diverse maatregelen zijn genomen en gepland om de overbelasting van de balans als gevolg van de groeiende leasevloot structureel te beperken, zoals het gezamenlijk investeren met partners, het benutten van voorfinancieringsmogelijkheden van de bouwerven en het trachten 'turnkey' leveringscontracten te verwerven.

Dit is het laatste jaar waarin IHC Caland in euro rapporteert. Zoals al eerder aangekondigd zal, in verband met het toenemend belang van de US dollar in de

branche, vanaf 1 januari 2003 uitsluitend in US dollars worden gerapporteerd.

Medewerkers

IHC Caland heeft nu een leasevloot van dertien FPSO's en FSO's, vier moderne scheepswerven, een offshore-installatieschip en meer kostbare bedrijfsmiddelen, maar we zouden hier weinig mee kunnen beginnen zonder de professionaliteit en toewijding van onze medewerkers die de beoogde resultaten weten te realiseren.

Helaas heeft een groot aantal medewerkers van van der Giessen-de Noord, als gevolg van de moeilijke markt-omstandigheden, de onderneming moeten verlaten. Het totaal aantal medewerkers in de scheepsbouw is na het effectief worden van de ontslagen inmiddels gedaald,

maar onze offshore-activiteiten groeiden opnieuw, waarbij in deze divisie 326 nieuwe medewerkers toetraden.

Eind 2002 waren 4338 medewerkers, met 54 verschillende nationaliteiten, werkzaam in 23 landen, in dienst van IHC Caland. Dankzij hun inspanningen hebben we ook dit jaar een bevredigend resultaat behaald. Wij willen al onze medewerkers bedanken voor hun inspanningen in het afgelopen jaar.

Een bijzonder woord van dank zijn wij de medewerkers van van der Giessen-de Noord verschuldigd. Zij hebben hard gewerkt in vaak moeilijke omstandigheden die zij zelf niet hebben veroorzaakt. Alles bij elkaar was 2002 een jaar met wisselend succes, waarin desalniettemin heel wat bereikt is.

DE RAAD VAN BESTUUR

D. Keller
Directeur
Offshore
(1946, Frans)

J.J.C.M. van Dooremalen
President-directeur
(1944, Nederlands)

F. Blanchelande
Directeur
(1949, Frans)

G. Docherty
Financieel directeur
(1948, Brits)

D.J. van der Zee
Directeur
(1948, Nederlands)

VOORUITZICHTEN VOOR 2003

Het jaar begint met een aantal onzekerheden in de wereldeconomie. De olieprijs handhaaft zich echter op een gezond niveau, hetgeen een stimulans is voor oliemaatschappijen hun exploratie- en productiebudgetten (E&P) op hoog niveau te houden. Gezien de verwachtingen voor een stabiele baggerscheepsbouwmarkt en een nog moeilijke markt voor gespecialiseerde scheepsbouw, verwachten wij voor 2003 een nettowinst van US\$ 110 miljoen (€ 105 miljoen). Dit is 9% hoger dan onze oorspronkelijke verwachting voor 2002 en 47% hoger dan de werkelijke nettowinst van 2002.

Voor de wereldwijde E&P-activiteiten wordt in 2003 een toename verwacht van 5%, waarvan een toenemend deel bestemd is voor offshore-activiteiten. De bestedingen in het Amerikaanse deel van de Golf van Mexico nemen echter af. De toename zal grotendeels plaatsvinden in de internationale sector, waarin de meeste activiteiten van IHC Caland plaatsvinden. Een sterke wijziging in de olieprijs (en E&P-budgetten) zal hoe dan ook pas na drie tot vier jaar de resultaten van onze activiteiten beïnvloeden, aangezien het merendeel van onze activiteiten in het laatste deel van het ontwikkelingstraject van een olieveld plaatsvindt.

In het algemeen verwachten wij een actieve markt voor onze offshore olie- en gasactiviteiten. De beginnende belangstelling van oliemaatschappijen voor offshore LNG zal naar verwachting verder toenemen. De groep is goed voorbereid om een vooraanstaande rol te spelen in deze nieuwe markt. Zowel op korte als lange termijn zal onze toonaangevende en grensverleggende technologie, tegen concurrerende kostenniveaus, steeds meer olie- en gaswinning mogelijk maken in moeilijk toegankelijke gebieden.

In 2003 zal een aantal 'turnkey' leveringsprojecten dat verworven werd in de periode 2000/2001, na het beginnend herstel van de olieprijs in 1999, opgeleverd worden. Opgemerkt moet worden dat deze projecten werden verworven onder zeer concurrerende voorwaarden.

Voor de baggerscheepsbouw wordt een stabiele markt verwacht. Begin 2003 was de orderportefeuille bevredigend. Behalve opdrachten van de Nederlandse en Belgische baggerbedrijven worden in toenemende mate opdrachten verwacht van staatsbaggerbedrijven, die voornamelijk in het Verre Oosten opereren.

Voor de gespecialiseerde scheepsbouw wordt in 2003 een volledige bezetting van de werven verwacht. Herstructureringsmaatregelen zullen onze concurrentiepositie versterken. De markt voor gespecialiseerde scheepsbouw zal echter moeilijk blijven. Wereldwijd is momenteel de beschikbare scheepsbouwcapaciteit aanzienlijk groter

dan de verwachte vraag. Verwacht wordt daarom dat de concurrentie hevig zal blijven en dat de druk op de prijzen aan zal houden.

Offshore olie- en gasactiviteiten

Alle bedrijven in de offshoredivisie zijn volledig bezet. Het jaar begon met een vliegende start door de verwerving van een grote opdracht van Petrobras voor een FPSO op basis van lease en exploitatie.

FPSO's

In het marktsegment voor FPSO's op basis van lease en exploitatie, dat de belangrijkste activiteit van IHC Caland is geworden, wordt een aanhoudend sterke vraag verwacht, aangezien een aantal projecten voor de ontwikkeling van diepwater velden al is bekendgemaakt. Dergelijke projecten vereisen de inzet van drijvende productiesystemen als FPSO's. Wij verwachten een sterke positie te kunnen behouden in deze groeiende markt en onze orderportefeuille verder te kunnen uitbreiden.

De Yoho FPSO gereed voor installatie buitengaats Nigeria; de eerste van de serie generieke FPSO's voor ExxonMobil, sinds november 2002 in de verhuur.

Naast de inmiddels verworven opdracht voor de Marlim Sul FPSO voor Petrobras verwachten wij dit jaar minimaal nog één en mogelijk twee grote FPSO-contracten te kunnen verwerven. Gedurende het jaar zullen drie eenheden opgeleverd worden en beginnen met productie, te weten de Serpentina (Generiek B) FPSO, Equatoriaal Guinea, en Xikomba (Generiek C) FPSO, Angola, voor ExxonMobil en de Okono/Okpoho FPSO voor Agip Nigeria, die het tijdelijke productiesysteem Jamestown vervangt.

Bovendien zal een aanzienlijk aantal zeer grote FPSO-projecten op verkoopbasis op de markt komen, in het bijzonder in de zuidelijke Atlantische Oceaan. In overeenstemming met ons beleid zullen wij alleen op dergelijke projecten aanbieden als de wijze van uitvoering aansluit op onze beschikbare middelen. Zulke projecten betreffen onder meer ChevronTexaco Agbami, TotalFinaElf Akpo en Dalia, BP Plutonio, Shell Bonga South West, Petrobras Marlim en Roncador.

Verkoop van materieel en componenten

De vraag naar de levering van materieel en componenten zal relatief groot blijven, voor onder meer TLP's,

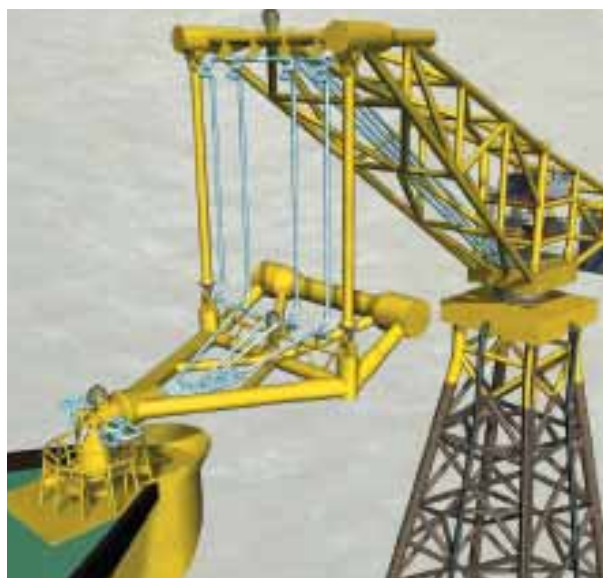
diepwateroverslag-systemen, afmeersystemen voor grote FPSO's, standaard CALM-boeien en dergelijke. Dit marktsegment is eveneens zeer aantrekkelijk en draagt bij aan het behoud van een redelijke verhouding tussen opbrengsten uit lease-activiteiten en opbrengsten uit verkopen.

'After sales' en service

Met hetzelfde oogmerk zal aanzienlijke aandacht besteed worden aan onze 'after sales'- en service-activiteiten, die in 2002 bijzonder goed presteerden. Deze activiteiten worden ondergebracht in een aparte business unit teneinde de slagvaardigheid en efficiency verder te vergroten.

Kansrijke LNG-markt

LNG zal komend jaar naar verwachting een belangrijke rol gaan spelen in de olie- en gasindustrie, zowel voor wat betreft de installatie van LNG-productie- en overslagfaciliteiten voor exploitatie van ver afgelegen offshore gasbronnen als de installatie van offshore LNG-stations voor ontvangst, opslag, verdamping en afvoer dichtbij bestaande markten. Offshore-ontvangst, -opslag en -verdamping heeft veiligheidstechnisch grote voordelen ten opzichte van landlocaties. IHC Caland is met nieuwe technologie goed gepositioneerd om een belangrijke rol te spelen in deze markt, waarvan de verwachting is dat er vóór het eind van het jaar meerdere projecten zullen worden goedgekeurd.

Een computertekening van het overslag- en afmeersysteem SYMO® voor de overslag van LNG.

Baggerscheepsbouw

Verwacht wordt dat het zwaartepunt in de markt voor de baggerscheepsbouw zal verschuiven van de grote Nederlandse en Belgische aannemers naar de klanten-categorie van staatsbaggerbedrijven, die opereren in markten als China en India, welke praktisch gesloten zijn voor de West-Europese aannemers. In beide markten

IHC Beaver 1200 snijkopzuiger in Venetië.

bestaat behoefte aan zowel middelgrote en grotere sleephopperzuigers als grotere 'custom-built' en standaard snijkopzuigers uit de Beaver-serie. Deze vraag komt niet alleen voort uit de behoefte bestaande verouderde capaciteit te vervangen, maar ook uit de behoefte aan vloottuitbreiding voor het bouwen van nieuwe natte infrastructuur, zoals havens, en het creëren van nieuw land voor industrie en steden.

De huidige capaciteit in de categorie van jumbo-sleephopperzuigers, voornamelijk in het bezit van de grote Nederlandse en Belgische aannemers, is voldoende voor de verwachte vraag. Investerings door klanten uit deze categorie zijn vooral gericht op de vervanging van kleine en middelgrote sleephopperzuigers. Hoewel dit in 2002 nog niet zichtbaar was, wordt toenemende belangstelling verwacht voor zware snijkopzuigers, in navolging van de bestelling eind 2001 door onze opdrachtgever J. de Nul van de grootste zelfvarende snijkopzuiger, met een vermogen van 27000 kW.

In de zand-, grind- en mijnbouwmarkt wordt een bescheiden hoeveelheid opdrachten voor nieuw te bouwen schepen verwacht.

Overige gespecialiseerde scheepsbouw

De markt voor gespecialiseerde scheepsbouw, zoals ferry's, offshorehulpschepen en riviercruiseschepen, blijft naar verwachting zwak, hoewel de lijst met kansrijke projecten duidt op een aantrekkelijke markt in de tweede helft van het jaar.

Samenvattend verwachten wij dat de werfcapaciteit van IHC Holland en Merwede Shipyard voornamelijk benut zal worden voor baggerscheepsbouw, terwijl van der Giessen-de Noord zich zal richten op de gespecialiseerde scheepsbouwmarkt, met uitzondering van een incidenteel baggerschip vanwege de vereiste korte levertijden. In de gespecialiseerde scheepsbouw is onze capaciteit substantieel verlaagd als gevolg van een afname van het aantal werknemers bij van der Giessen-de Noord met 40%.

Financieel

Eind 2002 werden twee nieuwe eenheden toegevoegd aan de operationele vloot, de Roncador FPSO voor Petrobras, Brazilië en de Yoho FPSO voor ExxonMobil, Nigeria. Dit brengt het totaal aantal eenheden in bedrijf begin 2003 op dertien, te weten acht FPSO's en vijf FSO's.

De Nkossa FSO (olie) is door onze klant Elf Congo in maart 2003 aan ons teruggegeven. Deze vroegtijdige

beëindiging van het contract wordt volledig vergoed. De verhuur van de FSO XV Domy (Nigeria) zal volgens planning in juni worden beëindigd, na 10½ jaar dienst, en zal vervangen worden door de nieuw gebouwde Amenam FSO.

Voor twee eenheden waarvan het contract afloopt in 2003, de FPSO voor Agip's Aquila-veld (Italië) en de FSO voor Shell (Sakhalin), wordt een contractverlenging verwacht.

Tenslotte wordt verwacht dat drie nieuwe eenheden zullen starten met productie in 2003, te weten de Serpentina FPSO voor ExxonMobil in Equatoriaal Guinea, de Xikomba FPSO, eveneens voor ExxonMobil in Angola, en de Okono/Okpoho FPSO, in joint venture met Saipem, die de FPSO Jamestown in Nigeria vervangt.

Dit leidt eind 2003 tot een vloot van tenminste tien FPSO's en drie FSO's, die substantiële inkomsten en kasstromen zullen genereren. In 2003 zal een flink aantal 'turnkey' opdrachten opgeleverd worden, waaronder naast de Matterhorn TLP (TotalFinaElf, Golf van Mexico) een afmeersysteem met flexibele arm voor Shell's EA FPSO, de Amenam FSO en het Bonga-materieel voor Shell Nigeria, alle in Nigeria. Aangezien deze contracten in een zeer concurrerende markt werden aangegaan en bij Amenam en Bonga sprake is van omvangrijke uitbestedingen, zullen deze projecten bescheiden marges opleveren.

In de baggerscheepsbouw verwachten wij minder opleveringen dan in 2002, met een overeenkomstig lager winstniveau. Het management van de gespecialiseerde scheepsbouw verwacht, na de verliezen en herstructureeringskosten in 2002, een resultaat dicht tegen het break-even-punt te kunnen realiseren.

Samenvattend verwachten wij, behoudens onverwachte gebeurtenissen in deze onzekere tijden, een nettowinst te behalen van US\$ 110 miljoen (€ 105 miljoen) voor 2003, een toename van 9% ten opzichte van de oorspronkelijke winstdoelstelling in euro voor 2002 en een 47% toename ten opzichte van de werkelijke nettowinst over 2002. De voornaamste bijdrage zal komen van onze leasevloot, met een bescheiden bijdrage van 'turnkey' opleveringen en van enige overdekking van kosten in de offshore-divisie. De kasstroom zal naar verwachting toenemen tot meer dan US\$ 260 miljoen (€ 248 miljoen).

Investeringsniveau

Gedurende 2003 verwachten wij bijna US\$ 500 miljoen te investeren in vaste activa, voornamelijk in lease-FPSO's. Voor de FPSO's voor ExxonMobil's Yoho-veld in Nigeria, en voor Petrobras' Roncador-veld in Brazilië, die beide in december 2002 gestart zijn met productie, zullen nog enige uitgaven worden gedaan. De verdere investeringen zullen plaatsvinden voor FPSO's voor ExxonMobil's

Het speciale afmeerplatform met een flexibele arm (Jacket Soft Yoke) voor zeer ondiep water, bestemd voor Shell EA.

Serpentina-veld in Equatoriaal Guinea, ExxonMobil's Xikomba-veld in Angola (50%), Agip's Okono/Okpoho-veld in Nigeria (50%) en de LPG FPSO voor Chevron/Cabgoc's Sanha-veld in Angola (50%).

Aanloopinvesteringen zullen plaatsvinden voor de recent bestelde FPSO voor Petrobras' Marlim Sul-veld in Brazilië. Ook voorzien wij aanloopinvesteringen voor tenminste één extra FPSO waarvoor het contract nog moet worden verkregen.

Opgemerkt moet worden dat de verwerving van een nieuw FPSO-leasecontract niet onmiddellijk grote uitgaven vergt. Bij een gemiddelde levertijd van achttien maanden bijvoorbeeld, zullen de eerste zes maanden (relatief) lage engineeringkosten met zich meebrengen. Eerst daarna starten de veel hogere uitgaven voor het schip en de kostbare installaties, die tamelijk gelijkmatig worden gespreid over de resterende twaalf maanden.

Aantal medewerkers

Het aantal medewerkers zal in 2003 naar verwachting stabiel blijven rond de 4500. Er zijn echter een tweetal tegengestelde ontwikkelingen:

- een toename van 25% in de offshoredivisie als gevolg van drie grote lease-FPSO's die in bedrijf gesteld worden en de werving van gespecialiseerde ingenieurs om tegemoet te komen aan de verwachte marktgroei;
- een daling van circa 10% in de scheepsbouwactiviteiten, voornamelijk als gevolg van de afvloeiing bij van der Giessen-de Noord.

ONTWIKKELINGEN IN 2002

OFFSHORE OLIE- EN GASACTIVITEITEN

Alle offshorebedrijven van IHC Caland waren volledig bezet gedurende 2002 en de capaciteit moest worden uitgebreid. De nettowinst van de offshore-divisie nam toe met 55% tot € 103,1 miljoen. De omvang van nieuwe opdrachten nam af met 1,5% tot € 1621 miljoen en de orderportefeuille nam toe met 33% tot € 4134 miljoen.

De ontvangen opdrachten voor vier FPSO's op lease- en exploitatiebasis, inclusief de recente opdracht van Petrobras in januari 2003, bevestigen dat lease en exploitatie van FPSO's beslist de belangrijkste activiteit van IHC Caland is geworden. Onze aanhoudende inspanningen van de afgelopen jaren om vooral de technologie en het projectmanagement in deze sector verder te ontwikkelen en te verbeteren, hebben resultaat opgeleverd. Al onze offshore-activiteiten, F(P)SO's op lease- en exploitatiebasis, de verkoop van F(P)SO's en de verkoop van faciliteiten, componenten en services ontwikkelden zich goed.

Aanzicht van de Shell EA FPSO verbonden met het door SBM geleverde afmeerplatform met een flexibele arm.

De leidende rol van IHC Caland in de wereldmarkt voor F(P)SO's biedt toenemende mogelijkheden voor het benutten van schaalvoordelen in ontwerp, constructie-management en bouw. Gedurende een deel van het jaar had IHC Caland zes FPSO's gelijktijdig in aanbouw, naast de uitvoering van een groot aantal andere projecten, hetgeen meer in detail wordt beschreven in het hoofdstuk over onze groepsmaatschappijen. Deze buitengewone werkbelasting was alleen te beheersen door het feit, dat in meer of mindere mate sprake was van kopieën van al opgeleverde of in aanbouw zijnde FPSO's. Het benodigde aantal manuren voor ontwerp en constructie-management werd daardoor gereduceerd. Desalniettemin moest de capaciteit in de drie centra in Monaco, Schiedam en Houston uitgebreid worden met een groot

aantal tijdelijke medewerkers, vooral op de afdelingen voor ontwerp en constructie-management.

De acquisitie van Ocean Design Associates, een bedrijf met vijftig medewerkers, heeft onze vestiging in Houston versterkt. Houston is het belangrijkste offshore olie- en gascentrum voor diepwaterelden in de wereld geworden. Wij zijn nu in staat om betere service te bieden aan onze in Houston gevestigde klanten.

F(P)SO's op basis van lease en exploitatie

Begin 2002 bestond de vloot van FPSO's en FSO's in bedrijf uit twaalf eenheden, terwijl drie FPSO's in aanbouw waren. In de loop van het jaar verwierf IHC Caland vier nieuwe contracten op basis van lease en exploitatie. Daaronder zijn twee (generieke) eenheden vergelijkbaar met de Yoho FPSO (Nigeria), die in 2003 starten met productie op de ExxonMobil-velden in West-Afrika, en een LPG-eenheid voor Chevron/Cabgoc in het Sanha-veld, die pas in 2005 in bedrijf wordt genomen. Laatstgenoemde opdracht vertegenwoordigt een belangrijke technische doorbraak, aangezien hier voor het eerst in één faciliteit het gas-fractioneringsproces, het condenseren, de opslag en de verlading worden gecombineerd. Dit project zal, evenals één van de bovenstaande generieke FPSO's, worden uitgevoerd in een alliantie met Sonangol, de Angolese nationale oliemaatschappij.

Een computertekening van de in Japan in aanbouw zijnde Sanha LPG FPSO. Ingangsdatum verhuur begin 2005.

De laatste opdracht werd begin januari 2003 ontvangen van Petrobras, voor een FPSO op het Marlim Sul-veld (Brazilië). De eerste olie is gepland voor half 2004. Aangezien één eenheid (FPSO II) uit bedrijf is genomen en twee nieuwe FPSO's zijn begonnen met productie, telde de vloot eind 2002 dertien eenheden in bedrijf.

Het vooruitzicht van nieuwe opdrachten in aanmerking nemende, is het duidelijk dat de groei van de onderneming vooral voortkomt uit de lease en exploitatie

van F(P)SO's. Om de druk op de financiering en de balans te verlichten, streeft onze groepsmaatschappij SBM naar passende maatregelen, zoals de uitvoering van projecten met geschikte partners en het benutten van bouwfinanciering door de bouwwerf, zoals bij de nieuw te bouwen Sanha FPSO. SBM streeft daarom vooral naar gunstige voorwaarden in toekomstige contracten.

Een aantal van de oudere leasecontracten zal binnenkort aflopen. Met het oog hierop moet worden benadrukt dat:

- IHC Caland een conservatieve afschrijvingsmethode hanteert en dat zodra de eerste leaseperiode afloopt, de faciliteit reeds geheel of voor een groot gedeelte is afgeschreven. Als de charter wordt verlengd, zal daardoor het rendement op het geïnvesteerd vermogen veelal toenemen, ondanks een (contractueel) overgenomen reductie van de leaseprijs;
- als het contract niet wordt verlengd, de eenheid beschikbaar komt om opnieuw te gebruiken, waarbij de lage boekwaarde de onderneming dan een goede uitgangspositie biedt bij het verkrijgen van een nieuwe opdracht en ook een redelijke kans bestaat op een beter rendement op het geïnvesteerd vermogen.

Door naast de conservatieve afschrijvingsmethode een actief vlootbeheer te voeren om de schepen in goede staat te houden, creëert IHC Caland waarde voor haar aandeelhouders op langere termijn en verschaft zij een goed zicht op een groot deel van haar toekomstige opbrengsten.

Soms worden leasecontracten samen met partners uitgevoerd. De partners zijn hierbij verantwoordelijk voor een van tevoren afgesproken deel van het project, bijvoorbeeld het ontwerp, de bouw of de ombouw van een tanker naar een F(P)SO of de installatie buitengaats. De partner wordt ook voor een zeker percentage mede-eigenaar. Redenen om samenwerkingsverbanden aan te gaan, zijn onder andere (1) toegang krijgen tot specifieke expertise, die binnen de groep niet aanwezig is, (2) toegang krijgen tot een tanker die al in aanbouw is, teneinde de in het contract gestelde levertijd te kunnen halen, (3) het verminderen van risico's, speciaal voor eenheden waarvan de eerste leaseperiode betrekkelijk kort is en (4) het gezamenlijk gebruik maken van de voorkeur van een klant voor een bepaalde onderneming die zelf niet alle kennis heeft om een complete FPSO te kunnen leveren en installeren.

Verkoop van FPSO's en FSO's

In het verkoopsegment heeft IHC Caland de bouw van de Amenam FSO voor TotalFinaElf voltooid en verwierf zij een nieuw contract voor een FSO voor ExxonMobil, beide op basis van 'lumpsum-turnkey'. De toegenomen vraag naar FPSO's op basis van lease en exploitatie in de afgelopen jaren heeft tot op zekere hoogte de vraag naar aankoop van FPSO's en FSO's vervangen. De mogelijkheden voor de verkoop van een aantal zeer grote FPSO's

De FSO Unity, een 'turnkey' opdracht voor TotalFinaElf Nigeria. Deze VLCC tanker werd op de wal geassembleerd en uitgerust bij Hyundai en vanaf de kade te water gelaten – een unieke methode voor een schip van deze omvang.

lijken er echter op te wijzen dat de verkoopmarkt verbetert. Eind 2002 werd een aantal grote en complexe FPSO's, vergelijkbaar met bestaande projecten als Girassol en Bonga, gepland. IHC Caland streeft ernaar minimaal één zo'n 'turnkey' project te verwerven op basis van een kostenefficiënt prestatiecontract.

Wat betreft de verkoop van turnkey-FPSO's streeft de groep niet naar projecten die, als gevolg van de wens van de klant om een gezamenlijk ontwikkelings- en optimalisatietraject te doorlopen, zeer grote inspanningen aan manuren vragen in ontwerp en projectbegeleiding.

Terwijl de meeste concurrenten afhankelijk zijn van onderaannemers voor specifieke onderdelen van het werk, is IHC Caland één van de zeer weinige ondernemingen die ervaring heeft met alle technologieën, die voor de meest complexe FPSO's benodigd zijn.

Verkoop van faciliteiten, componenten en services

In 2002 maakt IHC Caland goede voortgang met TLP-diepwatertechnologie via het Matterhorn-project. Deze faciliteit (een drijvend onder verticale voorspanning afgemeerd éénkolomsplatform) is de eerste met bovenwater afgewerkte putten, hetgeen na oplevering een doorbraak in de offshore-oliewinning zal betekenen. De levering aan TotalFinaElf zal in 2003 plaatsvinden. Ook heeft IHC Caland haar activiteiten op het gebied van directe leveringscontracten van olieveldcomponenten op een hoog niveau weten te houden. Het betreft onder meer diepwater CALM-boeien voor de offshorevelden bij Angola en Nigeria en gespecialiseerde afmeersystemen voor grote FPSO's, zoals EA en Bonga voor Shell Nigeria en de White Rose FPSO in Newfoundland.

De kolom voor de Matterhorn TLP, op haar sleepreis van Singapore.

Wij verwachten een verdere groei in dit segment van de markt. Verder onderzoek en ontwikkeling in 2002 heeft verschillende nieuwe concepten opgeleverd, zoals het Soft Yoke Mooring and Offloading systeem (SYMO®LNG) en de Gravity Actuated Pipe (GAP®); zie het hoofdstuk Onderzoek en ontwikkeling. In de nabije toekomst worden voor deze concepten goede mogelijkheden verwacht. Onze offshore-services presteerden bijzonder goed in 2002. De verkoop van installaties, componenten en services draagt bij aan een betere balans tussen lease- en verkoopactiviteiten, een belangrijk streven.

De markten voor LPG en LNG

Met de verwerving van een achtjarig lease- en exploitatiecontract voor de Sanha LPG FPSO, heeft IHC Caland haar positie versterkt als één van de toonaangevende ondernemingen in de levering van gasexploitatiefaciliteiten. Dit contract creëert een standaard in het LPG-segment, waarvan verwacht wordt dat de vraag de komende jaren aanzienlijk zal groeien.

Het is duidelijk dat de vraag naar LNG wereldwijd zal toenemen. In de VS, Europa en Zuidoost-Azië wordt al

Een computertekening van de SYMO®-technologie, toegepast voor het in tandem laden van gastankers vanaf een drijvende LNG productie-installatie.

infrastructuur voor export en import voorbereid. In dit segment zijn twee veldontwikkelingen waarvan de start in 2002 werd verwacht, niet gerealiseerd. Het project voor Kudu in Namibië werd uitgesteld wegens onvoldoende winbare reserves, terwijl het Sunrise project in Australië om politieke redenen werd uitgesteld. Desalniettemin wordt verwacht dat er spoedig een markt zal ontstaan voor LNG-infrastructuur. De doelstellingen van IHC Caland in de LNG-markt zijn als volgt:

- het leveren van belangrijke gespecialiseerde componenten zoals het Soft Yoke Mooring and Offloading systeem (SYMO®), 'turrets', 'swivels' en afmeersystemen voor drijvende LPG- en LNG-faciliteiten. Waarschijnlijk zullen de oliemaatschappijen zelf de bouw van de faciliteiten uitvoeren, aangezien deze investeringen miljarden dollars vergen;

SBM's concept voor een drijvende hervergassingseenheid (FSRU), een import-terminal voor LNG.

- het ontwerpen en bouwen van FSO's voor LPG en LNG en Floating Storage and Regasification Units (FSRU's) voor LNG. Op dit gebied richt IHC Caland zich op de complete levering van faciliteiten, mogelijk op leasebasis, aangezien de contractwaarde vergelijkbaar is met die van een olie-FPSO van gemiddelde grootte. Als 'turnkey' levering niet verlangd wordt, zal de levering van belangrijke componenten worden nagestreefd;
- het leveren van afmeer- en overslagsystemen – altijd op basis van een vaste aanneemsom.

Marketinginspanningen voor het promoten van onze LNG-technologie zijn inmiddels gestart.

De Golf van Mexico

In voorgaande jaarverslagen sprak IHC Caland haar twijfels uit over de zeer optimistische voorspellingen in de pers met betrekking tot de toepassing van FPSO's in de Golf van Mexico. Wij waren ervan overtuigd dat de vraag naar FPSO's slechts langzaam op gang zou komen. Hoewel ons vorige jaarverslag opperde dat er mogelijk-

Het transport vanaf de bouwwerf van de belangrijkste modules voor phase 2A van de Kuito FPSO, voor buitengaatse installatie op de FPSO.

heden zouden kunnen komen in 2002, is er heden nog geen zicht op een concreet project. Gezien de reductie van E&P-budgetten in de VS, blijft het de vraag of 2003 een project zal opleveren. De eis dat al het meekomend gas uiteindelijk geproduceerd moet worden en de implicatie van de Jones Act dat alle shuttle-tankers (niet de FPSO's) gebouwd moeten zijn in de VS, vormen belangrijke belemmeringen. Op korte termijn zullen de mogelijkheden in de Golf van Mexico zeker niet van invloed zijn op de groei van onze FPSO-activiteiten.

Concurrentie

In de lease- en exploitatiemarkt voor FPSO's biedt IHC Caland's geïntegreerde knowhow voor het leveren en exploiteren van complete en complexe FPSO's een belangrijk concurrentievoordeel. Dit is vooral van belang voor klanten die veel waarde hechten aan uitgebreide ervaring en beschikbaarheid van alle knowhow. Dit concurrentievoordeel heeft minder waarde bij eenvoudiger systemen waarbij lange-termijn-risico's minder belangrijk worden geacht. In de lease- en exploitatiemarkt zijn Modec uit Japan, Bluewater uit Nederland en Prosafe uit Noorwegen de belangrijkste concurrenten. Een andere speler is Bergesen, een Noorse tankereigenaar die succes had in Equatoriaal Guinea. Voor eenvoudiger systemen bestaat de concurrentie voornamelijk uit tankereigenaren die erop uit zijn om de levensduur van hun vloot te verlengen.

In de markt voor de verkoop van FPSO's en FSO's streeft IHC Caland alleen naar 'turnkey' opdrachten op basis van

een vaste prijs en prestatiespecificaties. Op deze wijze blijven projectmanagement, kosten en opbrengsten goed onder controle. In de markt voor 'turnkey' verkoop van grote FPSO's ziet de concurrentie-omgeving er nogal anders uit dan vorig jaar:

- Brown & Root, McDermott en ABB komen terug op hun marktbenadering van grote EPCI-contracten en zullen mogelijk minder gretig zijn;
- enkele Europese bedrijven zijn aanzienlijk gegroeid door fusies, met name Saipem (Bouygues) en Technip (CSO). Deze bedrijven zijn nu serieuze spelers en hebben hun intenties als concurrenten duidelijk gemaakt;
- Koreaanse werven zoals Hyundai en Daewoo presteren goed in bouw en integratie, maar dienen samen te werken met partners voor het ontwerp en de engineering.

In de markt voor TLP's, drijvende onder verticale voorspanning afgemeerde platforms, bestaat de concurrentie voornamelijk uit Modec en ABB met het TLP-meerkolomsconcept en Technip-CSO-Aker en McDermott met het Spar-concept. IHC Caland is ervan overtuigd dat Atlantia's éénkolomsconcept SeaStar® zeer concurrerend is.

In de markt voor producten en 'services' met betrekking tot afmeertechnologie is de concurrentie als volgt:

- voor 'turrets' en afmeersystemen APL (Noorwegen, werkmaatschappij van Statoil), Bluewater (Nederland), en Sofec (VS);
- voor CALM-verladingsboeien Sofec en Bluewater.

IHC Beaver snijkopzuigers en Delta werkbotten voor Nigeria.

BAGGER-/GESPECIALISEERDE SCHEEPSBOUW

Gedurende 2002 ontwikkelden de activiteiten in de bouw van baggermaterieel zich in het algemeen volgens verwachting, maar door problemen bij één van de werven presteerde de gespecialiseerde scheepsbouw bijzonder slecht. Maatregelen zijn genomen om deze problemen op te lossen. De nettowinst van de gecombineerde bagger-/gespecialiseerde scheepsbouwdivisie sloeg om in een verlies van € 28,9 miljoen na een eenmalige herstructureeringslast van € 25 miljoen. De omvang van nieuwe opdrachten daalde met 46% tot € 304 miljoen en de orderportefeuille daalde met 27% tot € 721 miljoen.

De markt voor de bouw van baggerschepen en daaraan gerelateerd materieel was stabiel, vooral in de categorie kleine en middelgrote opdrachten. De lange-termijnvooruitzichten voor deze markt blijven positief, met een verwachte jaarlijkse gemiddelde groei die gelijk is aan die van het volume van het vervoer over zee. Deze laatste wordt over het algemeen geschat op tweemaal het groeipercentage van het wereld-bbp. Nieuwbouwopdrachten in 2002, samen met de op peil blijvende vraag naar 'after sales' levering van reserve-onderdelen en componenten, hebben geleid tot een bevredigende orderinstroom. Deze orderinstroom, gevoegd bij de orderportefeuille van begin 2002, heeft geresulteerd in een volledige bezetting van alle eenheden. Op basis van de orderportefeuille aan het begin van 2003 en de positieve marktvooruitzichten voor het komende jaar, wordt ook voor 2003 een volledige bezetting van de werven en andere bedrijfsonderdelen verwacht.

In de markt voor baggermaterieel blijft IHC Caland goed gepositioneerd voor het leveren aan twee verschillende klantengroepen. De investeringen van de Nederlandse en Belgische aannemers zijn ofwel sterk gericht op het bereiken van de laagste kostprijzen in hun markten ofwel op geavanceerde technologie die nieuwe, grensverleggende baggermogelijkheden creëert. De staatsbaggerbedrijven in (semi)-gesloten markten richten zich ook op baggermaterieel van hoge kwaliteit, maar met bewezen technologie. Vooral in dit laatste marktsegment, dat een aantal zich snel ontwikkelende landen, waaronder China, omvat, verwachten wij een gezonde vraagontwikkeling.

De markt in gespecialiseerde scheepsbouw was erg zwak, hetgeen resulteerde in toenemende concurrentie en gebrek aan opdrachten. Dit maakte een herstructurering en inkrimping van één van de werven, van der Giessen-de Noord, noodzakelijk. Zoals eerder al gemeld, trof de groep een eenmalige voorziening van € 25 miljoen om de inkrimping en de hiermee samenhangende kosten af te dekken. Bovendien werd het management vervangen en werden diverse technische afdelingen van de divisie samengevoegd. Toenemende samenwerking en onder-

linge uitbesteding tussen de werven zullen de kosten-niveaus verbeteren.

Baggerbouwactiviteiten

Opdrachten en opleveringen

Op de markt voor de aanleg van nieuwe natte infrastructuur ('capital dredging') en op de onderhoudsbaggermarkt bleef de verkoop van standaardzuigers, evenals in vorige jaren, gehandhaafd op een hoog niveau. Naast opdrachten voor middelgrote sleephopperzuigers uit Europa, werd een opdracht uit China ontvangen voor een 10000 m³ sleephopperzuiger, die daar gebruikt zal worden voor grote infrastructurele projecten.

Zoals verwacht betroffen de investeringen van Nederlandse en Belgische aannemers vooral kleine en middelgrote hopperzuigers. Een schip van 5400 m³ werd besteld door het Belgische DEMA, in navolging van de opdracht van een zuiger van 4750 m³ voor Van Oord ACZ en de twee sleephopperzuigers van 16000 m³ voor Koninklijke Boskalis Westminster, die op de valreep van 2001 besteld werden. Hoewel er een duidelijke interesse is van de Nederlandse en Belgische aannemers om een deel van hun (zware) snijkopzuigervloot te vervangen, werd in 2002 nog geen opdracht voor een grote zelfvarende snijkopzuiger geplaatst. IHC Caland gelooft desalniettemin dat er, in navolging van de opdracht van J. de Nul eind 2001 voor een 27000 kW zelfvarende snijkopzuiger, ruimte is voor het vervangen van nog een grote zuiger in deze categorie.

Diepwinstallatie voor de sleephopperzuiger van 44000 m³ (na verlenging) 'Vasco da Gama' voor J. de Nul.

Een voorbeeld van technologisch geavanceerd materieel was de recente levering van een diepwaterbaggerinstallatie voor de hopperzuiger 'Vasco da Gama' van J. de Nul, die het mogelijk maakt zand te baggeren op een waterdiepte van 155 meter, na verlenging van het schip waarmee de capaciteit tot 44000 m³ toeneemt.

Voor de markt voor zand-, grind- en mijnbouw werden twee zeegaande zand- en grindhopperzuigers opgeleverd van respectievelijk 5000 m³ en 2800 m³. Investerings-

De 4900 m³ sleephopperzuiger 'Coastway' voor Koninklijke Boskalis Westminster.

plannen voor nieuwe zeegaande hopperzuigers in deze categorie, die eerder waren opgeschort in verband met economische omstandigheden, worden nu weer actueel, aangezien steeds meer vergunningen worden verleend voor waterdiepten waarvoor de bestaande capaciteit minder of zelfs geheel niet geschikt is. Voor de alluviale mijnbouw werden twee zuigers geleverd aan hun eigenaren in Saudi-Arabië en Brazilië.

Servicecentra

Recentelijk hebben wij servicecentra geopend in China (Tianjin), Singapore en Nigeria, waar een aantal Beaver-standaardzuigers in bedrijf is gesteld door lokale aannemers. Deze servicecentra werden opgezet om de serviceactiviteiten te versterken, waaronder de levering van reserve-onderdelen. Hierdoor zijn wij beter in staat om onze klanten in deze gebieden complete service te bieden gedurende de gehele levensduur van hun baggermaterieel.

De marktsegmenten voor baggermaterieel

IHC Caland's aandeel in de wereldmarkt voor baggerscheepsbouw en overig baggermaterieel is meer dan 50%. Op basis van kostenbesparende en geavanceerde, grensverleggende technologie heeft de onderneming toonaangevende materieelconcepten en sterke marktposities in alle segmenten van de baggermarkt. IHC Caland levert 'custom-built' en standaardbaggermaterieel aan klanten die werkzaam zijn in de volgende vier marktsegmenten:

- de markt voor 'capital dredging', voor het aanleggen van nieuwe natte infrastructuur, zoals toegangseulen en havenbekkens, maar belangrijker nog is de winning van zand ten behoeve van de aanleg van nieuwe droge infrastructuur, zoals vliegvelden, containerterminals, industrieterreinen en uitbreiding van steden. Sinds de

introductie van de jumbo sleephopperzuiger is het creëren van nieuw land middels opspuiten vaak goedkoper dan het ontwikkelen van bestaand land;

- de onderhoudsbaggermarkt, voor het verwijderen van aanslibbing in rivieren en riviermonden om daarmee de bestaande natte infrastructuur op diepte te houden of te verbeteren. Ongeacht de mate van economische groei en de omvang van de wereldhandelsvloot of het aantal scheepsbewegingen, moeten de havens de vereiste minimum navigatiediepte op peil houden. Aangezien wereldwijd steeds meer nieuwe havens in gebruik worden genomen, groeit deze markt langzaam maar gestaag. Ontwikkeling van de kustlijn, zoals strandsuppletie en daarmee verband houdende baggerwerkzaamheden maken ook deel uit van deze markt. Mede vanwege de verwachte stijging van de zeespiegel is ook dit een groeiende markt;
- de markt voor de winning van zand en grind, als grondstof voor de civiele bouw;
- de mijnbouwmarkt, voor het winnen van mineraal houdend zand. Dit betreft de zogenoemde alluviale mijnbouw op zee, aan land en soms in kunstmatig aangelegde meren.

Ontwikkelingen in klantengroepen

De Nederlandse en Belgische aannemers bedienen ongeveer 70% van de vrij toegankelijke wereldmarkt, maar worden ook geconfronteerd met gesloten of halfgesloten markten. Sinds halverwege de negentiger jaren concentreerden de Nederlandse en Belgische aannemers hun investeringen voornamelijk op de categorie jumbosleephopperzuigers met een hoppervolume van 18000 m³ en meer voor de uitvoering van grote landwinningprojecten. De vraag van deze klantengroep is voornamelijk verschoven naar kleine en middelgrote hopperzuigers en technologisch geavanceerde baggerinstallaties, zoals voor het baggeren in ultradiep water en het baggeren in extreem harde bodems.

In 2002 werden deze aannemers geconfronteerd met ernstige tegenslag in de uitvoering van grote landwinningprojecten in Singapore. In augustus kwam dit werk praktisch tot stilstand, aangezien het de aannemers niet meer was toegestaan zand te winnen in Indonesische en Maleisische territoriale wateren. Sommige van de jumbo-sleephopperzuigers die werkzaam waren in dit gebied werden in beslag genomen door de Indonesische marine, terwijl andere verplaatst werden naar andere baggerprojecten in de regio. In februari 2003 werden alle baggerschepen vrijgegeven en een aantal hiervan hervatte het werk in Singapore.

Lokale staats- en particuliere baggerbedrijven beheersen doorgaans de markten die (semi)-gesloten zijn voor buitenlandse aannemers. Voorbeelden van dergelijke markten zijn te vinden in de VS (Jones Act, Dredging Act), China en tot op zekere hoogte India. In veel van deze markten wordt aanzienlijke economische groei

verwacht. Deze landen hebben lange-termijn-programma's opgesteld om hun infrastructuur, waaronder nieuwe havens en waterwegen, te verbeteren en uit te breiden. Hun bestaande baggervloten bieden onvoldoende capaciteit en zijn in sommige opzichten te verouderd voor het noodzakelijke werk. IHC Caland verwacht daarom een gezonde vraag vanuit dit marktsegment. Aangezien op de langere termijn meer landen zullen toetreden tot de WTO (World Trade Organisation), die openstelling van markten vereist, wordt verwacht dat buitenlandse aannemers hier meer kansen gaan krijgen. Dit zal een verschuiving teweeg brengen in de verhouding tussen onze klantengroepen, maar zal naar verwachting per saldo de activiteiten van IHC Caland niet beïnvloeden.

Concurrentie

De belangrijkste concurrenten in de markt voor grote 'custom-built' baggerschepen zijn IZAR (Spanje), VOSTA LMG Dredging Technology (Nederland), slechts voor wat betreft ontwerp en onderdelen, Mitsubishi Heavy Industries (Japan) en in iets mindere mate Damen Shipyards (Nederland).

De belangrijkste concurrenten op het gebied van standaardmaterieel zijn Damen Shipyards, VOSTA LMG Dredging Technology, Baltimore Dredgers (voorheen Ellicott Machine Corporation, VS), Hydroland (Frankrijk), Italdraga (Italië) en Neumann (Australië).

Gespecialiseerde scheepsbouw

Herstructurering van activiteiten

Als gevolg van het (achteraf gezien) te laag inschatten van de kostprijs van een aantal eind 2000 verworven opdrachten, kreeg van der Giessen-de Noord in 2002 te maken met zeer ernstige problemen in de uitvoering van de orderportefeuille. Dit leidde tot operationele verliezen.

Bovendien bleek de markt voor gespecialiseerde scheepsbouw zeer moeilijk in 2002. De markt voor ferry's en offshorehulpschepen, waar van der Giessen-de Noord doorgaans de meeste opdrachten verwerft, was zwak en leverde te weinig opdrachten op.

Met het oog hierop werd besloten tot een inkrimping van de capaciteit van de werf met 40% en een zodanige herstructurering dat meer synergie met Merwede Shipyard gerealiseerd kan worden. De verkoop- en calculatie-afdelingen van de werven werden samengevoegd. Toenemende samenwerking met onze baggerscheepsbouw zal eveneens de concurrentiekracht van onze gespecialiseerde scheepsbouw vergroten.

Concurrentie

Naast een zwakke vraag uit de markt, nam de concurrentie toe. De traditionele bouwers van cruiseschepen zagen hun eigen markt verzwakken en zijn nu

ook actief geworden op de ferrymarkt. Concurrentie in dit marktsegment is afkomstig van Aker Finnyards (Finland), Fincantieri (Italië), Flender (Duitsland), IZAR (Spanje) en in mindere mate ook van Hyundai (Zuid-Korea). Voor de grotere Ro-Pax veerboten komen nieuwe concurrenten op de markt, zoals Meyer Werft (Duitsland) en Kvaerner Masa (Finland).

In 2002 poogde de Europese Commissie overeenstemming te bereiken met Zuid-Korea over het vraagstuk van oneerlijke prijsconcurrentie in de scheepsbouw. Toen het duidelijk werd dat deze onderhandelingen mislukten, besloot de Europese Commissie een TBR-aanklacht (Trade Barrier Regulation) te deponeren bij de WTO (World Trade Organisation). Ondertussen werd een TDM (Temporary Defense Mechanism) van kracht die lidstaten toestaat om contracten voor containerschepen en chemicaliëntankers te subsidiëren met maximaal 6% van de contractwaarde indien sprake is van concurrentie uit Zuid-Korea. Aangezien IHC Caland niet actief is in deze sectoren, heeft de TDM slechts een zeer beperkte invloed op onze activiteiten.

Tunnelbouw- en funderingsmaterieel

Om minder afhankelijk te zijn van baggerscheepsbouw alleen, heeft IHC Holland geleidelijk een aantal activiteiten ontwikkeld dat goed aansluit bij de bestaande ontwerp- en productie-activiteiten. Het betreft onder meer hydraulische heihammers (IHC Hydrohammer), systemen om (grote) heipalen te hanteren, zoals inwendige en uitwendige paalklemmen, en systemen om horizontaal zware lasten te verplaatsen (IHC Handling Systems).

De meest recente activiteit die is toegevoegd betreft een nieuwe tunnelbouwmethode die het mogelijk maakt tunnels te bouwen tegen aanzienlijk lagere kosten en in een kortere bouwtijd dan reeds bestaande methoden. De Nederlandse overheid heeft grote interesse voor het testen van deze methode. Hiervoor werd de St. Hubertustunnel in Den Haag als proefproject aangewezen. IHC heeft besloten dit tunnelproject in een consortium uit te voeren met BTC (Boor Tunnel Combinatie) Hubertus VOF waarin HBG Civiel BV, Wayss und Freytag Ingenieurbau AG, Ballast Nedam Infra BV, Strukton Betonbouw BV, Van Hattum en Blankevoort BV en TBI Beton- & Waterbouw BV deelnemen. BTC heeft al uitgebreide ervaring met het uitvoeren van conventionele tunnelprojecten in zachte bodems in Nederland. Tussen partijen is een principe overeenkomst afgesloten, die in de eerste helft van het jaar 2003 tot een definitief contract zal leiden.

ONDERZOEK EN ONTWIKKELING

Offshore olie- en gasactiviteiten

De offshoredivisie houdt zich permanent bezig met onderzoek naar en ontwikkeling van systemen en componenten waarmee nog veiliger en efficiënter energie gewonnen kan worden uit offshorevelden. Onze R&D-inspanningen zijn momenteel vooral gericht op diepwaterproductie en LNG-transport-systemen.

Zowel op korte als op lange termijn zal onze technologie de grenzen verleggen in het winnen en verladen van olie en gas. Dat betekent dat in steeds meer 'uitdagende' gebieden, zoals in ultradieep water en in arctische gebieden, olie- en gaswinning mogelijk wordt tegen concurrerende kostprijzen.

De huidige R&D-activiteiten voor diepwatertechnologie omvatten:

- Tension Leg Deck voor putafwerking vanaf het dek van FP(D)SO's
- verankeringsystemen;
- installatiemethoden;
- gebruik van stalen pijpleidingen voor vloeistoffen-transport vanaf de zeebodem naar FPSO's;
- zwevende onderwater-pijpleidingsystemen;
- waterdieptevergroting voor TLP-systemen.

De R&D-activiteiten voor LNG-transportssystemen omvatten:

- opslag en verdampingstoepassingen op drijvende systemen;
- overslag van schip-naar-schip en schip-naar-wal;
- swivels voor het cryogeen transport van vloeistoffen en gassen.

Onderstaand volgen voorbeelden van resultaten op deze gebieden.

FP(D)SO – (TLD)

Het 'Tension Leg Deck' (TLD) is een passief systeem dat zorgdraagt voor het stabiel onder voorspanning houden

De meest recente computertekening van de FP(D)SO-TLD, nieuwe technologie ontwikkeld door SBM voor diepwater activiteiten met putafwerking boven water en complete boorfaciliteiten naast de gangbare FPSO functionaliteit.

van de verticale boorleidingen van reservoirs die in diep water liggen. Dit systeem maakt het mogelijk dat putten in diep water op het dek van een FPDSO (FPSO inclusief boorfunctie) kunnen worden afgewerkt en bediend. Oliemaatschappijen hebben een voorkeur voor afwerking boven het wateroppervlak, omdat de toegankelijkheid van de putten dan veel beter is en een groter deel van de reservoir-reserves gewonnen kan worden. Tot nu toe worden boven water afgewerkte putten alleen gebruikt op TLP's en Spars. Wanneer deze methode ook op FPSO's toegepast zou kunnen worden, zal dat relatief lagere kosten met zich meebrengen voor het ontwikkelen van een veld. De TLD gebruikt bestaande TLP-techniek voor de putafwerking. Voor het stabiel in positie houden van de boorleidingen maakt de TLD gebruik van gewicht in plaats van drijfvermogen, zoals bij de bestaande TLP en Spar het geval is.

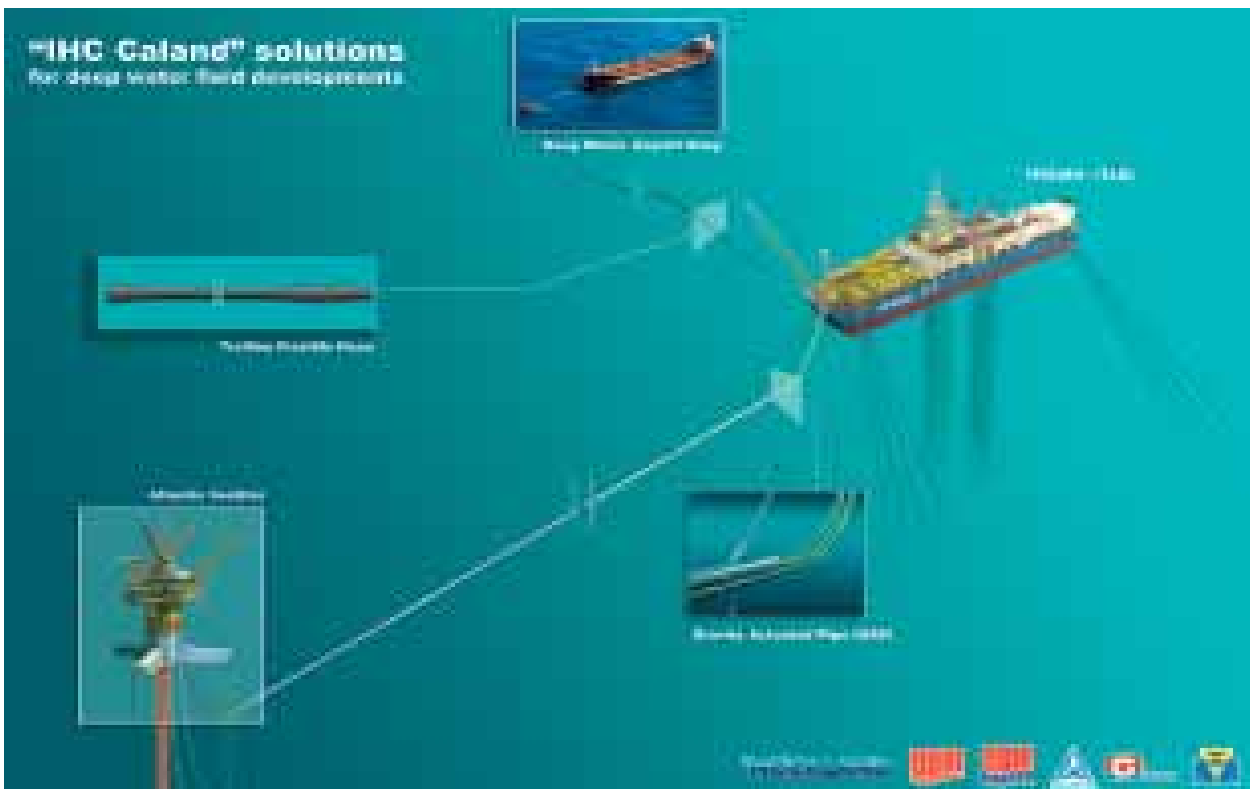
Met de FPDSO-TLD ontwikkelt IHC Caland een totaaloplossing voor veldontwikkeling, van boorput tot afvoer in shuttle tankers. In 2002 werd een omvangrijke ontwerpstudie afgerond waarna dit systeem gereed is om voor 'Front End Engineering and Design' (FEED) op de markt te worden gebracht. Bij dit onderzoek waren betrokken: Atlantia Offshore (TLD dek en hefsysteem), SBM-IMODCO (TLD spankabelsysteem), IHC Gusto Engineering (scheepsbouwkundig), PRIDE International (boorsysteem) en SBM (projectmanagement). Het TLD-principe is geverifieerd met behulp van modeltesten en heeft de voorlopige goedkeuring, de 'Approval in Principle' (AIP), van de classificatiemaatschappij Det Norske Veritas gekregen, waardoor het mogelijk is dit product nu aan de oliemaatschappijen aan te bieden.

Stalen pijpleidingen voor verticaal transport

In ultradieep water vormen de verticale pijpleidingen voor het vloeistoftransport een belangrijke technische uitdaging. Ze bepalen een aanzienlijk deel van de veldontwikkelingskosten. Aangezien de huidige flexibele leidingen in ultradieep water op technische problemen stuiten en zeer kostbaar worden, gaat de voorkeur uit naar toepassing van stalen leidingen, Steel Catenary Risers (SCR) die bij grote lengte in diep water voldoende flexibiliteit vertonen om getij- en golfbewegingen te kunnen volgen. De FPSO is een ideaal systeem om het grote gewicht van deze leidingen te dragen. De getij- en golf invloed en de bewegingen van het schip ten gevolge van verschillende beladingscondities creëren echter een vermoeiingsbelasting waar in het ontwerp rekening mee moet worden gehouden. Samen met een grote oliemaatschappij wordt een onderzoek in gang gezet om een goede werking en levensduur van de SCR's veilig te stellen, zodat deze voor toekomstige ultradieepwaterprojecten geen belemmering zullen vormen voor toepassing op FPSO's.

'Gravity Actuated Pipe' (GAP®)

Het GAP-systeem is een door zwaartekracht voor-

Ultra diepwater veld ontwerp – met alle 'gereedschap' voor complete veldontwikkeling, geheel gebaseerd op gepatenteerde technologie.

gespannen bundel van onder water zwevende pijpleidingen. De GAP is een concept dat ervoor zorgt dat met een willekeurig aantal leidingen, zwevend in een bundel onder water, ruim onder het wateroppervlak grote afstanden tussen twee drijvende eenheden overbrugd kunnen worden.

In diep water zorgt dit concept er niet alleen voor dat kan worden bespaard op kosten voor kabels en leidingen (vanwege kortere afstanden), maar ook, en dat is nog belangrijker, dat door de hogere watertemperatuur aan de oppervlakte de leidingtransportproblemen sterk verminderd worden. Dit transportsysteem maakt het mogelijk een satelliet-platform, zoals een DTU ('Dry Tree Unit', met putafwerking boven water) te verbinden met een centrale FPSO. In 2002 bleek uit onderzoeken voor oliemaatschappijen dat met dit concept afstanden tot dertig kilometer kunnen worden overbrugd. Dit systeem kan ontworpen worden voor alle diepwatergebieden in de wereld.

LNG-verlaad- en hervergassingssystemen

In de 21e eeuw wordt een snelle groei in het wereldwijde gebruik van aardgas voorzien. Veel van de bewezen aardgasvoorraden bevinden zich offshore, en/of op afgelegen locaties. Om dit gas te kunnen transporteren en op te slaan, moet men het vloeibaar maken, het zogenaamde 'Liquified Natural Gas' (LNG). IHC Caland ontwikkelt hiervoor een 'Floating Storage and Regasification Unit' (FSRU), drijvende opslag- en hervergassingseenheid en een 'Soft Yoke Mooring and Offloading' (SYMO®), flexibele verlaadarm. De FSRU zou gesitueerd kunnen worden voor de kust of bij een bestaande pijpleiding die aansluiting geeft op het netwerk aan de wal. Met het SYMO®-systeem dat IHC Caland ontwikkelt, kan ook bij zware golfslag op een

veilige en betrouwbare manier LNG in FSRU's geladen worden. Hoewel verschillende aannemers en constructiebedrijven werken aan oplossingen voor LNG-transport en FSRU-concepten, heeft tot op heden nog niemand anders een goede oplossing voor afmeren en overslag op volle zee gevonden. Het SYMO®-systeem is in feite het nog ontbrekende stuk van de puzzel.

De SYMO® is een systeem voor het afmeren en verladen van schip-naar-schip, dat de FSRU en de LNG-tanker veilig met elkaar verbindt en dat cryogene vloeistofoverslag mogelijk maakt, dat wil zeggen een transport bij

Tekening van de nieuwe proefstand voor het testen van cryogene 'swivels', in het laboratorium van SBM.

zeer lage temperaturen om het LNG vloeibaar te houden. Het SYMO®-systeem kan ook gebruikt worden voor het koppelen van tankers aan vaste constructies voor verdamping of transport van LNG via een cryogene pijpleiding naar de wal. Het ontwerpen en testen van de cryogene 'swivels', benodigd voor het SYMO®-systeem, maakt ook onderdeel uit van deze ontwikkelingen. Verschillende oliemaatschappijen volgden en droegen het afgelopen jaar bij aan de ontwikkeling van onze LNG-systemen.

Bagger-/gespecialiseerde scheepsbouw

Alle R&D-activiteiten in de baggerscheepsbouw en gespecialiseerde scheepsbouw ondersteunen en bevorderen de toonaangevende technologie van IHC Caland, in het bijzonder in de baggerscheepsbouw. De baggerscheepsbouw vraagt beduidend meer investeringen in onderzoek en ontwikkeling dan de gespecialiseerde scheepsbouw.

R&D in de baggerscheepsbouw is enerzijds gericht op het steeds beter begrijpen van het baggerproces en anderzijds op productontwikkeling. Het doel is om onze klanten te voorzien van materieel dat hen in staat stelt om in hun markten tegen de laagst mogelijke kosten te kunnen opereren of om baggerwerkzaamheden te kunnen verrichten die nog niet eerder mogelijk waren, bijvoorbeeld bij baggeren in diep water of extreem harde bodems. De procestechnische baggeronderzoeken worden uitgevoerd door het researchinstituut MTI Holland van IHC Holland. De meer fundamentele aspecten van het baggerproces worden vaak onderzocht in nauwe samenwerking met de enige faculteit Baggertechnologie in de wereld aan de Technische Universiteit Delft. De specifieke productontwikkelingsactiviteiten worden door de verschillende business units van IHC Holland zelf uitgevoerd. Ook in samenwerking met klanten worden R&D-projecten uitgevoerd. De terugkoppeling van de praktijkervaringen die klanten hebben met ons baggermaterieel is een belangrijke bron voor productontwikkeling.

Hopperbeladingsefficiency

Op het gebied van het baggerproces zijn de uitgebreide onderzoeken met betrekking tot het laden van hopperzuigers, zowel op modelschaal als in de praktijk, het vermelden waard. Deze onderzoeken, die in 2001 in nauwe samenwerking met één van de grote internationale aannemers uitgevoerd werden, hebben een veel beter begrip opgeleverd van het laadproces van hopperzuigers. Dit leidde tot aanbevelingen voor het verbeteren van de beladingsefficiency, die inmiddels zijn toegepast in het ontwerp van een hopperzuiger die afgelopen jaar werd geleverd. MTI Holland heeft deze onderzoeksresultaten ook verwerkt in rekenmodellen die de prestaties voorspellen van baggerschepen opererend onder verschillende omstandigheden.

Hoppertrainingssimulator.

Diepwaterbaggeren

Een echte uitdaging op het gebied van productontwikkeling was het ontwerp en de constructie van een baggerinstallatie met een record dieptebereik. Deze installatie werd eind 2001 besteld door baggeraannemer J. de Nul voor de hopperzuiger 'Vasco da Gama'. Na verlenging van dit vaartuig, waarmee het hoppervolume toeneemt tot circa 44000 m³, zal de diepwaterinstallatie baggeren mogelijk maken tot op een diepte van 155 meter. Diverse technische problemen vereisten nieuwe technologie, bijvoorbeeld op het gebied van de afdichting en de drukcompensatie van pompmotoren onder water in combinatie met de koeling van deze motoren. De hierbij verkregen kennis is uniek in de wereld.

Transport van de diepwininstallatie voor de sleephopperzuiger van 44000 m³ (na verlenging) 'Vasco da Gama' voor J. de Nul.

Gespecialiseerde scheepsbouw

Op het gebied van gespecialiseerde scheepsontwerpen namen de werven van IHC Caland deel aan een aantal gezamenlijke nationale en internationale onderzoeksprojecten, zoals de beperking van de vaarweerstand door middel van het injecteren van luchtballen in de watergrenslaag onder het scheepsvlak en de toepassing van staal met zeer hoge treksterkte voor snelle ferry's (vijftig knopen).

MARKTONTWIKKELINGEN EN CONCURRENTIEPOSITIE

Marktontwikkelingen

Offshore olie- en gasactiviteiten

- Instabiliteit in het Midden-Oosten stimuleert exploratie elders, in het bijzonder in de zuidelijke Atlantische Oceaan;
- Enorme koolwaterstofvondsten in diep- en ultra-diepwatergebieden;
- Tendens naar drijvende offshore LNG-verwerkingsinstallaties;
- Nieuwe concurrerende technische oplossingen voor olie- en gasproductie in steeds dieper water;
- Behoeft van oliemaatschappijen aan vervangende productie;
- Toegenomen internationale E&P-budgetten van oliemaatschappijen, vooral voor diepwatergebieden;
- Relatief hoge olieprijs voorspeld op middellange termijn;
- Aanhoudende vraag naar laad-, los- en transport-systemen voor olie;
- Ontsluiting van de Golf van Mexico voor FPSO's/FSO's;
- Affakkelverbod vormt impuls voor offshore gas-technologie;
- Grotere markt voor LPG- en LNG-vervoer en opslag;
- De mogelijkheid voor putafwerking boven water in diepwatergebieden.

Bagger-/overige gespecialiseerde scheepsbouw

- Zeer grote landaanwinningprojecten, mede door nieuwe concurrerende technologie;
- Groei van wereldwijd maritiem transport – nieuwe en diepere havens nodig;
- Vervanging van verouderend baggermaterieel;
- Nieuwe veiligheidsvoorschriften voor passagiersveerboten;
- Herstel van de groei van toerisme (na 11 september 2001).

Concurrentienadelen (te overwinnen)

Offshore olie- en gasactiviteiten

- Beperkte thuismarkt voor de offshoresector (deze ontstaat nu in de Verenigde Staten);
- Moeilijkheid om concurrerend te blijven in het lagere marktsegment voor eenvoudige systemen.

Bagger-/overige gespecialiseerde scheepsbouw

- Productiefaciliteiten in landen met hoge loonkosten;
- Engineeringscapaciteit kan soms knelpunt zijn bij 'custom-built' schepen.

Concurrentievoordeel

Offshore olie- en gasactiviteiten

- Flexibele organisatie met drie ontwerpcentra en alle bouw uitbesteed;
- Uitgebreide kennis en kunde voor de ontwikkeling van diepwatervelden, merendeels met gepatenteerde technologie;
- Intern aanwezige knowhow voor het leveren, installeren en exploiteren van complete, zeer complexe FPSO's;
- 'Fit-for-purpose' FPSO-concept, gebaseerd op exploitatie-ervaring met dertien eenheden;
- Eigen gepatenteerde technologie voor LNG-componenten;
- Goede 'track record' – levering op tijd en over het algemeen binnen budget;
- Financiële kracht en financieringsdeskundigheid;
- Strategische allianties met onder andere Sonangol, Saipem en Mitsubishi;
- Fusies en slechte ervaringen reduceren het aantal grote concurrenten.

Bagger-/overige gespecialiseerde scheepsbouw

- Kerntechnologie in eigen huis;
- Sterke thuismarkt in de baggerbouw;
- 'Niche player' in een aantal markten;
- 'Fit-for-purpose' ontwerp, gebaseerd op 300 jaar ervaring;
- Korte levertijden door beschikbaarheid van vier moderne bouwplaatsen;
- Productondersteuning gedurende de gehele levenscyclus.

Bedreigingen

Offshore olie- en gasactiviteiten

- Toenemende concurrentie bij grote turnkey-projecten, vooral van Koreaanse werven;
- Mogelijke verschuiving naar modernere tonnage voor FPSO's/FSO's – effect op bestaande vloot;
- Stijgende bouwrijzen door hoge bezettingsgraad van scheepswerven en bouwplaatsen;
- Grote druk op de balans als gevolg van de uitbreiding van de leasevloot.

Bagger-/overige gespecialiseerde scheepsbouw

- Excessieve/indirecte subsidies voor concurrenten;
- Sterke euro;
- Wereldwijde overcapaciteit in scheepsbouw.

RISICOBEBEERSING

IHC Caland werkt (voornamelijk) in de internationale, 'custom-built', kapitaalintensieve offshore olieproductie-industrie. Om het succes van de onderneming te kunnen continueren, is gerichte aandacht van het management nodig voor de beheersing van alle hieraan verbonden risico's.

Er zijn drie belangrijke risicocategorieën waar IHC Caland mee te maken heeft, namelijk:

- I. Specifieke projectrisico's
- II. Structurele risico's
- III. Financiële risico's

De beheersing van deze risico's verschilt per categorie. De eerste en de derde categorie vereisen specifieke procedures en richtlijnen in de bedrijfsvoering en bij het uitvoeren van financiële transacties. De tweede categorie vraagt om specifieke aandacht voor de (organisatie)-structuur van het bedrijf. Hierna volgt een korte uiteenzetting van de onderwerpen en technieken die bij het managen van de risico's aan de orde komen.

I. Specifieke projectrisico's

Deze worden besproken in de volgorde waarin ze bij een specifiek project voorkomen.

(A) Bouwcontracten

Technische risico's

Bij alle groepsmaatschappijen bestaat de omzetwaarde grotendeels uit 'custom-built' producten, die veelal moeten voldoen aan prestatiecriteria die door de klant zijn opgesteld en aan de voorschriften van classificatiebureaus. Derhalve brengt ieder nieuw ontwerp nieuwe technische risico's met zich mee. Deze risico's kunnen alleen beheerst worden met behulp van uitgebreide technische ervaring en expertise gekoppeld aan een strikte naleving van interne kwaliteits- en veiligheidsprocedures. Op grond van deze procedures hebben de offshore bedrijven van de groep ISO-9000 en SEP-certificaten verworven.

Gedurende de uitvoering van een project wordt het ontwerp middels interne procedures beoordeeld. Ook dient het project te worden goedgekeurd door het betreffende classificatiebureau, zoals Lloyd's Register, American Bureau of Shipping (ABS), Det Norske Veritas (DNV) en Bureau Veritas. Deze goedkeuring biedt in hoge mate de zekerheid dat het ontwerp technisch gezien goed is en dat de technische risico's dus beperkt zijn.

Calculatorische risico's

De kostprijs van een product wordt bepaald door de technische oplossingen die de ingenieurs van de groep ontwikkelen. Als er echter een probleem ontstaat doordat de overeengekomen verkoopprijs of het gebudgetteerde investeringsbedrag van een lease-FPSO lager is dan de

kostprijs, dan kan een hele reeks procedures voor risicobeheersing dit probleem niet oplossen! Om die reden moeten alle betrokken afdelingshoofden, evenals het hogere management (tot een niveau dat bepaald wordt door de waarde van het project), de prijsopgave aan de klant en de uitgewerkte calculatie controleren en goedkeuren. Alle kostprijscomponenten, inclusief eigen manuren, uitbestedingen en materiaalinkoop, verzekeringen en financieringskosten worden zorgvuldig bekeken. Indien nodig wordt de prijs gecorrigeerd voor effecten van verkoop of inkoop in vreemde valuta.

Gedurende de bouw wordt de voorcalculatie voortdurend vergeleken met de werkelijke kosten om eventuele afwijkingen in een zo vroeg mogelijk stadium te onderkennen en ingrijpen mogelijk te maken. Als laatste waarborg wordt de winst bij verkoopprojecten pas verantwoord na voltooiing van het project en volledige acceptatie door de klant.

Risico's bij de bouw

Tijdens de uitvoering van een opdracht, bijvoorbeeld bij de bouw, of installatie op zee, kunnen er allerlei problemen ontstaan, zoals fouten en ongelukken, slecht vakmanschap of schade bij het zeetransport en/of de installatie. Deze risico's zijn altijd verzekerd bij eersteklas verzekeraars. Het risico van schade door ontwerpfouten is in het algemeen niet verzekeraar. Ook kunnen onderaannemers in financiële problemen komen. De kans hierop wordt verkleind door controle op kredietwaardigheid, door bankgaranties te verlangen en door voortgangsbewaking. Niettemin kunnen incidenteel problemen ontstaan.

van der Giessen-de Noord

De problemen die bij van der Giessen-de Noord in 2002 ontstonden hadden voornamelijk betrekking op calculatorische en bouwrisico's. De aanbiedingen van de twee schepen die de meeste problemen opleverden, waren gebaseerd op een ontwerp van de klant. De voorgeschreven beoordelingsprocedures om de ontwerp- en calculatorische risico's te elimineren zijn niet voldoende in acht genomen, met als resultaat dat de verkoopprijzen ver beneden de werkelijke kosten bleken te liggen.

Tijdens de bouw werden de problemen vergroot door fricties met en gebrekkige uitvoering door enkele onderaannemers, welke kennelijk hun deel van het werk eveneens hebben onderschat. Maatregelen zijn genomen om herhaling van een dergelijk falen te voorkomen.

Betalingsrisico's

Alle verschuldigde betalingen van opdrachtgevers, met uitzondering van eersteklas afnemers, dienen in geval van leveringscontracten gedekt te zijn door 'Letters of Credit'. Voor de bagger- en scheepsbouwopdrachten bestaat er het alternatief om vorderingen te verzekeren bij de Nederlandse Credietverzekerings Maatschappij (NCM Gerlings).

(B) Lease- en exploitatiecontracten

Als de onderneming een F(P)SO bouwt, verhuurt en exploiteert voor een klant ontstaat er een aantal extra risico's, zoals:

Exploitatierisico's F(P)SO's

Het belangrijkste punt van zorg bij het exploiteren van F(P)SO's is het potentiële risico van olieverontreiniging. In werkelijkheid zijn nog nergens ter wereld belangrijke incidenten met olieverontreinigingen gerapporteerd waar F(P)SO's bij betrokken waren.

IHC Caland waarborgt het voorkomen van het risico van olieverontreiniging en het in een goede staat houden van de vloot door middel van een intern driesporen-beleid:

- strikte exploitatieprocedures en -programma's voor preventief onderhoud;
- hooggekwalificeerd personeel op basis van zorgvuldige selectie, intensieve training en opleiding en een beleid dat alleen medewerkers in eigen dienst verantwoordelijke posities vervullen aan boord van de eenheden;
- de SEP ('Safety and Environmental Protection') accreditatie van Det Norske Veritas en de naleving van de ISM-eisen ('Integrated Safety Management').

In aanvulling op de interne maatregelen is de groep, boven een redelijke limiet, contractueel altijd door haar klanten gevrijwaard tegen claims van derden inzake olieverontreiniging en gevolgschade. Tenslotte sluit de groep over het algemeen verzekeringen tegen milieuvervuiling af bij een P&I ('Protection & Indemnity') Club voor de maximaal verzekerbare bedragen.

Daarnaast bestaat het normale exploitatierisico dat klanten niet het dagtarief betalen als de eenheid niet naar behoren functioneert. In dit verband is het geruststellend te weten dat de groep op 31 december 2002 ongeveer tachtig jaar cumulatieve ervaring met F(P)SO's heeft, met een totale uitval van minder dan 1%, ver beneden het niveau dat gemiddeld in contracten wordt toegestaan.

Het besluit van de US Minerals Management Service (MMS) in 2001 om het gebruik van FPSO's gebaseerd op tankers in de Golf van Mexico toe te staan op basis van de erkenning dat deze net zo veilig zijn als enige andere vorm van offshore olieproductie, is een belangrijk gegeven voor degenen die regelmatig de risico's van producerende FPSO's beoordelen.

Financiële risico's lease F(P)SO's

Wanneer IHC Caland een klant een aanbieding doet voor het leasen van een FPSO of FSO, dienen eerst vier risico's te worden beoordeeld:

- het opdrachtgeversrisico;
- het reservoir-risico;
- het landenrisico;
- het restwaarde risico.

Als de opdrachtgever een bedrijf is dat de volledige betaling uit hoofde van het leasecontract kan garanderen, dan zijn het reservoir- en landenrisico minder relevant. Als de opdrachtgever hier financieel echter niet toe in staat is, zal de groep in alle gevallen op zoek gaan naar een projectfinanciering met beperkt regresrecht teneinde het reservoir- en landenrisico over te hevelen naar de internationale bankwereld, waar deze ook thuishoren.

Bovendien brengt de groep elk F(P)SO-contract onder in een speciaal voor het project opgerichte onderneming. Op deze wijze worden de diverse risico's die verband houden met het project, afgeschermd van de overige activiteiten van de groep.

Het restwaarderisico tenslotte heeft betrekking op dat deel van de unit dat niet is afgeschreven nadat de gegarandeerde beginperiode is verstreken. De vaststelling van een aanvaardbaar niveau behelst onder meer de beoordeling van de kans op contractverlenging en het mogelijke hergebruik van de eenheid. In het algemeen neigt de groep naar voorzichtige ramingen bij het vaststellen van deze belangrijke parameter.

II. Structurele risico's

Onregelmatige orderontvangst

Dit is een risico dat niet geheel te vermijden is in de kapitaalgoederenindustrie. IHC Caland tracht, door in een aantal verschillende sectoren te opereren, dit risico te verkleinen. De fluctuaties in opbrengsten en winstmarges, die veroorzaakt worden door de onregelmatige vraagpatronen in deze sectoren, worden daardoor voor de groep als totaal enigszins afgevlakt. Teneinde de risico's van een wisselende vraag verder te verkleinen, sluiten de groepsmaatschappijen in de offshore olie-sector 'turnkey' contracten met hun klanten af, waarbij de daadwerkelijke bouw van de producten geheel wordt uitbesteed. De groep beperkt zich tot haar kerncompetenties, zoals verkoop, productontwikkeling, ontwerp, projectmanagement en kwaliteitscontrole.

Voor hardware componenten waarmee belangrijke patenten gemoeid zijn, zoals swivels voor vloeistoffen en gassen, wordt een uitzondering op deze regel gemaakt. Deze worden altijd binnen de groep geproduceerd om te voorkomen dat deze kennis weglekt. Alleen in de bagger-/scheepsbouwsector, met zijn aparte eigen cultuur, handhaaft IHC Caland een basisbouwcapaciteit, bestaande uit vier moderne scheepswerven in Nederland. Het is van belang hierbij aan te tekenen dat veel baggerschepen zelfvarend zijn en dat de kosten van transport naar hun uiteindelijke bestemming derhalve niet erg hoog zijn. Dit neemt niet weg dat, zelfs wanneer de marktomstandigheden gunstig zijn, de orderontvangst onregelmatig kan zijn.

Om de risico's bij een krimpende markt te verkleinen, is het personeelsbeleid van IHC Caland bij haar bagger- en

gespecialiseerde scheepsbouwactiviteiten erop gericht een capaciteit van medewerkers in vaste dienst aan te houden die maximaal 70% bedraagt van het totale aantal manuren dat nodig is om het gemiddelde ordervolume te verwerken. Indien de marktvraag groter is, wordt het resterende werk uitbesteed.

Onbalans tussen leverings- en leasecontracten

IHC Caland probeert een optimale verdeling te bereiken tussen enerzijds leveringscontracten en anderzijds lease- en exploitatiecontracten voor FPSO's/FSO's. Een

De 'Maersk Innovator' (MSC CJ70-150 MC) tijdens het transport naar het noordelijk deel van de Noordzee.

onbalans is strikt gesproken geen risico. Het vormt echter een niet te managen element in de bedrijfsvoering dat, afhankelijk van de overheersende contractsoort, belangrijke gevolgen kan hebben voor het resultaat, het rendement op geïnvesteerd vermogen en de balansstructuur van de groep.

Leveringscontracten zijn aantrekkelijk, omdat ze onmiddellijk bij oplevering winst genereren en doordat de termijnbetalingen over het algemeen zorgen voor tenminste een neutrale kasstroom, waardoor er geen behoefte ontstaat aan additioneel werkkapitaal.

In het geval van lease- en exploitatie-F(P)SO's zijn er geen termijnbetalingen en is het kapitaalbeslag zeer groot. Niettemin dragen leasecontracten onmiddellijk na inbedrijfstelling bij aan de kasstroom. De dertien eenheden die IHC Caland momenteel exploiteert, leveren een zeer aanzienlijke en zichtbare bijdrage aan de opbrengsten over een langere periode.

III. Financiële risico's

De activiteiten van de offshoresector brengen aanzienlijke valuta- en renterisico's met zich mee. In de internationale offshoresector wordt met de US dollar gewerkt. Alle opbrengsten luiden in dollars. Er zijn echter aanzienlijke kostenposten die in euro of andere vreemde valuta luiden. De lease-activiteiten zijn bijzonder kapitaalintensief en worden meestal met (bank)krediet gefinancierd. Het beleid van de groep is zich volledig in te dekken tegen alle valuta- en renterisico's. Hiervoor worden vastrentende instrumenten gebruikt. Langlopende leasecontracten – een constante inkomstenbron – vormen een zeer belangrijk deel van de omzet van de groep. De volatiliteit van de winst wordt beperkt door het afdekken van renterisico's. Het debiteurenrisico wordt zo klein mogelijk gemaakt door valutacontracten alleen af te sluiten met banken met een A-rating of hoger.

Door de toename van de offshore activiteiten, zowel qua groei van de balans als van de winst, domineert deze divisie IHC Caland als geheel steeds meer. Om deze reden rapporteert IHC Caland met ingang van 1 januari 2003 in US dollars. De bestaande dollar-euro valutatermijntransacties zijn afgewikkeld of worden nu gebruikt voor andere dekkingsdoeleinden. In afwijking van ons voormalige strikte beleid van volledige dekking, worden de activiteiten en winsten in euro's van de Nederlandse activiteiten, voornamelijk scheepsbouw, niet gedekt ten opzichte van de US dollar. De invloed hiervan wordt niet materieel geacht binnen de context van de onderneming. Volatiliteit in de wisselkoers tussen euro en US dollar zal echter een, zij het bescheiden, invloed hebben op de door IHC Caland gerapporteerde waarden van winst en eigen vermogen. Dit onderwerp wordt verder besproken in het 'Financieel verslag'. Zie pagina 38.

GEZONDHEID, VEILIGHEID EN MILIEU-BESCHERMING (GVM)

Algemeen

Het beleid gericht op gezondheid, veiligheid en milieu-bescherming (GVM) is geïntegreerd in het bedrijfsbeleid van IHC Caland en is daardoor continu in ontwikkeling. Het is essentieel dat alle werknemers, persoonlijk en collectief, bijdragen aan een werkomgeving die gezondheid, veiligheid en zorg voor het milieu waarborgt. Dit is van toepassing op alle activiteiten, vanaf de selectie van concepten via detailontwerp, bouw, offshore installatie en in bedrijf stellen tot en met exploitatie. Alle werknemers zijn verantwoordelijk voor deze gebieden, zowel in hun eigen dagelijkse activiteiten als in samenwerking met zakelijke partners en opdrachtgevers.

Offshore olie- en gasactiviteiten

Gezondheid en veiligheid

Via het veiligheidsbewakingssysteem voor de ontwerp- en constructie-activiteiten werden in 2002 twee gevallen van verzuim (meer dan drie dagen verzuim per keer) geregistreerd, bij 1,3 miljoen gewerkte manuren. Speciale veiligheidsworkshops en lessen die geleerd zijn uit recente voorvallen, zullen bijdragen aan verdere verbeteringen op dit gebied. Ook de veiligheidsprestaties van onderaannemers op SBM-projecten zijn verbeterd, aangezien de beschikbare gegevens aantonen dat de ongevalsfrequentie bij werk dat door SBM wordt gemanaged, lager is dan voor de betreffende werven als geheel. De intentie is om de middelen doelgericht toe te passen om deze verbetering voort te zetten.

Bij de FPSO/FSO-exploitatieve activiteiten werden twee gevallen van verzuim geregistreerd bij 2,7 miljoen gewerkte uren. Deze lage ongevalsfrequentie toont de effectiviteit van het Safety and Environmental Protection Management (SEP) systeem voor offshore activiteiten aan. De gegevens tonen een verbetering ten opzichte van vorig jaar, als bewijs dat de implementatie van SEP een volwassen stadium bereikt.

Gedurende de ontwerpfasen van een FPSO/FSO wordt een veiligheidsbeheersplan gemaakt, dat grotendeels aansluit op de Britse GVM-wetgeving. Het doel van dit plan is om alle risicovolle situaties die tijdens de exploitatie van een FPSO/FSO op kunnen treden te identificeren. Op grond van een analyse van de gegevens wordt het ontwerp geoptimaliseerd. Voor de ontwikkeling van het veiligheidsbeheersplan worden bekende technieken zoals HAZID (risico-identificatie), HAZOP (veiligheid in bedrijfsvoering) en FSA (veiligheidsbeoordelingen) toegepast. De FSA's beoordelen situaties bij aanvaringen, lekkages, rook- en gasverspreiding en explosies en de voorzieningen in het ontwerp voor evacuatie en redding van medewerkers. De uiteindelijke resultaten van al deze werkzaamheden, welke een bevestiging opleveren van de integriteit van ontwerp en operationeel beheer, worden ondergebracht in een veiligheidsbeheersplan, dat het uitgangspunt is voor het waarborgsysteem voor veiligheid- en milieubescherming van SBM Production

Contractors. Alle tussentijdse wijzigingen in het veiligheidsbeheersplan worden geregistreerd en voor iedere FPSO/FSO wordt het gehele plan hoe dan ook iedere drie jaar opnieuw beoordeeld.

Veiligheidsstrainingen zijn essentieel om een veilige werkomgeving te kunnen handhaven, waartoe een specifiek systeem is ontwikkeld.

Milieubescherming

De offshoredivisie heeft grote aandacht voor een schone exploitatie, zonder welke vervuiling dan ook. Alle emissies, in zee en in de lucht, worden beoordeeld met behulp van het veiligheidsbeheersplan om er zeker van te zijn dat ze ruimschoots aan de vereisten van internationale en lokale autoriteiten voldoen. Water dat met de productie van olie en gas meekomt, wordt bijvoorbeeld zorgvuldig gezuiverd voordat het op zee wordt geloosd. Het benutten en behouden van het gas dat meekomt bij olieproductie draagt eveneens bij aan bescherming van het milieu. Hiermee wordt het affakkelen van gas, dat bijdraagt aan het broeikaseffect, voorkomen.

Bagger-/gespecialiseerde scheepsbouw

Gezondheid en veiligheid

In 2002 ging 0,23% (2001: 0,24%) van het totaal aantal beschikbare productiemanuren verloren als gevolg van ongevallen die verzuim met zich meebrachten. Er deden zich geen fatale ongelukken voor.

Gezondheids- en veiligheidseisen zijn belangrijke aandachtspunten tijdens de bouw van de schepen. Op de werven heerst een strenge discipline bij het verwerken en afvoeren van gevaarlijke stoffen. Ieder bedrijf heeft een handboek waarin de normen beschreven staan waaraan men zich moet houden.

Aan het creëren van een veilige en gezonde werkomgeving wordt veel aandacht besteed. In Nederland, waar alle werven van IHC Caland zijn gevestigd, zijn de minimumvereisten vastgelegd in de Arbo-wet. Deze wet verlangt van bedrijven vanaf een zekere omvang dat zij een formeel arbeidsomstandighedenbeleid voeren. Op basis van dit beleid stelt het bedrijf jaarlijks een gedetailleerd arbo-plan op ter verbetering van specifieke werkomstandigheden. Dit jaarplan is gebaseerd op de bevindingen bij regelmatige inspecties van de arbeidsomstandigheden in de kantoren, de bouwloodsen en de werkplaatsen. Het opstellen van het plan en de uitvoering ervan gebeurt onder toezicht van een externe expert en de ondernemingsraad, zoals de wet dat vereist.

Milieubescherming

Het milieubeleid van de scheepswerven van IHC Caland strekt zich uit 'van de wieg tot het graf' van de schepen. Ten eerste wordt bij het ontwerpen van een schip speciale aandacht besteed aan de mogelijke milieubelasting gedurende de bouw. Vervolgens richt de aandacht zich op de toegestane emissie-niveaus van de motoren en tenslotte wordt de materiaalkeuze beïnvloed door de gevolgen voor de gezondheid en het milieu bij het uiteindelijke slopen van het schip.

PERSONEELSBELEID

Algemeen

IHC Caland wil een aantrekkelijke werkgever zijn voor haar medewerkers, met veel mogelijkheden voor professionele en persoonlijke ontwikkeling. Het handhaven van veilige en gezonde arbeidsomstandigheden, het naleven van strikte normen ten aanzien van veiligheid en milieu en een eerlijk en afgewogen beloningssysteem, staan hoog in het vaandel.

Aantal medewerkers

Eind 2002 had IHC Caland in totaal 4338 medewerkers in dienst, waarvan 1542 in de offshoresector en 2775 in de scheepsbouwsector. Het werknemersbestand is zeer internationaal en kent 54 verschillende nationaliteiten, actief in 23 landen.

Arbeidsmarkten

In de offshoredivisie blijft het moeilijk om voldoende vakbekwame en ervaren mensen te werven en te behouden. Eén van de structurele redenen daarvoor is het inzakken van de oliemarkt en de ontslagen eind tachtiger jaren, toen weinig nieuwe, jonge mensen toetraden en duizenden ervaren ingenieurs de sector verlieten. Een andere reden is de snelle groei in de offshore-industrie, in het bijzonder in Houston, waar veel bedrijven zich hebben gevestigd (waaronder IHC Caland) of capaciteit hebben uitgebreid om hun dienstverlening aan de groeiende diepwaterolie- en gasindustrie te verbeteren.

IHC Caland benadert dit probleem op verschillende manieren. Het uitgangspunt is om te concurreren op deze arbeidsmarkt op basis van salaris. Bij de start van SBM-IMODCO in Houston enkele jaren geleden was dit praktisch de enige mogelijkheid. Een andere mogelijkheid is de acquisitie van een ingenieursbureau, zoals afgelopen jaar gebeurde. Het inmiddels verworven Ocean Design Associates is een bureau met vijftig medewerkers dat een uitstekende aanvulling biedt op de

activiteiten van IHC Gusto Engineering en MSC in Houston.

In de offshoredivisie zijn stages een geschikt middel voor onze bedrijven om capaciteiten en ontwikkelingspotentie van jonge mensen te beoordelen. Deze leidden tot diverse benoemingen in een vast dienstverband. Onze lange-termijn-benadering maakt het mogelijk, in het bijzonder voor de vestiging Monaco, om jaarlijks tien tot twaalf net-afgestudeerden te plaatsen. Deze groep wordt opgeleid en geïntegreerd in de organisatie om op de lange termijn de ruggegraat van de organisatie te worden. Op de foto 'De klas van 2002'.

In de scheepsbouwdivisie is de arbeidsmarkt meer ontspannen geworden, in het bijzonder na de afvloeiing van medewerkers bij van der Giessen-de Noord. Desalniettemin houdt de vergrijzing van het personeelsbestand aan. Relatief weinig jongeren treden toe en veel van de huidige werknemers naderen de pensioengerechtigde leeftijd. Internationale werving is één van de oplossingen voor dit probleem.

Ziekteverzuim

Het ziekteverzuim in de offshore-activiteiten nam af tot 1,6% (2001: 2,1%). Ondanks de situatie bij van der Giessen-de Noord nam het verzuim in de divisie bagger-/gespecialiseerde scheepsbouw eveneens af, van 6,3% tot 5,8%.

Arbeidsvoorwaarden

IHC Caland heeft een veelomvattend pakket secundaire arbeidsvoorwaarden met onder meer bonussen en aandelenopties (afhankelijk van het niveau van de medewerker). Daarnaast is er een aandelenplan voor het voltallig personeel (ESOP) om het bezit van aandelen IHC Caland onder medewerkers te stimuleren en zo de motivatie en betrokkenheid bij de groep te vergroten. IHC Caland tracht zoveel mogelijk tegemoet te komen aan de wensen met betrekking tot flexibele arbeidsomstandigheden en arbeidsvoorwaarden.

SBM groep – pas afgestudeerden.

Opleiding en ontwikkeling

Alle groepsmaatschappijen besteden veel aandacht aan de opleiding en ontwikkeling van hun medewerkers. Opleidingsprogramma's, binnen of buiten de onderneming, zorgen ervoor dat de medewerkers over de deskundigheid en ervaring beschikken die nodig is om aan de veranderende technische functievereisten te voldoen. Bovendien worden talentvolle werknemers opgeleid voor managementfuncties.

Opleidingen in offshore

In de offshoredivisie worden met name veel technische en andere opleidingen georganiseerd voor de jaarlijkse instroom van net-afgestudeerden. Maar ook diverse andere initiatieven vinden plaats, zoals het opleidings-traject in Angola dat afgelopen jaar van start ging. Angola biedt aanzienlijke mogelijkheden voor buitenlandse oliemaatschappijen en aannemers, maar verwacht ook een toenemende betrokkenheid van lokale mensen bij de activiteiten. SBM is actief in Angola en wij hebben dan ook begrip voor dit belang voor het land. SBM wil daarom graag een bijdrage leveren aan het opleiden van lokale mensen in Angola. Aan onze strategische partner in de regio Sonangol werd voorgesteld een bestaand opleidingscentrum ten noorden van Luanda op te knappen en gebruiksklaar te maken. SBM koos voor het Australische opleidingsinstituut MOG als partner in een joint venture. MOG heeft veel ervaring met internationale, professionele opleidingen. SBM verzorgt het werkkapitaal en financiert de modernisering van de faciliteiten, MOG organiseert de opleidingen en Sonangol zorgt ervoor dat alle bedrijven en aannemers die werkzaam zijn in de Angolese olie-industrie gebruik maken van dit trainings- en opleidingscentrum. In januari 2003 werd het nieuwe ESSA-opleidingscentrum geopend. SBM wil met deze bijdrage Angola haar erkentelijkheid betuigen voor de kansen op substantiële zakelijke mogelijkheden die haar in die regio geboden worden.

Hans de Groot.

Opleidingen in bagger-/gespecialiseerde scheepsbouw

De scheepswerven hebben speciale eigen bedrijfsscholen voor de scholing van nieuwe en bestaande medewerkers om de benodigde vakkennis voor de diverse functies te vergroten.

Dat de opleidingen succesvol zijn illustreert de toekenning van de Ter Hart Scheepsbouwprijs aan Hans de Groot van IHC Holland. Hans was één van de drie winnaars van deze prijs, die jaarlijks wordt uitgereikt door het Nederlandse scheepsbouwgenootschap VNSI. Hans is werkzaam op de productie-afdeling van de business unit Beaver Dredgers.

Werk in ontwikkelingslanden

IHC Caland heeft toenemende aandacht voor de werving en ontwikkeling van lokale medewerkers in ontwikkelingslanden, zoals bovenstaand voorbeeld van het trainingscentrum in Angola illustreert. Het doel is om een gezonde basis te creëren van geschoolde lokale mensen die ingezet kunnen worden binnen Angola's groeiende offshore olie- en gasindustrie.

Alexanders Kohno.

In wat zo langzamerhand een jaarlijkse rubriek is geworden, wil IHC Caland graag Alexanders Kohno feliciteren met zijn benoeming als kapitein van de nieuw gebouwde FSO Okha, die produceert voor Sakhalin Energy bij Sakhalin Island. Alexanders Kohno, afkomstig uit Riga in Letland, kwam begin 1999 bij SBM in dienst als 'Marine Superintendent', verantwoordelijk voor overslag-, ontkoppel- en aankoppeloperaties, die op deze FSO regelmatig onder extreme weersomstandigheden plaatsvinden. Alexanders Kohno werd in mei 2002 tot kapitein van de eenheid benoemd. Alle overige bemanningsleden van deze eenheid zijn nu lokale mensen.

CORPORATE GOVERNANCE

BESCHERMING

Beleid ten aanzien van fusies en overnamevoorstellen

De groep blijft sterk gekeerd tegen een overname door een derde, indien naar haar mening het uiteindelijke doel van een dergelijke overname de ontmanteling of uitverkoop van de activiteiten van IHC Caland zou inhouden, of wanneer de bedoelingen anderszins ingaan tegen het belang van IHC Caland, haar aandeelhouders, personeel en andere belanghebbenden.

Teneinde voldoende tijd te hebben voor de beoordeling van een onvriendelijk bod op de aandelen van IHC Caland of een andere poging de vennootschap over te nemen, heeft de Raad van Bestuur, met medewerking van de aandeelhouders, gebruik gemaakt van de mogelijkheden die openstaan voor een vennootschap naar Nederlands recht en die in het Nederlandse bedrijfsleven gebruikelijk zijn, om een vijandige overname te kunnen voorkomen.

In verband hiermede is de 'Stichting tot Beheer van Preferente Aandelen in IHC Caland N.V.' opgericht met

als doel het behartigen van de belangen van IHC Caland en alle daarbij betrokkenen en van de met IHC Caland verbonden ondernemingen. De Stichting beoogt dit doel te bereiken door het verkrijgen van preferente aandelen in IHC Caland en door het uitoefenen van de aan die aandelen verbonden rechten. De Stichting zal haar taak uitoefenen naar eigen oordeel met dien verstande, dat de norm voor de besluitvorming en het handelen het belang van de vennootschap is en van de met haar verbonden ondernemingen en alle daarbij betrokkenen, waaronder aandeelhouders en werknemers.

De Stichting staat onder leiding van een bestuur dat zodanig is samengesteld dat naar de mening van de Raad van Commissarissen de beschikbaarheid van voldoende kennis wordt gewaarborgd zowel voor wat betreft de belangen van de onderneming, als voor het vellen van een onafhankelijk oordeel. Voor dat doel is een aantal ervaren oud-bestuurders van Nederlandse multinationals gevraagd zitting te nemen in het bestuur.

Het bestuur van de stichting bestaat uit de heren H. Hooijkaas, voormalig president-directeur van Shell Nederland B.V., P.J. Groenenboom, voormalig voorzitter van de Raad van Bestuur van Imtech N.V., J.C.M. Hovers, voormalig voorzitter van de Raad van Bestuur van Stork NV en Océ N.V., N. Buis, voormalig directievoorzitter

De 13700 m³ sleephopperzuiger 'Uilenspiegel' voor DEME, rainbowing.

van Smit Internationale N.V. en A.P.H. van Baardewijk, lid van de Raad van Commissarissen van IHC Caland N.V.

De Raad van Bestuur heeft met goedkeuring van de Raad van Commissarissen in een plaatsingsovereenkomst aan de Stichting een call-optie verleend tot het nemen van een zodanig aantal preferente aandelen als overeenkomt met de helft van het nominale bedrag van alle onmiddellijk voor de uitoefening van de optie bij anderen dan de vennootschap zelf geplaatste gewone aandelen, zulks ten einde de Stichting in staat te stellen haar functie geheel naar eigen oordeel zo effectief mogelijk uit te oefenen in de mate waarin zij dit nuttig of wenselijk acht. Deze optie werd op 30 maart 1989 verleend. (Eenzelfde put-optie ten gunste van de Stichting, die op dezelfde dag aan de Raad van Bestuur werd verleend, is lang geleden geannuleerd).

Overeenkomstig het dienaangaande bepaalde in de statuten van de vennootschap, heeft de Raad van Bestuur op de Buitengewone Algemene Vergadering van Aandeelhouders op 28 april 1989 een verklaring gegeven over de redenen die geleid hebben tot het verlenen van de optie.

Naar het gezamenlijk oordeel van de Raad van Commissarissen, de Raad van Bestuur van IHC Caland en de bestuurders van de 'Stichting tot Beheer van Preferente

Aandelen in IHC Caland N.V.' is deze Stichting onafhankelijk van IHC Caland, zoals bepaald in het Fondsenreglement van Euronext Amsterdam.

GEDRAGSCODE

In mei 2000 publiceerde IHC Caland een gedragscode. In dit document worden de visie en verantwoordelijkheden van de onderneming ten opzichte van belanghebbenden (aandeelhouders, financiers, werknemers en leveranciers) en ook ten opzichte van de maatschappij in het algemeen uiteengezet. Dit stuk vormt de leidraad voor de dagelijkse bedrijfsvoering binnen de onderneming en de onderneming kan hierop worden aangesproken.

MYANMAR CONTRACT

IHC Caland is bekritiseerd voor haar lease-activiteiten van een FSO in Myanmar. Een korte samenvatting van de geschiedenis van dit project en de positie van de vennootschap luidt als volgt:

In 1998 is de groep een contract aangegaan met de Engelse oliemaatschappij Premier Oil Ltd. voor de levering op lease basis van een drijvend opslagsysteem (FSO) voor de kust van Myanmar.

Alvorens dit contract aan te gaan, heeft de vennootschap contact opgenomen met de Nederlandse regering, welke meedeelde dat de regering ten opzichte van Myanmar een neutrale positie innam.

Toen de regering in 2002 haar standpunt ten aanzien van Myanmar wijzigde van neutraal naar negatief, heeft IHC Caland bevestigd, dat in de thans geldende omstandigheden, zij geen nieuw contract met Myanmar meer zou aangaan. Heel concreet houdt dit in, dat deze beslissing intussen al heeft geleid tot het verlies van drie scheepsbouwopdrachten.

Eveneens in 2002, in verband met de procedures van het door de OESO gesponsorde Nationaal Contactpunt voor Multinationale Ondernemingen, heeft IHC Caland aan de Nederlandse autoriteiten bevestigd, dat zij in haar activiteiten voor de kust van Myanmar volledig overeenkomstig de OESO regelgeving omtrent alle aspecten van mensenrechten handelt.

Samenvattend deelt IHC Caland de bezorgdheid van de samenleving omtrent de mensenrechtensituatie in Myanmar. De vennootschap opereert aldaar echter onder een juridisch bindend contract, hetgeen zij verplicht is te respecteren. Dit contract is **niet** met de regering van Myanmar aangegaan, maar met een buitenlandse oliemaatschappij, naar Engels recht. Tenslotte wordt deze eenheid volledig bemand met ingezetenen van Myanmar, wiens rechten strikt worden beschermd.

Zoals bij de presentatie van de halfjaarcijfers voorspeld, heeft IHC Caland over 2002 een nettowinst gerealiseerd van € 71,5 miljoen. Dit resultaat is onder aftrek van een voorziening van € 25 miljoen in verband met ernstige problemen bij van der Giessen-de Noord, welke een reorganisatie en inkrimping noodzakelijk maakten. Zonder deze grote problemen bij van der Giessen-de Noord, zou de groep haar oorspronkelijke winstverwachting van € 96 miljoen hebben overtroffen.

De offshore sector boekte een zeer goede orderontvangst, voornamelijk bestaande uit lease opdrachten, en benaderde bijna de record orderontvangst van 2001.

De netto-omzet vertoonde een lichte daling, maar de productiewaarde nam ten opzichte van 2000 toe tot een nieuw recordniveau van € 1,9 miljard, als gevolg van voortgang in grote leveringscontracten en de hoge investeringsactiviteit in F(P)SO's voor de leasevloot.

De EBIT-winstmarge vertoonde een aanzienlijke afname (8,0% ten opzichte van 11,8% in 2001), als gevolg van de eenmalige lasten. Om dezelfde reden, maar gematigd door de bijbehorende belastingbaten, vertoonde de nettowinstmarge een daling van 8,4% in 2001 tot 7,7% dit jaar.

De activa en het werkkapitaal namen nog verder toe, als gevolg van de voortgaande investeringen in de leasevloot. Twee grote FPSO's werden dit jaar voltooid, en de bouw van nog eens drie FPSO's een LPG FPSO en een belangrijke uitbreidingsinvestering van de Kuito FPSO vorderen gestaag.

In totaal werd er in 2002 voor € 681 miljoen geïnvesteerd, veel meer dan in 2001 door het grote aantal gelijktijdige FPSO-investeringen.

De grondslagen van de groep met betrekking tot winstneming op 'turnkey' opdrachten bij oplevering en de wijze van winstneming bij lease opdrachten hebben een belangrijke invloed op de financiële resultaten van de groep (zie pagina 67).

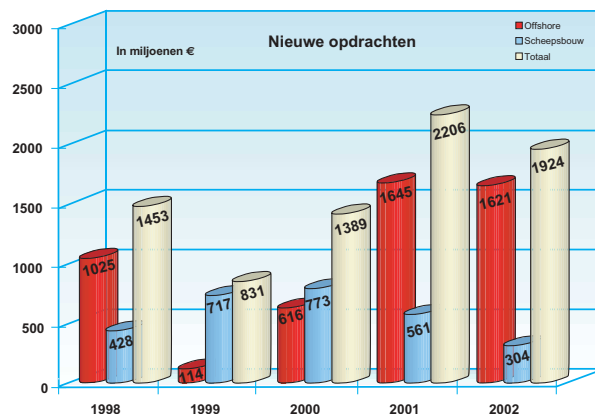
Een goed winstniveau voor de gehele groep is afhankelijk van een evenwichtige orderportefeuille in de gehele groep. Een grote orderportefeuille betekent noodzakelijkerwijze niet dat er geen onderdekking is in één van de individuele bedrijven of bedrijfsonderdelen.

Hierna wordt van de twee kernactiviteiten van de groep een gedetailleerde financiële analyse gegeven. Sommige bedrijven opereren in beide sectoren, maar de toegepaste splitsing vormt een goede benadering. Een uitsplitsing van de omzet naar geografische gebieden is opgenomen in de toelichting bij het geconsolideerd resultatenoverzicht (zie pagina 68).

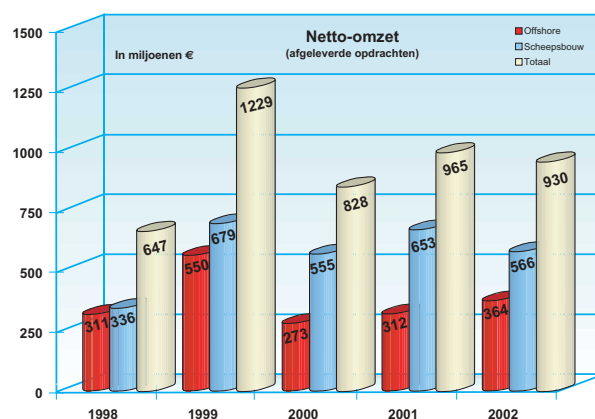
Onder de offshore sector zijn opgenomen de SBM groep, SBM-IMODCO, Atlantia Offshore, IHC Gusto Engineering en MSC, en onder de bagger-/gespecialiseerde scheepsbouwsector IHC Holland, Merwede Shipyard en van der Giessen-de Noord. NKI (inrichting van luchthavens) is opgenomen onder de sector bagger-/

gespecialiseerde scheepsbouw, maar beïnvloedt de cijfers niet wezenlijk.

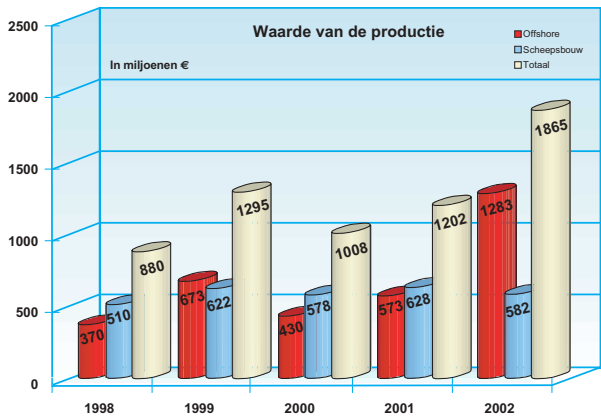
Ontwikkelingen in de orderportefeuille

Nieuw geboekte opdrachten, hoewel deze niet het recordniveau van 2001 haalden, bereikten niettemin een zeer gezond niveau, hetgeen over het geheel een goede bezetting voor de nabije toekomst garandeert. In de offshore sector verwierf de groep drie lease- en exploitatiecontracten, evenveel als vorig jaar. De orderinstroom van de bagger-/gespecialiseerde scheepsbouwsector was daarentegen tegenvallend, met name in de gespecialiseerde scheepsbouw. Desondanks is de bezetting van de werven voor 2003 goed verzekerd, mede door de hoge orderportefeuille van eind 2001.

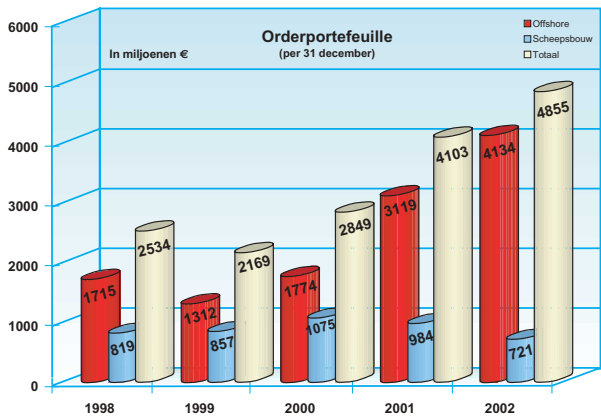

De totale omzet van de groep daalde licht in vergelijking met 2001, daar de afname in de bagger-/gespecialiseerde scheepsbouwsector niet volledig werd gecompenseerd door de stijging in de offshore oliesector. In de offshore sector waren de afleveringen uit hoofde van turnkey contracten nog laag, maar dit zal het komende jaar veranderen.

De waarde van de productie bereikte een nieuw recordniveau van € 1,9 miljard, ver boven het vorige record uit 1999. Gedurende het verslagjaar werd een bedrag van € 553 miljoen geactiveerd (2001: € 181 miljoen). Dit bedrag vertegenwoordigt de voltooiing van de twee FPSO's voor ExxonMobil en Petrobras, alsmede aanzienlijke investeringen in de twee nieuwe FPSO's voor ExxonMobil, de uitbreiding van de Kuito FPSO, en investeringen in de FPSO voor Agip en de Sanha LPG FPSO.

De grote bedrijvigheid in beide sectoren leidde tot overdekking van indirecte kosten.

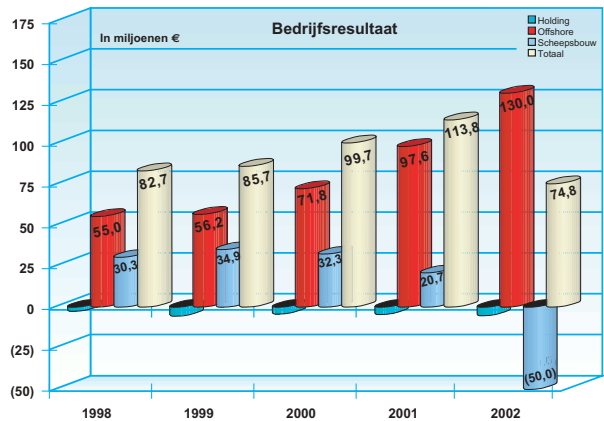

De orderportefeuille van € 4,85 miljard aan het einde van het jaar toont weer een substantiële toename ten opzichte van de waarde ultimo 2001 van € 4,1 miljard. De orderportefeuille in de offshore sector blijft groeien, en heeft voor een zeer aanzienlijk deel betrekking op de nominale waarde van toekomstige inkomsten uit de langlopende lease- en exploitatiecontracten van de F(P)SO-vloot van de groep. De waarde van deze inkomsten bedraagt € 2,9 miljard – een stijging van 25% ten opzichte van eind 2001 (€ 2,3 miljard). De orderportefeuille in de bagger-/gespecialiseerde scheepsbouw vertoonde een afname.

De kwaliteit van de totale orderportefeuille blijft hoog, vooral door het grote aandeel van lease- en exploitatiecontracten, welke een relatief hoge winstgevendheid hebben.

Winst en marge

Waar er een verschil bestaat tussen de som van de twee sectoren en het totaal van de groep, heeft dit betrekking op zaken als holdingkosten en correcties of voorzieningen op concernniveau.

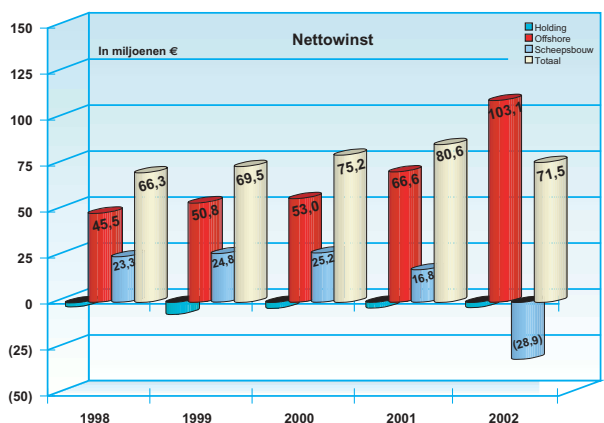

Het bedrijfsresultaat daalde aanzienlijk, bij een licht lagere omzet. Dit was geheel het gevolg van de grote verliezen bij van der Giessen-de Noord, en de lasten van reorganisatie en inkrimping. Niet alleen was de markt voor speciale scheepsbouw slecht, maar in de uitvoering van de hoge werkvoorraad zorgde een sneeuwbal effect voor aanzienlijke operationele verliezen op onderhanden werken.

De negatieve invloed van de bovenstaande factoren kon niet geheel worden gecompenseerd door een aanzienlijke winstgroei van de offshore sector, als gevolg van overdekking van indirecte kosten en een toenemende winstbijdrage van de leasevloot.

Als percentage van de omzet daalde het bedrijfsresultaat tot 8,0% (2001: 11,8%).

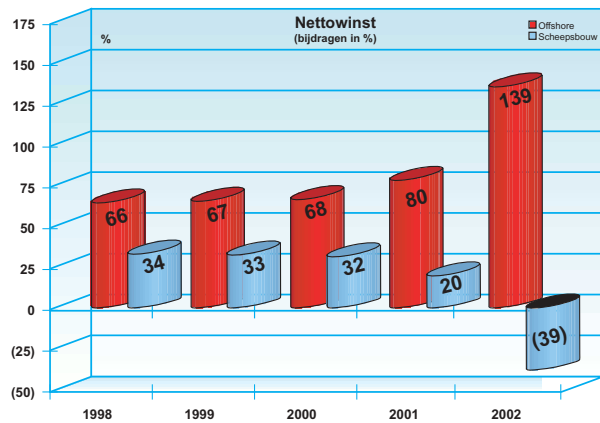
De grote verliezen in de in Nederland gevestigde scheepsbouw, in combinatie met de relatief lage belastingdruk in de offshore sector, resulteerde in een netto belastingbate van € 16,9 miljoen (-30,4% van de winst voor belastingen), in vergelijking met een belastingdruk van € 11,0 miljoen (11,9%) in 2001. Gezien de voortdurende winststijging in de offshore sector, wordt de gemiddelde belastingdruk voor de groep in haar geheel voor de nabije toekomst ingeschat op ruim onder de 15%.

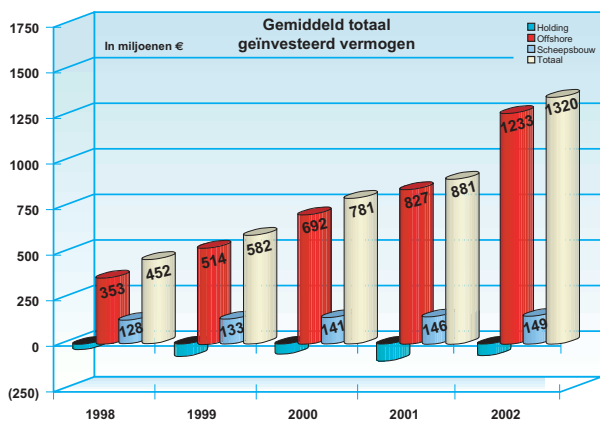
De nettowinst daalde met 11,4% tot € 71,5 miljoen (2001: € 80,6 miljoen). De afname van de nettowinst is lager dan

de stijging van het bedrijfsresultaat als gevolg van de belastingbata, in combinatie met lagere rentelasten op de langlopende schulden ten laste van het resultaat. Een groot deel van de langlopende schulden had betrekking op FPSO's in aanbouw, hetgeen ertoe leidde, dat een aanzienlijk bedrag aan rentelasten is geactiveerd.

De relatieve bijdrage aan de nettowinst van de beide sectoren vertoont in vergelijking met voorgaande jaren een dramatische wijziging, zoals onderstaand diagram laat zien. Dit wordt veroorzaakt door het nettoverlies in de bagger-/gespecialiseerde scheepsbouwsector, waarbij de groei van de winst in de offshore sector dit effect nog versterkt.

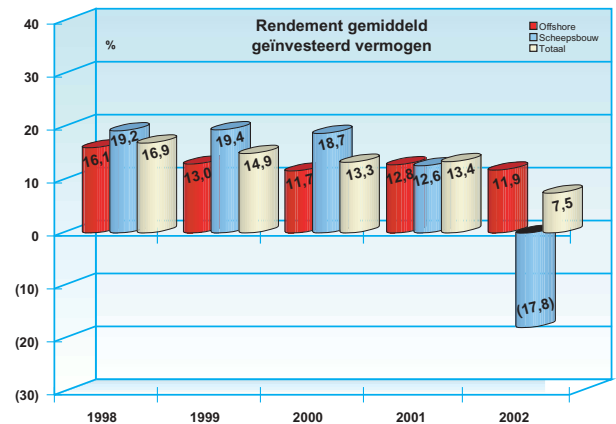

Gemiddeld geïnvesteerd vermogen

Het aandeel van de offshore sector in het gemiddeld totaal geïnvesteerd vermogen van de groep blijft verder toenemen, als gevolg van aanzienlijke investeringen in nieuwe FPSO's voor de leasevloot. Het totaal geïnvesteerd vermogen in de bagger-/gespecialiseerde scheepsbouwsector werd beïnvloed door de situatie bij van der Giessen-de Noord. Het rendement op het totaal geïnvesteerd vermogen is op tijdsevenredige basis berekend, en werd over 2002 vooral beïnvloed door de toename van de in US dollar luidende schuld met 160%, hetgeen enigszins werd gematigd door een aanmerkelijke waardedaling van de US dollar ten opzichte van de euro (-14,8%) ten opzichte van 5,9% in 2001.

Bedragen inzake goodwill die op concernniveau (tot en met 2000) werden afgeboekt ten laste van het eigen vermogen, alsmede de kosten van valutadekking met betrekking tot het eigen vermogen van niet in euro gewaardeerde deelnemingen, verklaren het negatieve verschil tussen het gemiddeld totaal geïnvesteerd vermogen in de twee sectoren en het gemiddeld totaal geïnvesteerd vermogen van de groep.

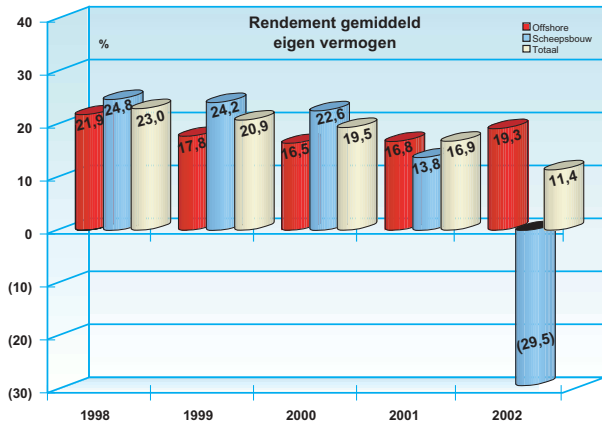

Het rendement op het gemiddeld totaal geïnvesteerd vermogen (ROCE) daalde fors 13,4% naar 7,5%. Dit is het gevolg van twee belangrijke factoren, zijnde:

- de verliezen en reorganisatiekosten bij van der Giessen-de Noord;
- het, overeenkomstig de verwachtingen, toegenomen hefboomeffect in de balans.

De invloed van het gebruik van schuldfinanciering van activa in aanbouw, zonder dat dit direct een overeenkomstig rendement oplevert, was in 2002 aanzienlijk. Aanpassing van het rendement op het gemiddeld totaal geïnvesteerd vermogen voor geactiveerde rentelasten levert een ROCE van 8,75% op.

Het rendement op het gemiddeld eigen vermogen bevindt zich nog steeds op een respectabel niveau, de eenmalige verliezen in aanmerking genomen. De groep genereert ook nog steeds rendementen op nieuwe lease opdrachten boven de gewogen gemiddelde vermogenskostenvoet, en scheidt hiermee waarde voor de vennootschap en haar aandeelhouders.

Het rendement op het gemiddeld eigen vermogen is in totaal gedaald tot 11,4% vergeleken met 16,9% over 2001, als gevolg van de duidelijke winstdaling. Hierbij dient wel te worden aangetekend, dat de opbrengst van de aandelenemissie van oktober 2001 in dit verslagjaar nog geen wezenlijk rendement opleverde, aangezien de nieuwe eenheden eerst eind 2002 in bedrijf kwamen. De winststijging in de offshore divisie, in combinatie met een positief effect van de waardedaling van de US dollar ten opzichte van de euro, resulteert aldaar in een hoger rendement.

Kasstroom/liquiditeiten

€ mln	1998	1999	2000	2001	2002
Nettowinst	66,3	69,5	75,2	80,6	71,5
Afschrijvingen	51,8	62,6	85,0	92,9	91,6
Kasstroom	118,1	132,1	160,2	173,5	163,1
Netto liquiditeiten/ effecten	194,1	199,2	269,3	208,4	203,2
Kasstroom uit bedrijfsactiviteiten*	89,3	88,0	259,0	166,4	123,6
Koers : kasstroom per 31/12	8,2	7,6	8,8	8,9	9,8

* Conform het geconsolideerd kasstroomoverzicht (zie pagina 64).

De kasstroom nam iets af tot € 163,1 miljoen. Als gevolg van de verliezen bij van der Giessen-de Noord is de voorspelde toename uitgebleven. De kasstroom van vorig jaar in bedrijf gestelde FPSO eenheden kon dit niet compenseren, temeer daar dit eerst aan het eind van het jaar het geval was. Met een verwachte terugkeer van de bagger-/gespecialiseerde scheepsbouw naar zwarte cijfers, verdere toevoegingen aan de leasevloot en een vol jaar inkomsten uit de eind 2002 in bedrijf gestelde eenheden, wordt voor 2003 een zeer aanzienlijke toename van de kasstroom verwacht.

De netto liquiditeiten zijn stabiel gebleven op € 203,2 miljoen, ondanks de aanzienlijke investeringen in activa in aanbouw ultimo 2002.

De ratio 'koers : kasstroom per aandeel' nam toe van 8,9 tot 9,8 als gevolg van de combinatie van lagere winst en een lichte daling van de beurskoers.

Balans

€ mln	1998	1999	2000	2001	2002
Totaal geïnvesteerd vermogen	452,6	680,0	827,9	1015,8	1565,5
Eigen vermogen	290,3	339,1	394,8	583,9	602,7
Solvabiliteitsratio (%)	33	30	30	37	28
Werkkapitaal	28,3	66,0	48,9	15,3	37,4
Langlopende schulden :					
Eigen vermogen (%)	49	94	104	71	157
Net gearing	-13	39	41	38	124
Netto schuld : EBITDA N.v.t.		0,9	0,9	1,1	4,5
EBITDA rente- dekkingsratio	N.v.t.	N.v.t.	17,5	9,3	8,5
EBIT rentedekkings- ratio	N.v.t.	N.v.t.	9,5	5,1	3,8
Investeringen in materiële vaste activa	111,4	231,0	214,1	241,6	680,9
Vlottende activa :					
Kortlopende schulden	1,07	1,14	1,10	1,03	1,06

De balans toont de beduidende groei welke in het jaarverslag over 2001 werd voorspeld, door een aanzienlijke toename van de langlopende schulden. Als gevolg van de verliezen bij van der Giessen-de Noord, de invloed op het eigen vermogen van het ongedaan maken van valuta-termijncontracten, en het besluit om de dividenduitkering te baseren op de oorspronkelijke winstverwachting, nam het eigen vermogen gedurende het jaar nauwelijks toe. Deze situatie zal naar verwachting in 2003 wezenlijk verbeteren, alhoewel op grond van de voortgaande investeringen in de leasevloot de meeste balansverhoudingen zich op eenzelfde niveau zullen bewegen, met uitzondering van enige verwachte verbetering in de solvabiliteitsratio.

De directie is zich overigens zeer bewust van de noodzaak om acceptabele balansverhoudingen te handhaven, en is hier doelgericht mee bezig. Het is de intentie van de groep om nieuwe lease-FPSO's met langlopende schulden te blijven financieren, aangezien de inkomsten hiervan meer dan toereikend zijn om aan de aflossingsverplichtingen te voldoen.

Enige specifieke opmerkingen met betrekking tot de balans per 31 december 2002 zijn:

- totaal geïnvesteerd vermogen is aanmerkelijk toegenomen, voornamelijk als gevolg van nieuwe langlopende leningen, zoals voorspeld. Het eigen vermogen nam daarentegen slechts marginaal toe;
- de solvabiliteitsratio is met iets minder dan 30% aanvaardbaar, en levert geen problemen op met betrekking tot kredietovereenkomsten. De voorwaarden van de nieuwe revolverende kredietfaciliteit richten zich op andere ratio's (onder andere Netto-schulden : EBITDA, EBIT(DA) rentedekkingsratio, enzovoorts);
- de ratio langlopende schulden : eigen vermogen – dit kengetal reflecteert de groei van de leasevloot. De vennootschap noch haar kredietverstrekkers zijn

bezorgd over het huidige niveau van de schulden. Bovendien bestaat een belangrijk deel hiervan uit schulden met beperkt regresrecht op de groep, hetgeen het risicoprofiel sterk vermindert. De 'Net gearing' (rentedragende schulden minus liquide middelen : eigen vermogen) nam in evenredigheid toe tot 124%;

- alle belangrijke verplichtingen zijn duidelijk vastgesteld en opgenomen in de geconsolideerde balans van de groep; er is geen sprake van 'off-balance'-financiering;
- de investeringen in materiële vaste activa (bestaand uit de afbouw van twee grote FPSO's in aanbouw aan het begin van het jaar, en investeringen in drie nieuwe FPSO's zowel als in de Sanha LPG FSO) waren veel hoger dan in 2001, en vormen een goede weergave van het huidige hoge niveau van de activiteiten;
- de rentedekkingsratio's zijn lager, deels als gevolg van de lagere winst, en deels door de toegenomen langlopende schulden. Deze ratio's omvatten niet de rente, welke tijdens de bouw van FPSO's voor de leasevloot wordt geactiveerd, maar de verwachting is desondanks dat deze ratio's in de komende jaren zullen verbeteren, ondanks de hogere rentelasten van de exploitatie, als gevolg van de verwachte toename van met name de nettowinst en de afschrijvingen.

TREASURY BEHEER EN RAPPORTERING

Algemeen

De doelstelling van treasury is het minimaliseren van de volatiliteit van het eigen vermogen en de winst van de groep. De risico's worden regelmatig opnieuw beoordeeld en continue ingedekt. Treasury rapporteert maandelijks aan de Raad van Bestuur en per kwartaal aan de Raad van Commissarissen. De groep is niet betrokken bij speculatieve termijntransacties en sluit alleen termijncontracten af om bestaande risico's af te dekken; hierbij wordt meestal gebruik gemaakt van valutatermijncontracten. Derivaten worden weinig gebruikt en worden nooit verkocht.

Overgang op de US dollar als rapporteringsvaluta

De groep heeft, met het oog op het voortdurende toenemende belang van de US dollar, besloten om met ingang van 1 januari 2003 haar rapporteringsvaluta te wijzigen in de US dollar.

Deze wijziging heeft de volgende voordelen:

- een verminderde druk op de kredietlijnen van de groep;
- een eenvoudiger en meer transparante financiële structuur;
- verlaging van de financiële risico's;
- en een kleinere gevoeligheid voor koersschommelingen in de financiële ratio's van de groep.

Het besluit tot wijziging van de rapporteringsvaluta is in augustus 2002 genomen, en de op die datum bestaande valutatermijntransacties ter afdekking van vermogen en toekomstige winsten zijn ofwel gestorneerd danwel

aangewend ter dekking van toekomstige behoeften in euro's voor de kosten van de offshore sector tot aan het jaar 2008. De netto invloed van alle bijbehorende transacties is licht positief.

De theoretische kosten van de liquidatie van alle resterende valutatermijntransacties, waarbij toekomstige US dollar-kasstromen zijn afgedekt tegen de euro, bedragen circa € 31 miljoen.

Valutarisico-management (offshore)

De functionele valuta van de offshore-sector is de US dollar. Alle valutarisico's met betrekking tot lopende contracten en de in euro luidende manuurkosten worden tegenover de US dollar ingedekt.

Valutarisico-management (bagger-/gespecialiseerde scheepsbouw)

Ongeacht de wijziging in de rapporteringsvaluta van de groep van euro's naar US dollars, zullen de Nederlandse dochterondernemingen in euro blijven rapporteren. Als gevolg van hun betrekkelijk geringe bijdrage aan de winst en het niet-monetaire karakter van het vermogen, zal geen valuta-indekking van deze posten plaatsvinden. Dit is een uitzondering op het principe van volledige indekking, maar gezien de betreffende geringe omvang, zal de invloed op de resultaten en het vermogen van de groep als gevolg van koersschommelingen beperkt blijven.

Managen van rentetarieven

De groep financiert de meeste F(P)SO lange-termijnleasecontracten met schulden. Tijdens de bouw worden, om afwijkingen van de totale investeringskosten zo klein mogelijk te houden, vast rentende contracten gesloten. Lange-termijnleasecontracten kennen vaste inkomststromen terwijl de rentekosten van de financiering van deze projecten meestal gebaseerd zijn op variabele rentetarieven. Om de rentegevoeligheid van de winst te verkleinen, worden de variabele rentekosten door een renteswap ingeruild voor vaste rentetarieven. Alle interestlasten luiden in US dollars.

Liquiditeit

Treasury van de groep stelt elk kwartaal een (jaar)liquiditeitsplan op. De offshore-sector stelt ook een tweejarig liquiditeitsplan op. De liquiditeitsplannen van de bedrijven worden opgebouwd uit de details van elk project en geven een precieze liquiditeitsprognose. Beslissingen over bedrijfs- en projectfinanciering worden gebaseerd op het liquiditeitsplan. Projectfinancieringen worden afgesloten wanneer het noodzakelijk is om risico's naar derden over te hevelen.

INVESTERINGEN

Het totaal van de investeringen gedurende het verslagjaar in materiële vaste activa, bedroeg € 681 miljoen. Hiervan heeft € 584 miljoen betrekking op FPSO's voor de

leasevloot, terwijl de rest naast de investering in een kantoorgebouw voor de SBM groep in Monaco voornamelijk het op peil houden van de vaste activa betreft. De investeringen in de leasevloot hadden betrekking op de start van de bouw van drie grote FPSO's en een LPG FPSO, een belangrijke uitbreidings-investering in een bestaande FPSO, en de afbouw van de twee grote FPSO's, die eind 2002 in bedrijf zijn gesteld. Een korte toelichting op deze systemen luidt als volgt:

FPSO voor ExxonMobil's Yoho-veld, Nigeria (Generiek A)

Gedurende het jaar werd de bouw van de eerste generieke FPSO voor ExxonMobil voltooid. De eenheid werd in november geïnstalleerd, en de productie werd in december met succes opgestart. De FPSO produceert momenteel meer dan 100.000 vaten per dag, onder een zesjarig lease- en exploitatiecontract.

FPSO voor het Roncador-veld van Petrobras voor de kust van Brazilië

Na een constructieperiode van slechts zestien maanden, wat een record is in de sector, is de FPSO in september in Brazilië gearriveerd. Na enige vertraging als gevolg van milieuvergunningen en dergelijke, is de productie begin december aangevangen, onder een lease- en exploitatiecontract voor de duur van minimaal vijfenehalf jaar.

FPSO voor AGIP Energy's Okono/Okpoho-velden in Nigeria

In de loop van het jaar is gestart met het ontwerp en de bouw van de FPSO voor de tweede fase van de veldontwikkeling van de Okono/Okpoho-velden van Agip Energy in Nigeria, in een 50/50 samenwerkingsverband met Saipem. Na de eerste fase waarbij de Jamestown FPSO als tijdelijke productie-eenheid wordt gebruikt, zal de FPSO Mystras volgens planning eind 2003 in bedrijf worden gesteld, onder een zevenjarig lease- en exploitatiecontract.

FPSO voor ExxonMobil's Serpentina-veld, Equatoriaal Guinea (Generiek B)

In het eerste kwartaal van 2002 werd een opdracht ontvangen van ExxonMobil voor een zevenjarig lease- en exploitatiecontract voor een tweede generieke FPSO, voor inzet op het Serpentina-veld buitengaats Equatoriaal Guinea. De eenheid is gebaseerd op een 307.000 dwt VLCC (een zusterschip van de Yoho generieke FPSO A) en zal in staat zijn 120.000 vaten olie per dag te produceren. De oplevering is gepland in het derde kwartaal van 2002.

FPSO voor ExxonMobil's Xikomba-veld, Angola (Generiek C)

Eveneens in het eerste kwartaal van 2002 werd nog een opdracht ontvangen van ExxonMobil voor een zevenjarig lease- en exploitatiecontract voor een derde generieke FPSO, ten behoeve van het Xikomba-veld buitengaats Angola. Het contract zal worden uitgevoerd door de joint

venture van de groep met Sonangol, de Angolese staatsoliemaatschappij. De eenheid is gebaseerd op een 256.000 dwt VLCC met een productiecapaciteit van 110.000 vaten olie per dag. De oplevering is eind 2003.

LPG FPSO voor Chevron/Cabgoc's Sanha-veld, Angola

In mei 2002 werd door Cabinda Gulf Oil Company, dochteronderneming van ChevronTexaco, een achtjarig lease- en exploitatiecontract voor een LPG FPSO verleend aan de joint venture van de groep met Sonangol, de Angolese staatsoliemaatschappij. Deze FPSO zal bestaan uit de grootste LPG tanker ter wereld, met 135.000 m³ LPG opslagcapaciteit, en een capaciteit hebben om 6000 m³ binnenkomend hogedruk LPG per dag te behandelen, op te slaan en te exporteren. Deze FPSO zal de eerste drijvende faciliteit zijn, waarbij alle proces- en exportfuncties aan boord van één eenheid worden gecombineerd. De oplevering staat gepland voor begin 2005.

Fase 2A ontwikkeling voor Chevron/Cabgoc's Kuito FPSO, Angola

Na een uitgebreide ontwerpstudie (FEED) voor een opwaardering van de procesapparatuur aan boord van de Kuito FPSO, heeft Cabinda Gulf Oil Company de groep een vijfjarig leasecontract verstrekt voor de benodigde aanvullende apparatuur. Dit project wordt uitgevoerd door de joint venture van de groep met Sonangol, de Angolese staatsoliemaatschappij, en de inbedrijfstelling van de nieuwe apparatuur vindt in maart/april 2003 plaats. De uitbreiding, welke zware takellasten van nieuwe modules met een gewicht tot 1300 ton omvat, zal geheel op locatie worden uitgevoerd.

Het aandeel van de groep in de totale kapitaals-investeringen in voornoemde zeven eenheden bedraagt ongeveer US dollar 1,2 miljard.

Samenstelling van de kostprijs van een F(P)SO

Om een beter inzicht te krijgen in de samenstelling van een investering in een FPSO of FSO, is het nuttig de elementen aan te geven waaruit deze bestaat. Dit zijn de externe kosten (scheepswerf, onderaannemers en leveranciers), de interne kosten (ontwerp, engineering, bouwtoezicht enz.), financieringskosten van derden (inclusief interest) en de toe te rekenen indirecte kosten. Het totaal van bovengenoemde kosten (of een evenredig deel daarvan in het geval van een joint venture) wordt in de balans opgenomen als de aanschaffingswaarde van een FPSO of FSO. Bij de oplevering van een dergelijk systeem wordt, als vervolgens sprake is van een lease-/exploitatiecontract, geen winst genomen.

Gang van zaken bij de groepsmaatschappijen

OFFSHORE OLIE- EN GASACTIVITEITEN

GROUP OF COMPANIES

Management:

D. Keller, *Chief Executive Officer*

D.J. van der Zee, *Chief Operating Officer*

F. Blanchelande, *President, SBM Production Contractors*

R. Raynaut, *Chief Financial Officer*

Profiel

Single Buoy Moorings (SBM) is wereldwijd marktleider voor de levering van installaties en diensten voor de ontwikkeling en exploitatie van offshore olie- en gasvelden, zowel als de levering van verlaadstations voor het laden en lossen van tankers met ruwe olie, gas en olieproducten. Meer in het bijzonder is SBM wereldwijd de grootste eigenaar en exploitant van FPSO's en FSO's voor olie en gas, een snel groeiend marktsegment.

Het SBM-hoofdkantoor in Zwitserland en het ontwerp-bureau in Monaco coördineren onderzoek en ontwikkeling, marketing- en verkoopactiviteiten van IHC Caland's offshore-activiteiten in Monaco, Schiedam en Houston. De organisatie bestaat uit de business units SBM Systems voor ontwerp en constructiemanagement, SBM Production Contractors voor de exploitatie van de FPSO's en FSO-leasevloot en SBM Offshore Services.

Met de gezamenlijke activiteiten van deze business units

beheerst SBM de totale bedrijfsketen van het sluiten van het contract en het ontwerpen tot en met het exploiteren van een leasevloot. Dit biedt SBM een duidelijk concurrentievoordeel in de sector. Het permanent terugkoppelen van ervaringen met operationele eenheden naar de projecten in uitvoering is uniek in de markt voor FPSO's en FSO's.

Ontwikkelingen 2002

SBM realiseerde opnieuw een zeer aanzienlijke verbetering van de resultaten. Voor SBM was 2002 een zeer druk jaar, zowel op het gebied van verkoop als uitvoering van eerder verworven opdrachten. De orderinstroom bereikte een recordniveau en zes FPSO's waren in aanbouw, waarvan er twee opgeleverd werden die voor het einde van het jaar starten met productie.

SBM Systems

SBM Systems is verantwoordelijk voor het ontwerp en constructiemanagement van offshore-systemen, zowel op basis van lease als verkoop. Onze eigen medewerkers zijn belast met ontwerp en projectmanagement, terwijl de bouw wordt uitbesteed aan scheepswerven met de beste kwaliteit en prijzen.

Afgelopen jaar werd de integratie van onze informatie- en communicatiesystemen voltooid. Dit biedt toenemende mogelijkheden voor gezamenlijke ontwerp-activiteiten met de groepsmaatschappijen in Schiedam en Houston. In de komende jaren verwachten wij toenemende synergievoordelen, zowel in R&D als in projectuitvoering. Voor technologische hoogtepunten, zie het hoofdstuk Onderzoek en ontwikkeling, pagina 22.

*De Roncador FPSO na aankomst in Brazilië,
klaar voor installatie.*

Nieuwe en opgeleverde orders

Zoals verwacht waren er afgelopen jaar weinig opleveringen in het verkoopsegment, aangezien de meeste projecten die verworven werden in 2000 en 2001 pas in 2003 opgeleverd worden. De volgende grote opdrachten werden in 2002 verworven:

- een opdracht van ExxonMobil voor een zevenjarig lease- en exploitatiecontract voor een tweede Generieke FPSO, voor het Serpentina-veld in Equatoriaal Guinea;
- een opdracht van ExxonMobil voor een grote diepwaterboei voor het Kizomba A-veld bij Angola;
- nog een nieuw zevenjarig lease- en exploitatiecontract voor een Generieke FPSO voor ExxonMobil's Angolese Xikomba-olieveld, in joint venture met de staatsoliemaatschappij Sonangol;
- een achtjarig lease- en exploitatiecontract voor een LPG FPSO voor het Sanha-veld van Chevron/Cabgoc bij Angola, in joint venture met Sonangol;
- een opdracht van Chevron/Cabgoc voor een grote uitbreiding van de FPSO Kuito, bij Angola. Naar verwachting wordt de leaseperiode verlengd;
- een opdracht van ExxonMobil voor de turnkey-levering van een FSO voor het Yoho-veld bij Nigeria;
- een contract met Malaysian International Shipping Corporation Berhad (MISC), Maleisië voor een 'turret' voor de FPSO Petronas Lukut;
- een opdracht van TotalFinaElf voor de offshore-exploitatie van FSO Unity. Dit betreft de 'turnkey' faciliteit die SBM in 2003 zal opleveren voor het Amenam-veld bij Nigeria;
- een recordniveau aan nieuwe opdrachten voor reserveonderdelen en buitengaats dienstverlening;
- een opdracht van Agip voor de levering en installatie van een CALM-overslagsysteem in de Okono/Okpohovelden waar onze FPSO produceert.

Naast de oplevering en de inbedrijfstelling van twee lease-FPSO's voor het Yoho-veld van Exxon Mobil en het Roncador-veld van Petrobras, werden de volgende grote opdrachten opgeleverd:

- een CALM-boei voor Nexen Yemen, verworven december 2001 en opgeleverd september 2002;
- een CALM-boei voor Texaco Saudi/Kuwait, verworven juni 2001 en opgeleverd september 2002;
- een CALM-boei uit voorraad voor AGOC Khafji uit Saoedi-Arabië, verworven augustus 2001 en opgeleverd juli 2002.

SBM Production Contractors

SBM Production Contractors (SBM PC) is marktleider in de lease- en exploitatie van FPSO's en FSO's, met veruit de langste staat van dienst in de offshore-aannemerij. Door de dertien schepen die SBM PC exploiteert waren tot eind 2002 meer dan 754 miljoen vaten olie verwerkt. De bemanningen hebben daarbij meer dan 1400 verladingen uitgevoerd. SBM PC vertegenwoordigt

Xikomba FPSO, de derde uit de serie generieke FPSO's voor ExxonMobil, langs de kade van Dubai Drydocks tijdens de ombouw.

Twee van de belangrijkste modules in aanbouw voor de Xikomba.

tachtig jaar cumulatieve ervaring in de exploitatie van FPSO's en FSO's. Centraal bij SBM PC staan efficiënte en veilige vlootexploitatie, betrokkenheid bij het projectmanagement vanaf de datum dat het lease- en exploitatiecontract is getekend, een competente en goed getrainde bemanning, bescherming van het milieu en goed vlootbeheer.

Vlootexploitatie

In 2002 werden drie FPSO-leasecontracten verworven, één van Chevron/Cabgoc voor het Sanha-veld bij Angola en twee van ExxonMobil voor het Serpentina-veld bij Equatoriaal Guinea en het Xikomba-veld bij Angola. SBM PC is nauw betrokken bij de integratie van de

verschillende projectfasen: ontwerp, aankoop, bouw en ombouw, vaarklaar en productiegereed maken en de inbedrijfstelling. Daarnaast werden overige activiteiten uitgevoerd, zoals de werving van medewerkers, trainingen en het voorbereiden door speciale teams van de toekomstige exploitatie in Angola en Equatoriaal Guinea.

De FPSO *Serpentina* zal in het derde kwartaal van 2003 starten met productie in Equatoriaal Guinea en de FPSO *Xikomba* zal eind 2003 starten met productie in Angola. De *Sanha*-eenheid voor Chevron/Cabgoc in Angola is een nieuwbouw FPSO voor LPG, die momenteel gebouwd wordt op de IHI-werf in Japan. De productie zal starten begin 2005.

In de eerste weken van januari 2003 sloten SBM en Petrobras een FPSO lease- en exploitatiecontract voor het Marlim Sul-veld bij Brazilië. De FPSO *Marlim Sul* zal halverwege 2004 starten met productie. Het is een eenheid die sterk lijkt op de FPSO's *Espadarte* en *Brasil*, die respectievelijk halverwege 2000 en eind 2002 startten met productie voor Petrobras. De uitdaging van het binnenhalen van de eerste olie of het eerste gas van al deze nieuwe eenheden ligt weer voor ons!

Met het oog op het toegenomen aantal FPSO's en de complexiteit van de bovendekse procesapparatuur, is in 2002 een productieprocesgroep ingesteld met de volgende taken:

- technische ondersteuning van het dagelijkse productieproces op de FPSO's teneinde de productie van olie en gas te optimaliseren;

- het dagelijks volgen van de efficiency van de FPSO productie-installaties door middel van een rapportagesysteem met prestatie-indicatoren.

Vakbekwaamheid

Een speciaal trainingsprogramma zorgt ervoor dat de vakbekwaamheid van de scheepsbemanningen aan de hoogste eisen voldoet. Dit programma helpt het bedrijf bij het selecteren van het meest geschikte personeel voor iedere eenheid. Bij indiensttreding stelt SBM PC vast welke specifieke vaardigheden de kandidaat, gezien zijn functie, nog moet aanleren. Het programma wordt ook voor bestaande medewerkers gebruikt om vast te stellen op welke punten bijscholing voor de huidige functie of een andere functie nodig is.

Veiligheid en milieubescherming

Veiligheid en milieubescherming hebben hoge prioriteit binnen IHC Caland. SBM scherpt voortdurend de richtlijnen op deze gebieden aan. In 1998 heeft SBM PC het Safety en Environmental Protection (SEP) certificaat van het classificatiebureau DNV verkregen. De normen voor dit certificaat zijn strenger dan die van het reglement van International Safety Management (ISM), die door de International Maritime Organisation (IMO) worden vereist. Op het gebied van milieubescherming vereist het SEP-systeem hoge bedrijfsstandaarden, in het bijzonder wat betreft het controleren van het verlies van lading of lozing van afval op zee (in overeenstemming met MARPOL 73/78).

Op het gebied van betrouwbaarheid en veiligheid aan boord behaalt SBM PC uitstekende scores, die gunstig

De Serpentina FPSO, de tweede uit de serie generieke FPSO's voor ExxonMobil, tijdens de slotfase van de ombouw bij KeppelFels in Singapore.

afsteken bij de totale offshore-industrie. De ongeval-frequentie (Lost Time Accident Frequency) in 2002 bedroeg 0,73. Dit betekent dat er twee ongevallen (LTA's) waren met een verlies van meer dan 36 uur, op een totaal van 2.730.461 gewerkte manuren. Eind 2002 bereikten zeven eenheden de mijlpaal van een jaar exploitatie zonder LTA. Van deze eenheden bereikten de FSO XV Domy en de FSO Yetagun de mijlpaal van twee jaar zonder LTA en de FPSO Rang Dong I en FPSO Tantawan Explorer bereikten de prijzenswaardige mijlpaal van vier jaar zonder LTA.

Vlootbeheer

Om de vloot in goede staat te houden, is er een vlootbeheergroep gevormd. Deze is verantwoordelijk voor de volgende taken:

- het in kaart brengen van de wijze waarop de vloot beheerd wordt in relatie tot de contractuele verplichtingen en de (economische) levensduur van de schepen;
- het ontwikkelen en opstellen van technische specificaties, onderhoudsbeleid en -procedures;
- het onderzoeken van ernstige en/of hardnekkige tekortkomingen, om corrigerende maatregelen te kunnen nemen.

SBM Production Contractors' vooruitzichten 2003

Voor 2003 wordt opnieuw een hoge werkdruk voor SBM PC verwacht. Volgens planning zal de FPSO Serpentina in juli zijn eerste olie produceren in Equatoriaal Guinea. FPSO Xikomba zal in november in Angola starten met productie. Als eerder gezegd heeft SBM nog een FPSO-opdracht van Petrobras ontvangen voor het Marlim Sulveld in Brazilië.

Gelijktijdig met de start van de tweede fase van de Okono/Okpoho-velden voor Agip bij Nigeria, zal SBM PC dan naast de exploitatie van de dertien bestaande eenheden drie nieuwe FPSO's in bedrijf stellen in de loop van 2003.

Om tegemoet te kunnen komen aan de aanhoudende vraag naar lease- en exploitatiecontracten uit de offshore-industrie, zet SBM PC haar beleid voort een aantal tankers met de juiste maat en eigenschappen te selecteren, waarop zij een exclusieve optie heeft.

SBM Offshore Services

In 2002 hield de groei van SBM Services in de drie belangrijkste marktsegmenten aan:

- 'after sales services' voor SBM-systemen en technische ondersteuning voor klanten met soortgelijke systemen;
- de productie van standaard producten van SBM, zoals 'swivels' en boeien;
- offshore-installatiewerkzaamheden.

Met ingang van januari 2003 is SBM Services een aparte

Vorbereidende installatiewerkzaamheden voor het verankeren van de Serpentina FPSO door het werkschip Normand Progress van SBM, met negen zuigankers gereed om in 900 meter diep water te worden uitgezet.

business unit geworden onder de naam SBM Offshore Services. In 2002 waren de belangrijkste resultaten:

- de jaardoelstellingen voor omzet en winst werden opnieuw overtroffen, in het bijzonder op het gebied van reserve-onderdelen;
- voltooiing van het herstellen en ombouwen van het flexibele laadarmsysteem SZ36 in China;
- het opleveren en installeren van 'swivelstacks' voor: Shell EA, TotalFinaElf Amenam, Talisman PM 3, ExxonMobil Yoho en Serpentina, Petrobras Roncador;
- de DSV 'Dynamic Installer', het SBM-installatieschip, behaalde een hogere bezettingsgraad dan gepland;
- de MPV Normand Progress, het door SBM extra ingehuurd installatieschip, is vanaf begin september continu ingezet geweest;
- grote installatieprojecten werden gedurende het jaar uitgevoerd voor FPSO's voor Agip, Petrobras, Exxon en Shell;
- de productie van twee CALM-boeien werd voltooid en de productie van een derde is gestart;
- de fabricage van een golfbewegingscompensator voor gebruik op de lieren van de SBM-installatieschepen om de mogelijkheden voor voor installatiewerkzaamheden op diepwater te vergroten.

Het conceptontwerp voor een nieuw te bouwen diepwaterinstallatieschip werd door IHC Gusto Engineering voltooid. Dit zal voorzien in de behoeften aan diepwaterinstallatie van de gehele offshoredivisie, met inbegrip van Atlantia's specifieke installatievereisten voor TLP's.

Twee van de gedurende 2002 afgeleverde CALM boeien.

SBM-IMODCO Inc.

Management:

A. Mace, *President*

Profiel

SBM-IMODCO Inc. is gevestigd in Houston, Texas. SBM-IMODCO Inc. ondersteunt vanuit dit olie- en gascentrum van de wereld de SBM groep op het gebied van marketing en verkoop en de uitvoering van FPSO- en FSO-projecten. Deze groepsmaatschappij ontwerpt, levert en produceert ook afmeer- en verlaadstations, 'turrets' en verwante faciliteiten. Ook wordt veel aandacht gegeven aan onderzoek en ontwikkeling van diepwatertechnologie.

Ontwikkelingen 2002

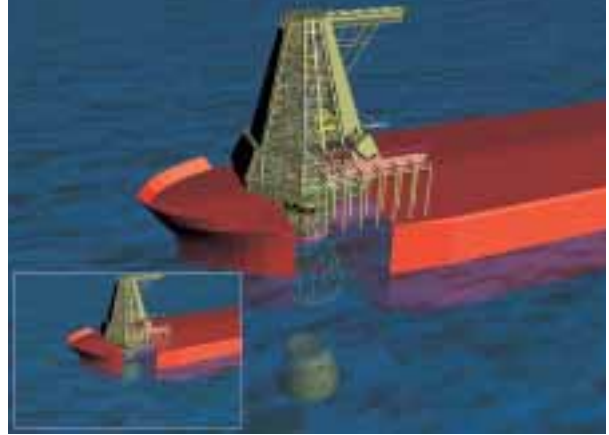
2002 was een succesvol jaar, met name door twee grote opdrachten en een aantal kleinere opdrachten. SBM-IMODCO rapporteerde een redelijke toename van het resultaat. De organisatie werd versterkt door groei van het aantal medewerkers en het ontwikkelen van betere procedures en methodes voor projectuitvoering. Daarmee sluit de werkwijze van SBM-IMODCO nu goed aan op die van de overige groepsmaatschappijen. De organisatie heeft naast de mogelijkheid om ter plaatse service te bieden voor de in Houston gevestigde oliemaatschappijen, nu ook de capaciteit om grote projecten uit te voeren. Bovendien wordt verwacht dat in de Golf van Mexico op termijn FPSO's geëxploiteerd zullen gaan worden. De US Minerals Management Service (MMS) heeft de deur geopend voor dit concept. SBM-IMODCO bereidt zich voor op deze nieuwe marktmogelijkheden.

Nieuwe, lopende en opgeleverde orders

De volgende grote opdrachten werden in 2002 verkregen:

- het ontwerp en de levering van een complex en ontkoppelbaar intern turret-afmeersysteem voor Husky Energy's White Rose FPSO project bij Newfoundland. Dit systeem zal gebruikt worden onder de meest extreme offshore wind-, golf- en ijsbergomstandigheden van de wereld, met golven van tientallen meters hoog;
- een uitbestede opdracht van SBM Inc. voor de volledige uitvoering van de uitbreiding van de Kuito FPSO,

Het transport vanaf de bouwwerf van de belangrijkste modules voor phase 2A van de Kuito FPSO, voor buitengaats installatie op de FPSO.

Ontkoppelbaar 'turret' afmeersysteem voor de White Rose FPSO van Husky Energy, buitengaats Newfoundland.

ingezet voor de kust van Angola. Het gaat om ontwerp, bouw en offshore-installatie van verschillende nieuwe productiemodules om de capaciteit van de FPSO te vergroten. Voor het eerst wordt zo'n omvangrijk uitbreidingsproject op een FPSO buitengaats uitgevoerd;

- het ontwerp en de levering van een 'turret' voor MISC/Petronas voor een FPSO bij Maleisië;
- een uitbestede opdracht van SBM voor het ontwerp van een FSO voor ExxonMobil's Yoho-veld bij Nigeria;
- de levering van een voorraad CALM-boei aan Anadarko;
- het conceptontwerp van een ijsbestendig olielaadstation gesitueerd in de Straat van Tatar (Sakhalin Island) voor Exxon Neftegas.

Het volgende werk werd eveneens gedurende het jaar uitgevoerd:

- voortgaande uitvoering van CALM-systemen voor Texaco, Kuwait, voor CPC, Sri Lanka, en voor Conoco, Indonesië;
- aanbiedingen voor de FPSO's voor Petrobras' Marlim Sul-veld bij Brazilië en Amerada Hess' Oveng-veld bij Equatoriaal Guinea, en de FSO voor Chevron's Tubu-veld bij Nigeria.

Een aanzienlijk aantal opdrachten voor onderhoud en reserve-onderdelen voor bestaande systemen werd opgeleverd.

Technologische hoogtepunten

Diverse nieuwe producten en ontwerpen werden ontwikkeld, zowel op eigen initiatief voor marketingdoel-einden als in verband met directe verzoeken van klanten:

- voor het drijvende systeem met gecombineerde productie- en boorfaciliteiten (FPDSO) werd, in samenwerking met andere groepsmaatschappijen, gedetailleerd ontwerpwerk uitgevoerd. Het betrof vooral de opstelling van de componenten voor de putafwerking boven water;
 - ontwikkeling van de Gravity Actuated Pipe (GAP®), die gebruikt wordt voor het vloeistoftransport tussen twee drijvende productie-eenheden, waarbij de doorstroomproblemen op grote waterdiepte worden vermeden;
 - de ontwikkeling van het gebruik van 'Steel Catenary Risers', verticale metalen pijpleidingen voor vloeistoftransport, in samenhang met boorputten op de zeebodem en andere diepwaterfaciliteiten voor FPSO's;
- Voor meer informatie, zie 'Onderzoek en ontwikkeling', pagina 22.

IHC GUSTO ENGINEERING BV

Management:

S.A.W. Janse, *Managing Director*

Profiel IHC Gusto Engineering

IHC Gusto Engineering (Gusto) levert ontwerp- en adviesdiensten, voornamelijk voor de offshore olie- en gasindustrie. De kernactiviteit van Gusto bestaat uit het maken van complete, gecertificeerde ontwerp pakketten voor werkschepen en platforms, zoals dynamisch positioneerbare boorschepen, inspectieschepen, pijpleg schepen en kraanschepen, offshorekranen met groot hefvermogen en zelfheffende platforms voor de civiele aannemerij.

Gusto ontwerpt en/of levert eveneens speciale werktuigen, zoals mechanische hefconstructies, zware lieren, golfbewegingscompensatoren, pijpenleginstallaties, slangenhaspels en een zogenaamd 'thruster retrieval' systeem, een systeem dat het mogelijk maakt om de voorstuwing van een schip door middel van een hefinstallatie te lichten en te repareren zonder dat het schip daarvoor in dok hoeft.

Bovendien verleent Gusto ontwerpdiensten ten behoeve van de SBM groep. Dit betreft voornamelijk de ombouw en verbouw van schepen tot FPSO's en FSO's, de procesinstallaties aan boord van deze schepen en het ontwerp van de mechanische constructies van specifieke onderdelen en kritische componenten.

Profiel Marine Structure Consultants (MSC)

Marine Structure Consultants (MSC) biedt ontwerp-, ingenieurs- en adviesdiensten voor mobiele offshore-eenheden, voornamelijk voor de olie- en gasindustrie en de baggerbouw. De eigen ontwerpen van MSC voor hefeilanden en halfafzinkbare platforms hebben een uitstekende reputatie. De toepassingen hiervan lopen uiteen van boren, tijdelijk verblijf, bouwwerkzaamheden, onderhoud, boorputwerkzaamheden en productie. MSC ontwikkelt, ontwerpt en levert eveneens het gepatenteerde materieel dat betrekking heeft op eigen ontwerpen. MSC vierde in 2002 haar 25-jarig jubileum.

Ontwikkelingen 2002

Gusto en MSC realiseerden in 2002 een aanzienlijk hoger resultaat dan in 2001. Diverse opdrachten voor ontwerp-studies en -assistentie werden uitgevoerd, zowel voor eigen klanten als voor de SBM groep. De orderinstroom van nieuwe en bestaande klanten was bevredigend. De meeste opdrachten hadden betrekking op FPSO-technologie en diepwater- en hefmaterieel.

MARINE STRUCTURE CONSULTANTS (MSC) B.V.

Management:

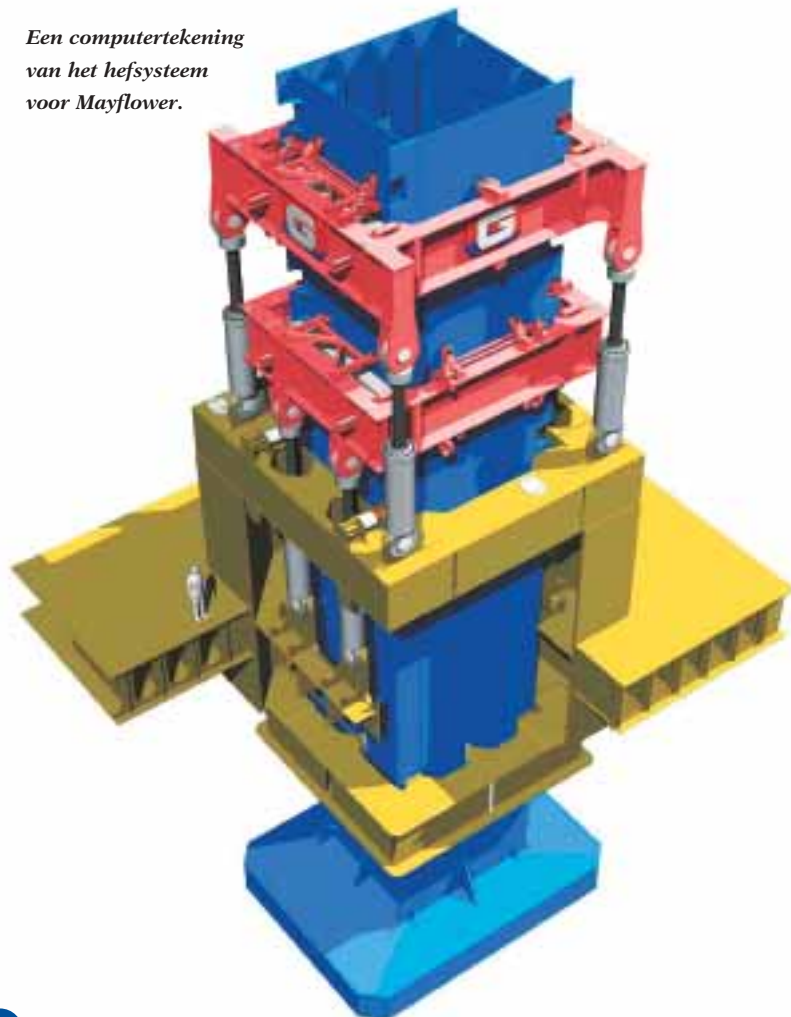
C.J. Mommaas, *Managing Director*

In september 2002 openden Gusto en MSC een gezamenlijk kantoor in Houston, onder de naam GustoMSC-USA Inc. In december 2002 verwierf IHC Caland Ocean Design Associates Inc., een ontwerp bureau in Houston met vijftig medewerkers met knowhow die een goede aanvulling biedt op de werkzaamheden van Gusto en MSC. Door samenvoeging resulteerde dit in GustoMSC-OceanDesign Inc. De drie bedrijven zullen gezamenlijk hun diensten en producten aanbieden onder de naam GustoMSC.

Nieuwe, lopende en opgeleverde orders

- Gusto leverde substantiële ontwerp assistentie aan de SBM groep voor projecten zoals ExxonMobil's Yoho, Xikomba en Serpentina FPSO's, Petrobras' Roncador FPSO en Agip's Okono/Okpoho FPSO. Voor alle eenheden bestond de betrokkenheid van Gusto uit scheepsombouw en productiefaciliteitenontwerp;

Een computertekening van het hefsysteem voor Mayflower.

Het MSC Sea800 hefeiland Vagant voor aannemingsbedrijf Hydro Soils, gebouwd door Merwede Shipyards.

- Gusto voerde diverse ontwerpstudies uit voor pijpenleg- en kraanschepen, waaronder een studie naar DP-ombouw (Dynamic Positioning), en diepwatersaanpassing voor JR McDermott's DLB 50, modificaties voor kranen van Heerema's Balder, ontwerpassistentie voor speciaal pijpenlegmateriaal voor Allseas en modificaties en verbeteringen voor diverse schepen van Global Industries;
- Gusto's opdracht van Mayflower Energy voor het leveren van zes hefsystemen van 2500 ton voor een installatieschip voor windturbines, nadert zijn voltooiing. De oplevering van de belangrijkste componenten heeft plaatsgevonden. Gedurende het jaar bestelde Mayflower een substantiële hoeveelheid aanvullend materiaal. De laatste montagewerkzaamheden zullen naar verwachting begin 2003 plaatsvinden;
- Gusto ontving een opdracht van SBM voor het leveren van een golfbewegingscompensatiesysteem voor haar installatieschepen voor gebruik op een lier met een dekspanningscapaciteit tot 350 ton voor diepwaterinstallatiewerk. De oplevering vond plaats in januari 2003;
- Met SaudiAramco sloot GustoMSC een driejarig contract voor ontwerpdiensten. De eerste opdracht die onder dit contract valt is het ontwerp van een hefeiland voor putonderhoud;
- MSC voltooide het ontwerp voor twee MSC CJ70-150MC zelfheffende booreilanden die gebouwd worden bij Hyundai Heavy Industries voor Maersk Contractors. De door MSC geleverde systemen voor fixatie en horizontale XY-verplaatsing van zware lasten werden succesvol getest, geïnstalleerd en in gebruik genomen. Deze uitkragende zelfheffende booreilanden zijn de grootste in de wereld en ontworpen voor het boren en produceren op waterdieptes tot 150 meter in de noordelijke Noordzee. De eerste eenheid, de Maersk Innovator, werd eind 2002 aan de eigenaar geleverd en voor de tweede eenheid wordt de aankomst in de Noordzee gepland in het derde kwartaal van 2003;
- Goede samenwerking tussen MSC en Merwede Shipyards leverde opdrachten op van Hydro Soils Services en Besix voor twee hefeilanden voor civiele bouw. Beide hefeilanden werden in 2002 opgeleverd. MSC leverde het basisontwerp en de hefsystemen;
- MSC voltooide het ontwerpwerk voor de DSS20-CAS-M, een halfafzinkbaar boorplatform dat gebouwd wordt bij Caspian Shipyards Company in Baku voor Maersk Contractors. De oplevering is gepland voor halverwege 2003.

Technologische hoogtepunten

Diverse nieuwe producten en ontwerpen werden ontwikkeld, zowel voor marketingdoeleinden als op rechtstreeks verzoek van klanten;

- Gusto ontwikkelde een modulair J-lay-pijpenleg-systeem. Het systeem heeft een spanningscapaciteit van 525 ton en is geschikt voor waterdieptes tot 3000 meter;
- Met het oog op toekomstige LNG/LPG-FPSO's, breidt Gusto haar expertise uit op het gebied van het ontwerp van LNG/LPG-procesinstallaties en LNG/LPG-systemen voor opslag op schepen. Interne studies leidden tot het ontwerp van een catamaran met LNG-opslag. Gusto heeft patent aangevraagd op dit ontwerp;
- MSC ontwikkelde de Wind Turbine Installer, een windturbine-installatieschip op basis van de MSC hefeilanden uit de NG-serie. Dit schip is ontworpen om compleet geassembleerde en geteste windturbines tot en met een vermogen van 6 MW aan boord te nemen vanaf de wal en ze dan elders op een offshorelocatie te installeren. Deze methode voor windturbine-installatie kan zowel gebruikt worden voor initiële installatie als voor reparatie en onderhoud;
- MSC installeerde en testte het eerste MSC XY-uitkragende hefsysteem voor zware horizontale verplaatsingen en stelde dit in bedrijf op de Maersk Innovator. Dit door MSC ontwikkelde en gepatenteerde systeem biedt de uitkragende booreilanden een groter boorbereik en een grotere boorefficiëntie.

ATLANTIA OFFSHORE LIMITED

Management:

J. Blandford, *President*

Profiel

Atlantia Offshore Limited (Atlantia) legt zich toe op het ontwerp, de constructie en de installatie van haar SeaStar® Tension Leg Platform (TLP). Dit éénkoloms-systeem kan als zelfstandige productie-eenheid functioneren wanneer geen opslag is benodigd, of in combinatie met een FSO of FPSO. Als buitengaats opslag niet nodig is omdat een pijpleiding aanwezig is, kan het systeem zelfstandig functioneren. Anders kan het samen met een FPSO of FSO als een boor- of productieplatform functioneren. Atlantia's voornaamste strategische doelstelling is een zodanige groei te realiseren, dat het

mogelijk wordt meerdere projecten tegelijk op de internationale markt te kunnen brengen.

Ontwikkelingen 2002

Atlantia's resultaat in 2002 was net boven break-even, hetgeen in lijn was met de verwachtingen. De activiteiten van Atlantia, door IHC Caland in 2001 overgenomen, werden goed geïntegreerd in de groep.

In 2002 waren de markten waarin Atlantia opereert zwak. Het lukte niet om een nieuw contract te verwerven, hoewel met name in de tweede helft van het jaar een aanmerkelijk aantal FEED-onderzoeken (Front End Engineering Design) werd toegekend. Enkele daarvan zouden kunnen leiden tot de levering van materieel. Atlantia heeft tot nu toe alleen TLP's geleverd in de Golf van Mexico. Het marketingteam van de groep is optimistisch over de vooruitzichten voor de wereldmarkt in 2003. De vennootschap concentreerde zich afgelopen jaar op de uitvoering van het Matterhorn-project voor TotalFinaElf en op onderzoek en ontwikkeling op het gebied van nieuwe diepwatertechnologie. Bovendien vond een herstructurering van activiteiten plaats, zodat

Productiedek voor de Matterhorn SeaStar® TLP.

een gelijktijdige uitvoering van meerdere projecten mogelijk is geworden.

TotalFinaElf Matterhorn-project

De bouw van de Matterhorn TLP vorderde goed. Deze eenheid zal in mei 2003 geïnstalleerd worden in 870 meter diep water in de Golf van Mexico. De Matterhorn levert Atlantia verschillende primeurs op: de eerste opdracht voor TotalFinaElf, de eerste SeaStar® met een afwerking van putten boven water, en het eerste 'lump-sum-turnkey' EPIC-contract voor een diepwaterproject.

Het Matterhorn-project, met een contractwaarde van US\$ 175 miljoen, betekent een belangrijke commerciële mijlpaal voor Atlantia. De Matterhorn SeaStar is het prototype voor toekomstige platforms. Deze platforms kunnen geïntegreerd worden in gecombineerde diepwaterfaciliteiten rond FPSO's en FSO's of kunnen wereldwijd gebruikt worden als centraal boor- en productiecentrum. De faciliteit heeft een procescapaciteit van 35000 vaten olie en 55 mmscf gas per dag. Het totale gewicht van de procesinstallaties is circa 12000 ton.

De bouw van de kolom van de Matterhorn TLP werd december 2002 voltooid door KeppelFels (Singapore), een maand voor op schema en binnen budget. Het succes van deze bouwprestatie zal gebruikt worden als een standaard voor de toekomstige TLP's die Atlantia wil bouwen. De kolom werd naar de Golf van Mexico vervoerd om verder uitgerust te worden en zal volgens schema in mei 2003 worden geïnstalleerd.

Het dek van de Matterhorn werd gebouwd door de werf van Gulf Marine in het zuiden van Texas, VS. Dit bedrijf ontwerpt de procesinstallaties zodanig dat praktisch alle inbedrijfstellingswerkzaamheden op de werf plaats kunnen vinden, waardoor veel kostenintensieve en tijdrovende offshore-assemblage voorkomen wordt.

De Matterhorn SeaStar® dient ook als basisontwerp voor Atlantia's generieke platformconcept voor boorputafwerking boven water, voor aanbiddingen voor West-Afrika, Brazilië en de Golf van Mexico. Deze benadering

is in het verleden ook met succes door Atlantia toegepast in de ontwikkeling van platforms voor ondiep water.

De overige SeaStar®-platforms presteerden goed in 2002. De Agip Morpeth, de Agip Allegheny en de Chevron-Texaco Typhoon werden alle getroffen door grote orkanen in de Golf van Mexico. De Allegheny en de Typhoon incasseerden grote klappen van Orkaan Lili, een storm met een kracht die eens in de 100 jaar plaatsvindt. Geen van de platforms werd beschadigd.

Technologische hoogtepunten

Atlantia ontwikkelt nieuwe, fundamentele technologieën die een wezenlijke bijdrage zullen leveren aan de langetermijn-omzet. Het generieke standaardontwerp zal de effectiviteit van onze marketing voor installaties bij West-Afrika en Brazilië bevorderen. Als de ontwerpen voltooid zijn, kunnen zij op vele locaties in de wereld worden gebruikt.

Atlantia heeft een nieuwe methode ontwikkeld die het mogelijk maakt een compleet SeaStar®-platform te installeren zonder gebruik te hoeven maken van grote kraanschepen. Dit is vooral van belang in verafgelegen gebieden, waar groot installatiematerieel niet beschikbaar is.

Tot slot heeft Atlantia een nieuw eigen apparaat ontwikkeld dat het dieptebereik van de huidige TLP's van ruim 1500 meter uit kan breiden tot een ultradiepwatere bereik, dat wil zeggen tenminste 3000 meter. Aan Atlantia werden het afgelopen jaar acht patenten verleend. Daarnaast heeft Atlantia nog 25 andere patentaanvragen lopen voor het ontwikkelen van haar producten.

BAGGER-/GESPECIALISEERDE SCHEEPSBOUW

IHC HOLLAND NV

Management:

J. van Sliedregt, *President-directeur*

F. Brouwer, *Financieel directeur*

Profiel

IHC Holland, dat een historie kent van meer dan 300 jaar, is wereldwijd marktleider op het gebied van het ontwerpen en bouwen van 'custom-built' en standaard baggermaterieel. IHC Holland heeft alle essentiële technologie voor de ontwikkeling van het baggermaterieel in eigen beheer, waaronder het ontwerpen en produceren van baggeronderdelen, complete baggerinstallaties, hydraulische installaties en de instrumentatie en automatisering van de producten.

De bouw van complete baggerschepen vindt plaats op de twee eigen moderne werven van IHC Holland of op de werven van de zusterbedrijven Merwede Shipyard en van der Giessen-de Noord. Doordat IHC Holland het niet-baggerspecifieke deel van het materieel steeds vaker uitbesteedt, worden aan de medewerkers en de organisatie andere eisen gesteld. Er is in toenemende mate behoefte aan medewerkers met een breder scala aan vaardigheden. Ook worden hogere eisen gesteld aan de coördinatie van de uitbestedingen en het logistieke proces op de bouwerven.

Op verzoek van de opdrachtgever bouwt IHC Holland soms op werven in het land waar de klant is gevestigd. Wanneer lokale bouw is vereist, levert IHC Holland het ontwerp, de componenten voor de baggerinstallatie, de besturingssystemen en de technische ondersteuning en begeleiding tijdens de bouw.

De 1000 m³ sleephopperzuiger 'Yue Dao Jun 1', gebouwd in de Volksrepubliek China.

Zowel IHC Holland als haar zustermaatschappij Merwede Shipyard hebben een aanzienlijke thuismarkt, te weten de sterke en toonaangevende Nederlandse en Belgische baggeraannemers. Fusies en overnames versterken hun internationale concurrentiepositie. De aannemers, de werven, de toeleveranciers, en de gespecialiseerde wetenschappelijk onderwijs-, onderzoeks- en opleidingsinstituten vormen een sterk maritiem baggercluster.

Het doel van IHC Holland is om haar leidende positie in de markt voor baggerscheepsbouw en -materieel te handhaven. Om minder afhankelijk te zijn van baggerbouw alleen, heeft IHC Holland de afgelopen jaren ook activiteiten ontwikkeld in tunnelbouw- en funderingsmaterieel. Deze sluiten goed aan op de aanwezige knowhow en productiefaciliteiten.

Ontwikkelingen 2002

Over 2002 bereikte IHC Holland een bevredigend resultaat, ondanks een relatief klein aantal opleveringen. Gezien de orderportefeuille van begin 2003 en de positieve marktvooruitzichten voor het komende jaar, verwacht IHC Holland voor 2003 een volledige bezetting van de werven en overige bedrijfsonderdelen. De prestaties van onze funderingsactiviteiten waren in 2002 eveneens bevredigend.

Baggerscheepsbouw en -materieel

Ontwikkeling verkopen

Nieuwe opdrachten en aanhoudende vraag naar 'after sales' levering van reserve-onderdelen en componenten, heeft geresulteerd in een goede orderinstroom, die leidde tot volledige bezetting van alle eenheden. Tegelijkertijd moest een aanzienlijk deel van het werk worden uitbesteed aan zusterbedrijven en derden. In 2002 was het niveau van opdrachten voor nieuwbouw iets lager dan in 2001, zowel wat betreft aantal als in waarde. Na de investeringen van onze klanten in jumbo sleephopperzuigers, ligt het accent nu op de kleinere en middelgrote schepen en op grote (zelfvarende) snijkopzuigers.

Naast de opdrachten voor middelgrote sleephopperzuigers uit Europa, ontving IHC Holland uit China een opdracht voor een 10000 m³ sleephopperzuiger, die zal worden ingezet voor het uitvoeren van grote infrastructuurwerken in dat land. Ook de verkopen van standaard snijkopzuigers bereikten, zoals in voorgaande jaren, een goed niveau. De levering van baggerinstallaties met grote vermogens op de onderwaterpomp, om op zeer grote diepte te kunnen baggeren, illustreert de technologische vooruitgang in diepwatertechnologie.

IHC Holland Parts & Services heeft drie nieuwe 'swivel-stacks' gebouwd voor SBM. IHC Hydrohammer werkte frequent samen met SBM-IMODCO en Gusto op het gebied van nieuwe ankermethoden, hei-activiteiten en

De 12888 m³ sleephopperzuiger 'Xin Hai Long' voor CHEC, Volksrepubliek China.

onderlinge kennisuitwisseling op het gebied van instrumenten en vaartuigen. IHC Hytop deelt met Gusto en SBM knowhow op het gebied van hydraulische installaties.

Aftersales en services

Naast de levering van nieuw baggermaterieel, vormen de 'after sales' activiteiten een groeiend marktsegment. IHC Holland wil met de levering van reserve-onderdelen en componenten ondersteuning bieden voor de totale levenscyclus van het baggermaterieel en daarmee de relatie met haar klanten verstevigen. IHC Holland's doelstelling is het serviceniveau te vergroten en waar mogelijk een deel van het onderhoud van de baggerinstallaties en de baggerautomatisering voor haar rekening te nemen. Samen met klanten ondernam IHC Holland eerste stappen op het gebied van slijtagemanagement, het controleren van baggerafsluiters en ondersteuning bij revisies en dokbeurten, die afgelopen jaar in Singapore plaatsvonden. Voor deze activiteiten zijn de prijs/kwaliteitsverhouding en de leveringsbetrouwbaarheid van doorslaggevend belang. In het afgelopen jaar is gewerkt aan verdere verbeteringen op het gebied van kwaliteit en levertijden bij 'after sales'.

In het kader van een herontwerptraject voor snijkoppen worden de IHC standaard Beavers uitgerust met een nieuw ontwerp snijkop en tanden. Deze zijn inmiddels met succes in de praktijk getest. IHC Holland Parts & Services heeft een nieuwe productlijn 'slijtvaste leidingen' opgezet, die gaat voorzien in een breed assortiment van slijtvaste producten voor leidingsystemen.

Nieuwe opdrachten

De belangrijkste nieuwe opdrachten voor baggerscheepsbouw en overig baggermaterieel waren:

- een 5400 m³ sleephopperzuiger voor DEME, België, uitbesteed aan van der Giessen-de Noord;
- een 10000 m³ sleephopperzuiger voor Guangzhou Waterway Bureau, Volksrepubliek China;

- een 5300 kW drijvend boosterstation voor National Marine Dredging Company, Abu Dhabi;
- dertien snijkopzuigers van de IHC standaard Beaver-serie voor klanten in Nigeria, India, Italië, Volksrepubliek China, Frankrijk, Saoedi-Arabië en Colombia;
- diepwininstallaties voor de twee 16000 m³ sleephopperzuigers voor Koninklijke Boskalis Westminster, Nederland, in aanbouw bij onze zusterwerf Merwede Shipyard;
- de diepwinbaggerinstallatie voor de jumbo sleephopperzuiger 'Pearl River' van DEME, België;
- drie 'swivelstacks' voor FPSO's van SBM;
- ontwerp en componenten voor een 1600 m³ sleephopperzuiger, Italië;
- een 300 m³ grijperhopper voor Sri Lanka;
- twee geavanceerde geïntegreerde brugbesturingen met baggerinstrumentatie voor twee 11300 m³ sleephopperzuigers van J. de Nul, België;
- vernieuwing van de baggerautomatisering voor de sleephopperzuiger 'Essayons' van het Army Corps of Engineers, Verenigde Staten.

De 3000 m³ zeegaande zand- en grindzuiger 'Mellina'.

Leveringen

De belangrijkste afleveringen in baggerscheepsbouw en baggermaterieel waren:

- de 5000 m³ zeezand- en grindzuiger 'Charlemagne' aan DEME Building Materials, België;
- de 13700 m³ sleepopperzuiger 'Uilenspiegel', uitbesteed aan en gebouwd bij Merwede Shipyard voor DEME, België;
- de 12888 m³ sleepopperzuiger 'Xin Hai Long' voor Shanghai Waterway Bureau, Volksrepubliek China;
- dertien snijkopzuigers van de standaard Beaver-serie;
- een 2000 kVA wielzuiger aan het mijnbouwbedrijf Sadaf, Saoedi Arabië;
- een 1500 kVA wielzuiger aan het mijnbouwbedrijf Millennium, Brazilië;

Wielzuiger voor het mijnbouwbedrijf Millennium, Brazilië.

- componenten voor de ombouw van een bulkcarrier tot zandschip voor Hyundai, Zuid-Korea;
- een samenwerkingsopdracht voor een 1000 m³ grijphopper/sleepopperzuiger gebouwd op een Spaanse werf, voor de Baskische overheid;
- een samenwerkingsopdracht voor een 1000 m³ sleepopperzuiger, gebouwd in China voor GuangDong, Volksrepubliek China;
- een samenwerkingsopdracht voor een 800 m³ splijthopper, Spanje;
- renovatie van een Beaver 1500 en een Beaver 300;
- renovatie van de baggerinstallatie van een sleepopperzuiger, Rusland;
- een hoppertrainingssimulator voor J. de Nul, België;
- upgradering van de instrumentatie voor vier sleepopperzuigers van DCI, India;

Technologische hoogtepunten:

De technologische hoogtepunten in baggerscheepsbouw en overig baggermaterieel waren:

- de schaalvergroting van de grootste zelfvarende snijkopzuiger ter wereld, in opdracht van DMM (een dochtermaatschappij van J. de Nul), en de nieuwe functies in het schip hebben de ontwerpers van IHC Holland voor grote uitdagingen gesteld. Productie-technisch kunnen diverse onderdelen van de zuiger slechts door enkele bedrijven ter wereld gefabriceerd worden;

- het onafhankelijk paalwisselsysteem en de variabele vering van de converters vormen in samenhang met voornoemde schaalvergroting uitstekende voorbeelden van ontwerpinnovatie;
- praktijktesten en eerste toepassingen als vervolg op onderzoeksresultaten op het gebied van omstroming. De verwachtingen ten aanzien van brandstofbesparing, golfopwekking en cavitatie door verbeterde rompvormgeving zijn overtroffen. De zeer geavanceerde rekenmodellen zijn in de praktijk geijkt. De verbeterde aanstroming naar de schroeven en het daarmee verbeterd cavitatiegedrag zijn via veldmetingen geverifieerd. Momenteel worden de effecten van het varen met baggermaterieel in ondiep water, het gangbare werkterrein, onderzocht met behulp van verschillende scheepsvormen op modelschaal;
- de onderzoeksresultaten van voorgaande jaren op het gebied van hopperbelading zijn toegepast. De eerste ervaringen met verbeterde hopperbelading, geïnstalleerd op de sleepopperzuiger 'Xin Hai Long', zijn bemoedigend en richtinggevend voor het onderzoek naar verdere optimalisatie van het baggerproces;
- de grootste uitdaging voor IHC Holland Parts & Services lag in het produceren van de allergrootste diepwininstallatie, welke aan boord van de 'Vasco da Gama' geïnstalleerd zal worden. Fundamenteel grensverleggende technologie was hiervoor vereist, met name in afdichtings- en drukcompensatietechnologie van onderwaterpomp motoren in samenhang met actieve koeling. Samen met het eigen onderzoeksinstituut MTI Holland is hiervoor een één-op-één proefmodel gebouwd, dat belangrijke en unieke kennis opleverde;
- ontwikkeling en levering van een geavanceerde hoppertrainingssimulator aan J. de Nul in België. Door sterke vlootuitbreiding, schaarste aan gekwalificeerd personeel, verruiming van de roulatieschema's en de geavanceerde mogelijkheden van de huidige geïntegreerde besturingsoplossingen, was er een sterke behoefte om medewerkers in een offline-omgeving te kunnen trainen. Op basis van diepgaande kennis van het baggerproces kan de simulator zeer realistisch de gedragingen nabootsen. Voor alle medewerkers, ook degenen met veel ervaring, biedt de simulator goede mogelijkheden om beter om te leren gaan met complexe baggeroperaties.

Tunnel- en funderingsactiviteiten

De orderinstroom van de niet-baggeractiviteiten was bevredigend. Vooral de toepassing van zwaardere hamers bij de olie- en gasactiviteiten op zee en voor de uitvoering van grote civiele werken zijn een succesvolle nichemarkt gebleken voor de door IHC ontwikkelde Hydrohammer.

Nadat de meest relevante funderingsmethoden en -materieel zijn ontwikkeld, kon de cluster Foundation in 2002 meer aandacht geven aan het verbeteren van de organisatie. Daarnaast leidde de vraag naar milieu-

vriendelijke, met name trillingsvrije en geluidsarme funderingstechnieken tot innovatieve ontwikkelingen. Om aan deze eisen te voldoen worden funderingspalen in de grond geboord of geschroefd. Hiervoor worden zware heistellingen, zoals de door IHC vervaardigde Fundex-machine, gebruikt. Daarnaast worden de te bouwen constructies steeds groter en zwaarder. Dit vereist aanhoudende technische ontwikkeling, bijvoorbeeld op het gebied van de kwaliteit van de houdkracht.

IHC Handling Systems kon haar positie als marktleider op het gebied van gereedschappen voor het hijsen en positioneren van zware fundatiepalen in de offshore-sector handhaven.

500 tons paalklemmen voor de installatie van ankerlijnen voor de Spar 'Vastar Horn Mountain'.

De cluster Tunnelling legt zich met name toe op de verdere ontwikkeling van tunnelboormachines voor zachte grond. In de loop van het jaar besloot de Minister van Verkeer & Waterstaat een extra budget ter beschikking te stellen om het proefproject Hubertus-tunnel in Den Haag te continueren. De aannemer van het tunnelproject is ITM Hubertus, een samenwerkingsverband van ITM cv, waarin IHC Holland inmiddels de meerderheid heeft, en BTC (Boor Tunnel Combinatie) Hubertus VOF, een consortium van grote Nederlandse aannemers gespecialiseerd in geboorde tunnels. Eind 2002 werd een voorlopig contract getekend met de intentie om in het eerste halfjaar van 2003 tot een definitieve overeenkomst te komen, inclusief passende prijsvoorwaarden. Gezien het baanbrekende karakter van deze geïntegreerde tunnelmethode bevat dit project een risicobeperking voor de verantwoordelijke partijen die bij dit consortium betrokken zijn.

IHC Tunnelling Systems is verantwoordelijk voor het ontwerp, de bouw en het onderhoud van deze tunnelboormachine. Voor deze taak zal de projectorganisatie worden versterkt.

Nieuwe opdrachten

De belangrijkste nieuwe opdrachten op het gebied van tunnelboren, fundering en overig materieel waren:

- twintig IHC Hydrohammers variërend in grootte van SC-30 tot S-500. Ook werden meer dan 100 verhuurorders (SC-30 tot S-600) geboekt;

- IHC Handling Systems realiseerde, naast de levering van veel materieel in Europa, verkopen van een 500 tons skidsysteem aan Imico, Iran, een Internal Lifting Tool aan Shengli Oilfield, Volksrepubliek China, en twee Internal Lifting Tools aan Hyundai, Zuid-Korea;
- IHC Fundex Equipment heeft, naast de kleinere opdrachten, drie funderingsmachines verkocht van het type F12SE en F4201, drie boorkasten 52SE, vier powerpacks 20SN en twee trillers 45SE;
- Hytop, bouwer van grote hydraulische systemen, heeft opdrachten voor een groot aantal installaties gekregen voor baggerschepen, hefeilanden, Ro-Ro installaties e.d.
- IHC Lagersmit verkocht 432 SUPREME® schroefas-kokerafdichtingen, en 227 LIQUIDYNE® pompasafdichtingen van verschillende afmetingen en types. Bijzonder waren de leveringen van SUPREME®-afdichtingen voor ABB-azipods en voor een onderwatergetijdenturbine in Noorwegen. De LIQUIDYNE®-pompasafdichtingen worden inmiddels ook verkocht aan de procesindustrie.

Opleveringen

De belangrijkste opleveringen van de clusters Foundation en Tunnelling waren in 2002:

- twintig IHC Hydrohammers van verschillende grootte, aan klanten over de hele wereld;
- Hytop, bouwer van grote hydraulische systemen, heeft vele grote installaties geleverd voor baggerschepen en hefeilanden.

De S-500 Hydrohammer, gebruikt bij de Woodrow Wilson Bridge, VS.

Geavanceerde technologie in tunnelboren

Op het werkterrein van tunnelboren werd onze expertise aangewend op het gebied van simulatie en meet- en regeltechniek. Binnen het samenwerkingsverband van ITM/ITS is een geavanceerd automatisch regelconcept ontwikkeld voor de besturing van de te bouwen tunnelboormachine. Geïntegreerde systeemfunctionaliteit onder verantwoordelijkheid van en met eindbesturing door de operator zal leiden tot een stabiel boorproces. Dit leidt tot hogere gemiddelde snelheden en een betere kwaliteit van de betonwand.

MERWEDE
shipyard

MERWEDE SHIPYARD

Directie:

T. Rietdijk, *Algemeen Directeur*

A.J. Houweling, *Directeur*

Profiel

Merwede Shipyard werd in 1902 opgericht als scheepswerf en is in honderd jaar uitgegroeid tot een multidisciplinair bedrijf dat uit vier divisies bestaat: scheepsnieuwbouw, de bouw van exclusieve interieurs, scheepsreparatie en het ontwerp en de fabricage van 'custom-built' industriële afsluiters, met daarnaast een apart ontwerp bureau. De scheepsnieuwbouw is de grootste divisie, maar iedere divisie is toonaangevend op zijn eigen terrein. De onderneming behoort sinds 1993 tot IHC Caland.

Merwede Shipyard is een bouwer met internationale reputatie op het gebied van hoogwaardige schepen, merendeels diepzeetonnage. Bovendien is Merwede Shipyard, dat een ISO-9001-2000-certificatie bezit, één van de toonaangevende werven van Nederland. Het beleid is gericht op de behoeften van reders aan schepen met een innovatief concept en een modern ontwerp, gebouwd als 'one-off' of in gelimiteerde series, voor de volgende marktgebieden:

- baggerschepen;
- offshoreschepen;
- riviercruise- en andere passagiersschepen;
- overige speciale schepen.

Merwede Shipyard heeft een indrukwekkende referentielijst, waarbij de zeer verschillende ontwerpen een bevestiging vormen van de veelzijdigheid en reputatie. Voorbeelden zijn Ro-Ro-schepen, gecombineerde passagiers- en ladingschepen, oceanografische onderzoekschepen, veerboten, chemicaliëntankers, offshore-werkschepen, zeeslepers en bevoorradingschepen en zware ladingschepen. Daarnaast heeft Merwede Shipyard ook als ontwerper en bouwer van baggerschepen een goede reputatie, evenals zusterbedrijf IHC Holland.

Merwede Meubel en Interieurbouw is een gespecialiseerde bouwer van op maat gemaakte interieurs van hoge kwaliteit voor zowel de maritieme industrie als de utiliteitsbouw. De productkwaliteit wordt mede gewaarborgd door een gecertificeerd managementsysteem.

Merwede Reparatie is een gespecialiseerde werf voor onderhouds-, reparatie- en ombouwwerkzaamheden aan kustvaartschepen, offshorewerkschepen, baggerschepen, sleepboten en allerlei soorten binnenvaartschepen, waaronder riviercruiseschepen.

*Merwede Shipyard –
Metalen sculptuur, voor
het 100-jarig jubileum.*

Merwede Valves is een specialist met ISO 9001-certificatie in het fabriceren van industriële afsluiters op maat voor toepassingen in de olie- en gasindustrie, in de chemische industrie en in elektriciteitscentrales. De zeer korte levertijden zijn het resultaat van een flexibel productieproces.

Merwede Design is een scheepsbouw- en werktuigbouwkundig ontwerp bureau dat bestaat uit een hooggekwalificeerd en ervaren team van specialisten op het gebied van scheepsbouw, scheepsreparatie en industrieel ontwerpwerk.

Ontwikkelingen 2002

In 2002 verbeterde het resultaat van Merwede Shipyard aanzienlijk. De werf was volledig bezet en ook in 2003 wordt volledige bezetting verwacht. Ondanks deze goede prestatie, zowel wat betreft resultaat als orderinstroom, scherpte Merwede Shipyard haar strategie aan om het concurrentievermogen te verbeteren en beter voorbereid te zijn op de moeilijkere marktomstandigheden die verwacht worden.

Merwede Shipyard besteedt toenemende aandacht aan het optimaliseren van efficiency en het minimaliseren van kostenniveaus. De belangrijkste middelen om dit te bereiken zijn integratie van verkoop-, ontwerp- en calculatie-activiteiten met zusterbedrijf van der Giessen-de Noord, het elimineren van kosten door toenemende uitbesteding van niet-kernactiviteiten en de acquisitie van competentiecentra in lagelonenlanden. Een goed voorbeeld van het laatste is de oprichting in 2002 van een Slowaaks ontwerp bureau (inmiddels opererend onder de naam Merwede Design) met negen medewerkers, dat gespecialiseerd is in gedetailleerd ontwerp.

Nieuwe orders

De volgende belangrijke orders zijn in 2002 verkregen:

- diepwininstallaties voor de twee 16000 m³-sleephopperzuigers voor Koninklijke Boskalis Westminster, Nederland;
- een renovatiecontract voor twee F-klasse zeegaande grindzuigers voor South Coast Shipping, Verenigd Koninkrijk;
- twee hefeilanden voor civiele werkzaamheden op zee voor Hydrosoil Services en Besix, beide gevestigd in België.

Opleveringen

De belangrijkste opleveringen in 2002 waren:

- de 4900 m³ sleephopperzuiger 'Coastway' werd één maand eerder aan Koninklijke Boskalis Westminster opgeleverd dan contractueel overeengekomen;
- de 13700 m³ sleephopperzuiger 'Uilenspiegel' voor DEME, België, uitbesteed door IHC Holland;
- twee hefeilanden voor civiele werkzaamheden op zee voor Hydrosoil Services en Besix, beide gevestigd in België.

van der Giessen-de Noord N.V.

VAN DER GIESSEN-DE NOORD N.V.

Management:

A.J. Houweling, *President-directeur*

Profiel

van der Giessen-de Noord (GN) is gespecialiseerd in het ontwerp en de bouw van hoogwaardige, 'custom-built' zeegaande schepen. De scheepswerf heeft een vooraanstaande positie verworven op enkele deelmarkten, met name die van veerboten voor vracht- en passagiersvervoer (Ro-Pax ferry's), cruiseschepen, luxe passagiersschepen, en grote werkschepen voor de offshore-industrie. De bouw van jumbo sleehopperzuigers voor zusterbedrijf IHC Holland is recentelijk toegevoegd aan GN's activiteiten, aangezien GN één van de grootste overdekte hellingen in de wereld heeft. GN verruimt haar activiteiten tot meer soorten complexe en innovatieve schepen.

Mede door haar veelzijdigheid heeft de werf een reputatie opgebouwd als erkend ontwerper en bouwer van complexe scheepstypen, van unieke exemplaren tot kleine series. GN heeft de organisatie om de ontwerpwerkzaamheden en de bouw volledig geïntegreerd en efficiënt uit te voeren. Dit leidt tot relatief korte levertijden.

Ontwikkelingen 2002

2002 is voor GN een dramatisch slecht jaar geworden vanwege ernstige problemen bij de uitvoering van het onderhanden werk. Daarnaast was het noodzakelijk een drastische afslanking door te voeren om het bedrijf aan de gewijzigde marktverwachtingen aan te passen. Herstructureringsmaatregelen zijn genomen om te kunnen profiteren van toenemende vraag zodra markt herstel zich aandient.

Na de grote stroom opdrachten eind 2000 is er, mede door de afschaffing van het belastingvrij inkopen op Europese veerdiensten, een consolidatieproces op gang gekomen in de markt voor veerboten. Dit leidde tot beperking van investeringsbudgetten. Een lagere economische activiteit heeft deze situatie in 2002 nog verslechterd. Veel uitbreidings- en moderniseringsprojecten voor ferryroutes werden uitgesteld. De zwakke marktsituatie werd verder verslechterd door nieuwe concurrenten. Ook traditionele bouwers van cruiseschepen, die hun eigen markt zagen teruglopen, betraden de ferrymarkt, aangezien de vereiste knowhow en faciliteiten voor Ro-Pax-ferry's veel overeenkomsten vertonen met die voor cruiseschepen.

Herstructurering van activiteiten

Om zich aan te passen aan de lagere marktvraag, heeft van der Giessen-de Noord in 2002 een belangrijke reorganisatie in gang gezet. Deze werd voltooid in het eerste kwartaal van 2003. De afslanking en de hiermee verband houdende kosten vergden een eenmalige last van € 25 miljoen. Het betrof een directiewisseling, een reductie van het personeelsbestand met 40% en een reorganisatie van processen en taken in het gehele bedrijf. De verkoop-, ontwerp- en calculatie-activiteiten werden volledig geïntegreerd met die van het zusterbedrijf Merwede Shipyards. Voor beide bedrijven leidt dit tot lagere kostenniveaus.

Nieuwe orders

In 2002 werden de volgende belangrijke orders verkregen:

- een 4750 m³ sleehopperzuiger voor Van Oord ACZ, uitbesteed door IHC Holland;
- een 5400 m³ sleehopperzuiger voor DEME, België, eveneens in samenwerking met IHC Holland.

Opleveringen

In 2002 werden de volgende belangrijke orders opgeleverd:

- een luxe passagiersschip, met een lengte van 71 meter, voor GN's partners Sete Triton Ltd., Kaaiman Eilanden;
- een offshorewerkschip voor constructie en ondersteuning, voor Toisa Ltd., Bermuda;
- het Ro-Ro-passagiersschip 'Mont St. Michel', voor dienst op de westelijke Kanaalroute, voor Société d'Armement Maritime du Calvados (Brittany Ferries), Frankrijk.

De 24 knopen Ro-Pax ferry Pascal Paoli voor de Franse eigenaar SNCM, in de grote constructiehal van van der Giessen-de Noord.

NKI GROUP

Management:

G. Aerts, *Managing Director*

Profiel

NKI Group heeft een uitstekende reputatie opgebouwd in de markt voor luchthaveninterieurs. Sinds 1974 is de groep bij meer dan 360 projecten over de gehele wereld betrokken geweest. NKI Group heeft een vooraanstaande positie in deze markt.

De kernactiviteiten van NKI zijn ontwerp, vervaardiging, installatie en het projectmanagement van geïntegreerde luchthaveninterieurprojecten.

Het werkterrein omvat in hoofdzaak:

- complete check-infaciliteiten;
- allerlei andere balies;
- wegbewijzing;
- taxibaanborden, veldborden;
- passagiersbruggen;
- speciale interieurs voor luchthavens.

Ontwikkelingen 2002

De enorme impact die de gebeurtenissen van 11 september 2001 op de luchtvaartsector hebben gehad, liet in 2002 nog diepe sporen na op de luchthavenmarkt. In het tot nu toe moeilijkste jaar uit de geschiedenis van NKI Group werd een aanzienlijk negatief resultaat geboekt.

De meeste projecten werden uitgesteld of vertraagd en soms zelf geannuleerd. Momenteel vinden herstructu-

ringen plaats in het bedrijf. Substantiële saneringen zullen doorgevoerd worden om het bedrijf aan te passen aan de huidige marktomstandigheden.

De tekenen van herstel die zich in 2001 aftekenden hebben zich niet doorgezet in 2002. De huidige markt-signalen wijzen er echter op dat een voorzichtig herstel van de markt is ingezet. Verwacht wordt dat pas in 2004 een normalisering van de markt zal plaatsvinden. Deze marktevolutie en de doorgevoerde herstructurering zullen, behoudens onvoorziene externe omstandigheden, leiden tot een herstel van de winstgevendheid van NKI Group.

Nieuwe orders:

In 2002 werden de volgende projecten geboekt:

- levering en installatie van balies voor een nieuwe terminal op Toronto Airport, Canada;
- levering en installatie van balies en bewegwijzing op Domodedovo Airport, Moskou, Rusland;
- levering en installatie van balies op Miami Airport, VS;
- levering en installatie van nieuwe passagiersbruggen voor Johannesburg en Kaapstad Airport, Zuid-Afrika;
- renovatie van passagiersbruggen op Heathrow Airport, Verenigd Koninkrijk;
- renovatie van passagiersbruggen op de E-pier van Schiphol.

Opleveringen

In 2002 werden de volgende projecten opgeleverd:

- diverse projecten voor de renovatie en uitbreiding van Domodedovo Airport, Moskou, Rusland;
- renovatie van Terminal I op Cairo Airport in Egypte;
- een renovatieproject op Atlanta Airport in de VS;
- uitbreiding van een passagiersterminal op Fort Lauderdale Airport in de VS;
- renovatie van twaalf passagiersbruggen op Heathrow Airport in het Verenigd Koninkrijk.

'Over-the-wing' passagiersbruggen op Schiphol.

Preadvies van de Raad van Commissarissen

Werkzaamheden van de Raad

De Nederlandse wet schrijft voor vennootschappen als IHC Caland voor dat er een Raad van Commissarissen moet zijn. Deze Raad heeft een dubbele taak. Allereerst is de Raad belast met het toezicht op het beleid van de Raad van Bestuur en op de algemene gang van zaken in de vennootschap. Vervolgens bepaalt de wet dat de Raad van Commissarissen het bestuur met raad terzijde staat. De wet schrijft ook voor dat de commissarissen zich richten naar het belang van de vennootschap.

Een aantal belangrijke beslissingen van de Raad van Bestuur behoeft de goedkeuring van de Raad van Commissarissen. Er is dus een wezenlijk verschil met het Angelsaksische single-tier systeem. Daar is een enkele board, die zowel executives als non-executives bevat. Gezamenlijk neemt men de beslissingen, terwijl in het Nederlandse systeem de Raad van Commissarissen zijn goedkeuring kan onthouden, maar niet zijn oordeel in de plaats van dat van de Raad van Bestuur kan stellen. In de Nederlandse praktijk pleegt een verstandige directie tijdig met de Raad te overleggen en naar overeenstemming te streven en daarbij te luisteren naar het commentaar van raadsleden die in hun eigen bedrijf vaak met soortgelijke problemen geconfronteerd zijn. Ook al blijft de Raad van Bestuur juridisch de instantie die de besluiten neemt, toch begint het traject voordat die besluiten genomen worden zich gaandeweg meer in Angelsaksische richting te ontwikkelen.

Het is in het belang van alle bij de vennootschap betrokkenen dat de onderneming goed geleid en dus winstgevend is. Nagenoeg alle belangen van de 'stakeholders' kunnen alleen bij een bevredigende winstgevendheid in voldoende mate behartigd worden. Onze Raad is daarom samengesteld uit leden die zelf – in of buiten Nederland – de verantwoordelijkheid voor een onderneming hebben gedragen. Dat brengt met zich mee dat, hoe belangrijk de toezichthoudende taak ook is, de Raad het meedenken en het adviseren over toekomstige ontwikkelingen toch als zijn belangrijkste taak beschouwt.

In onze eerste vergadering in het kalenderjaar bespreken wij het operationeel plan voor dat jaar en per kwartaal vergelijken wij de uitkomsten met het plan. De Raad van Bestuur biedt ons bij de cijfers een rapport aan waarin commentaar op de cijfers en op de ontwikkelingen waarmee de groep zich geconfronteerd ziet geleverd wordt. Voor de groep als geheel en voor de werkmaatschappijen worden naast elkaar de goede en de slechte zaken gemeld waarop onze aandacht gericht dient te worden. Wij achten het van groot belang dat tegenslagen – in een onderneming als de onze die het in hoge mate van zijn technisch kunnen moet hebben helaas onvermijdelijk – tijdig gerapporteerd worden, hetgeen bij IHC Caland steeds gebeurd is. Een open

verstandhouding tussen de Raad van Bestuur en de commissarissen is daarom van het grootste belang. Dat sluit een kritische begeleiding van de Raad van Bestuur niet uit. Het verhindert wel dat een Raad van Commissarissen zich als een politieagent moet gaan gedragen. Nederland heeft wat dat betreft een traditie hoog te houden waar men buiten ons land vaak te weinig begrip voor toont. Gezien het wereldwijd opereren van onze onderneming komen in het overleg tussen onze Raad en de Raad van Bestuur regelmatig de economische, politieke en maatschappelijke ontwikkelingen in de wereld ter sprake.

Ontwikkelingen 2002

Met het oog op bovengenoemde verantwoordelijkheid en taakopvatting, is het daarom van belang dat wij van tijd tot tijd een bezoek brengen aan belangrijke werkmaatschappijen. In dat kader bezochten wij in november onze bedrijven in Houston en maakten kennis met de leidinggevende functionarissen. Wij luisterden naar uiteenzettingen over de activiteiten en met name over de ontwikkelingen op offshore terrein waarop men tracht te anticiperen. Wij zijn ervan overtuigd dat het correct anticiperen op die ontwikkelingen van doorslaggevend belang is voor de handhaving van onze leidende positie in ons segment van de offshoremarkt. Wat wij gezien hebben, zowel vorig jaar in Monaco als dit jaar in Houston, geeft ons de overtuiging dat wij op de goede weg zijn.

Het risicobeheer in de onderneming houdt zich zowel bezig met de dagelijkse gang van zaken als met gevaren die op langere termijn dreigen. Wij zijn dit jaar geconfronteerd met een ernstige ontsporing in de dagelijkse gang van zaken, doordat bij de werf van der Giessen-de Noord de kosten gemaakt voor de bouw van een veerboot de begroting in zeer aanzienlijke mate overschreden, waardoor het extra tijdsbeslag met de bouw gemoeid ook de volgende opdracht in de problemen bracht. Wij hebben ons met de Raad van Bestuur afgevraagd of een beter risicobeheer deze problemen had kunnen vermijden. Onze conclusie was dat de Raad van Bestuur van IHC Caland terzake geen verwijt gemaakt kan worden; de werf had een goede reputatie op het gebied van het binnen de begroting bouwen van veerboten en er was geen reden om te verwachten dat men er ditmaal helemaal naast zou zitten. Op de werf heeft dit debacle wel gevolgen voor zowel het management als voor het personeel gehad. Tezelfdertijd werden wij geconfronteerd met een ineenzakken van de markt waarop van der Giessen-de Noord zich beweegt. Dit heeft de Raad van Bestuur genoopt het personeelsbestand te reduceren.

Een ander risico dat dit jaar onze aandacht vroeg, was of wij erin zullen slagen acceptabele balansverhoudingen te

handhaven. De verhouding tussen eigen en vreemd vermogen is daarbij niet het enige criterium. In ons geval zijn wij verzekerd van een geregelde stroom van inkomsten door de leasecontracten op lange termijn, waardoor de betaling van rente en aflossingen op het vreemd vermogen verzekerd is. Een delegatie uit onze Raad heeft met de Raad van Bestuur overlegd en geconstateerd dat indien het opdrachtevolumen op het huidige niveau blijft, versterking van ons eigen vermogen door de uitgifte van nieuwe aandelen niet nodig is.

Ook de gevolgen van ons contract uit 1998 betreffende de inzet van een FSO voor de kust van Myanmar hebben ons dit jaar weer bezig gehouden. Wij delen het standpunt van de Raad van Bestuur, zoals dat in het directieverslag verwoord wordt. Met de Raad van Bestuur achten wij het onjuist toe te geven aan de druk die enkele maatschappelijke organisaties uitoefenen om ons tot contractbreuk aan te zetten.

Aanbieding jaarrekening

Wij bieden u hierbij de door de Raad van Bestuur opgemaakte jaarrekening ter goedkeuring aan. Deze jaarrekening is door de Raad van Commissarissen vastgesteld en vervolgens door de bestuurders en de Raad van Commissarissen ondertekend.

Zij omvat:

- het geconsolideerde resultatenoverzicht over 2002
- de geconsolideerde balans per 31 december 2002
- de geconsolideerde kasstroomstaat

en de toelichting bij deze overzichten en

- de balans per 31 december 2002 van IHC Caland N.V.
- de winst- en verliesrekening over 2002 van IHC Caland N.V.

en de toelichting hierop.

De jaarrekening is gecontroleerd en van een goedkeurende verklaring voorzien door KPMG Accountants N.V.

De Raad van Commissarissen adviseert u:

- de jaarrekening zoals vastgesteld goed te keuren en de winstbestemming vast te stellen als vermeld in het verslag van de Raad van Bestuur, waaronder begrepen een dividend in contanten op de gewone aandelen van € 1,50 per aandeel;
- aan de Raad van Bestuur en de Raad van Commissarissen decharge te verlenen voor hun taakuitoefening in 2002 voor zover die blijkt uit de jaarrekening, het jaarverslag en de overige stukken die daarbij zijn gevoegd, alsmede de toelichting daarop in de Algemene Vergadering van Aandeelhouders.

Indien u bereid bent dit advies te volgen, zal vanaf 28 mei 2003 € 1,50 dividend op de gewone aandelen van € 1,- betaalbaar zijn.

Het dividend kan naar keuze van de aandeelhouder geheel in contanten dan wel in aandelen worden opgenomen. Op de agenda van de Algemene Vergadering van Aandeelhouders van IHC Caland N.V., welke vergadering op 16 mei 2003 gehouden zal worden, staan nadere details vermeld onder punt 2.d. alsmede een toelichting daarop.

Samenstelling van de Raad van Commissarissen

De Raad is van oordeel dat hij op zodanige wijze is samengesteld, dat de bij de wet vereiste taken van onafhankelijk toezicht en advies naar behoren kunnen worden vervuld. De Raad acht het, mede gezien de grootte en de werkwijze van de Raad, niet aan de orde afzonderlijke commissies in het leven te roepen voor het toezicht op specifieke onderwerpen, waaronder financiële zaken en bezoldiging van de directie, zoals dat in het Verenigd Koninkrijk en in de Verenigde Staten in een andere bestuursstructuur gebruikelijk is.

Het feit, dat geen aparte commissies zijn ingesteld, laat onverlet dat er wel ad-hoc voorbereidend werk gedelegeerd wordt. Zo zijn voorzitter en vice-voorzitter intensief betrokken geweest bij het opzetten van een nieuwe beloningsstructuur voor de ondernemingsleiding, daarbij geassisteerd door het terzake kundige adviesbureau Towers Perrin. Alvorens de jaarstukken vast te stellen, hebben wij een gesprek gehad met de externe accountants en aan de hand van hun verslag uitvoerig met hen van gedachten gewisseld.

De Raad van Commissarissen heeft de taakverdeling en werkwijze van de Raad en zijn voorzitter neergelegd in een reglement, waarvan een profiel van de Raad en een rooster van aftreden deel uitmaken.

De honorering van de leden van de Raad van Commissarissen is niet afhankelijk van het resultaat van de vennootschap. De leden van de Raad ontvangen een vaste honorering en onkostenvergoeding en onderhouden geen andere zakelijke relaties met de onderneming.

Met uitzondering van de heer J.D.R.A. Bax, die als voormalig bestuurder nog optierechten heeft, bezit geen van de leden van de Raad op 26 maart 2003 aandelen, rechten op aandelen of depotbewijzen van aandelen in IHC Caland N.V.

Mutaties in samenstelling van de Raad van Commissarissen

Aan het einde van de Algemene Vergadering van Aandeelhouders, zal de heer Langman de overeengekomen leeftijdsgrens voor de Raad van Commissarissen bereikt hebben. Hij zal als voorzitter opgevolgd worden door de heer Van Baardewijk. De heer Jacobs volgt de heer van Baardewijk op als vice-voorzitter van de Raad.

Zijn collega-commissarissen willen hun waardering uitdrukken voor de toewijding en kennis waarmee de heer Langman zijn rol de afgelopen dertien jaar heeft vervuld. Met zijn gedetailleerde kennis van de groep, zijn absolute beheersing van financiële complexiteit en zijn rustige maar absolute autoriteit, was hij de belichaming van wat ieder bedrijf zich wenst als voorzitter. Hij had ook een luchthartige kant, met vele onderhoudende anekdotes uit zijn lange carrière, om af en toe het soms ingewikkelde proces van het toezicht houden op het management van een snel groeiend bedrijf, op te fleuren. Hij zal zeer gemist worden.

Aan het slot van de Algemene Vergadering van Aandeelhouders zal eveneens de termijn van de heer Bax aflopen, in overeenstemming met artikel 19, lid 1 van de statuten. De heer Bax is beschikbaar voor herbenoeming. Met het oog op zijn lange ervaring bij de groep en zijn waardevolle bijdrage in de afgelopen jaren, stelt de Raad van Commissarissen voor de heer Bax te herbenoemen.

Na het aftreden van de heer Langman zijn de leeftijdsverschillen tussen de overblijvende leden zeer gering. Teneinde stap voor stap een betere spreiding hierin te krijgen, is met de heer Goguel-Nyegaard overeengekomen, dat de met het oog op zijn verdiensten voorgestelde herbenoeming slechts voor de duur van één jaar zal plaatsvinden.

In de vacature, welke door het aftreden van de heer Langman ontstaat, wensen wij de heer Heinz C. Rothermund, voormalig directielid van Shell EP International BV, en geboren in 1943, te benoemen. De heer Rother-

mund heeft de Zwitserse nationaliteit. Wij zijn zeer verheugd, dat de heer Rothermund erin heeft toegestemd lid van onze Raad te worden. Vanwege het toenemende belang van de offshore sector is een verdere versterking van de Raad met kennis van deze sector zeer gewenst. Op deze wijze boeken wij verdere vooruitgang met een meer internationale samenstelling van de Raad, hetgeen overeenkomt met de aard van onze activiteiten. De helft van de leden zal een andere nationaliteit dan de Nederlandse hebben. Na het aftreden van de heer Goguel-Nyegaard zijn wij voornemens een verdere verjonging van de Raad te bewerkstelligen.

Tenslotte

De Raad spreekt hierbij, mede namens de aandeelhouders, gaarne zijn waardering uit aan de Raad van Bestuur van IHC Caland, de directies van de groepsmaatschappijen en aan alle medewerkers voor hun ondernemerschap, doorzettingsvermogen, vakbekwaamheid en grote inzet welke onontbeerlijk waren voor het bereiken van de goede resultaten van de groep in 2002 en waardoor de Raad de toekomst vol vertrouwen tegemoetziet.

Schiedam, 26 maart 2003

Raad van Commissarissen

H. Langman, voorzitter

A.P.H. van Baardewijk, vice-voorzitter

J.D.R.A. Bax

D.J.C.N. Goguel-Nyegaard

A.G. Jacobs

R.H. Matzke

INFORMATIE INZAKE DE RAAD VAN COMMISSARISSEN

Achtergrondinformatie inzake leden van de Raad van Commissarissen van IHC Caland N.V.

H. Langman – Nationaliteit: Nederlands (1931)

Voormalig minister van Economische Zaken en voormalig lid van de raad van bestuur van ABN-Amro Bank NV

Nevenfuncties:

Voorzitter van de raad van commissarissen van HAL Holding NV

Voorzitter van de raad van commissarissen van Koninklijke Vendex KBB NV

Voorzitter van de raad van commissarissen van Van Lanschot Bankiers NV

Lid van de raad van commissarissen van Oranje Nassau Groep BV

Eerste benoeming 1990.

Lopende termijn: 2002-2003.

A.P.H. van Baardewijk – Nationaliteit: Nederlands (1936)

Voormalig voorzitter van de raad van bestuur van Koninklijke Volker Wessels Stevin NV

Nevenfuncties:

Lid van de raad van commissarissen

van Koninklijke Volker Wessels Stevin NV

Lid van de raad van commissarissen

van Van Oord Groep NV

Eerste benoeming 1993.

Lopende termijn: 2001-2005.

J.D.R.A. Bax – Nationaliteit: Nederlands (1936)

Voormalig president-directeur van IHC Caland N.V.

Nevenfuncties:

Voorzitter van de raad van commissarissen van TBI Holdings BV

Voorzitter van de raad van commissarissen van Oranjewoud Beheer BV

Voorzitter van de raad van commissarissen van Mammoet Holding BV

Voorzitter van de raad van commissarissen van Smit Internationale NV

Voorzitter van de raad van commissarissen van Heerema Fabricage Groep

Voorzitter van de raad van commissarissen van Koninklijke Vopak NV

Vice-voorzitter van de raad van commissarissen van Corio NV

Lid van de raad van commissarissen van AON Group Nederland BV

Lid van de raad van commissarissen van Koninklijke Frans Maas Groep NV

Lid van de raad van commissarissen van de Netherlands Pilotage Association

Lid van de raad van commissarissen van Handelsveem Beheer BV

Eerste benoeming 1999.

Lopende termijn: 1999-2003

D.J.C.N. Goguel-Nyegaard – Nationaliteit: Frans (1935)

Voormalig senior-vice-president van Elf Aquitaine

Nevenfuncties:

Lid van de raad van commissarissen van Elf Exploration & Production

Eerste benoeming 1999.

Lopende termijn: 1999-2003

A.G. Jacobs – Nationaliteit: Nederlands (1936)

Voormalig voorzitter van de raad van bestuur van ING Groep NV

Nevenfuncties:

Voorzitter van de raad van commissarissen van Joh. Enschedé BV

Voorzitter van de raad van commissarissen van Imtech NV

Voorzitter van de raad van commissarissen

van Koninklijk Nederlandse Petroleum Maatschappij

Vice-voorzitter van de raad van commissarissen

van N.V. Verenigd Bezit VNU

Vice-voorzitter van de raad van commissarissen

van Buhrmann NV

Lid van de raad van commissarissen van ING Groep NV

Lid van de raad van commissarissen van Euronext NV

Eerste benoeming 1998.

Lopende termijn: 2002-2006.

R.H. Matzke – Nationaliteit: Amerikaans (1937)

Voormalig vice-president van ChevronTexaco

Nevenfuncties:

Bestuursvoorzitter van NESW Solutions – Global Consultants

Lid van de raad van commissarissen van LUKoil Oil Company

Lid van de raad van commissarissen van Petroleum Helicopters Inc.

Lid van de adviesraad van het Centre for Strategic and International Studies

Vertrouwensman van de Council for Foreign Relations

Eerste benoeming 2002.

Lopende termijn: 2002-2006.

Jaarrekening 2002

Geconsolideerd resultatenoverzicht

in duizenden euro

	Toelichting	2002	2001
Netto-omzet	1	930.272	964.846
Wijziging in voorraden en onderhanden werken		382.099	55.161
Geactiveerde prestaties voor het eigen bedrijf		552.825	181.443
Overige bedrijfsopbrengsten		18.622	10.584
<i>Bedrijfsopbrengsten</i>		1.883.818	1.212.034
Externe kosten	2	(1.452.417)	(771.902)
Lonen en salarissen	3	(194.293)	(169.015)
Sociale lasten	4	(45.448)	(33.994)
Afschrijvingen immateriële vaste activa	9	(2.145)	(1.220)
Afschrijvingen materiële vaste activa	5/10	(89.480)	(91.646)
Overige bedrijfskosten		(25.199)	(30.502)
<i>Bedrijfskosten</i>		(1.808.982)	(1.098.279)
Bedrijfsresultaat	6	74.836	113.755
Opbrengst minderheidsdeelnemingen	11	206	568
Overige financiële baten / (lasten)	7	(19.608)	(22.270)
Financiële baten / (lasten)		(19.402)	(21.702)
Winst vóór belastingen		55.434	92.053
Belastingen	8	16.867	(10.961)
		72.301	81.092
Aandeel van derden		(838)	(447)
Nettowinst		71.463	80.645
Gewogen gemiddeld aantal uitstaande aandelen		31.685.599	29.214.516
Nettowinst per aandeel		€ 2,26	€ 2,76
Verwaterde nettowinst per aandeel		€ 2,25	€ 2,75

(Berekend overeenkomstig IAS 33)

Geconsolideerd vermogenoverzicht

in duizenden euro (na voorgestelde winstbestemming)

	Toelichting	31 december 2002	31 december 2001
Vaste activa			
Immateriële vaste activa	9	37.720	41.375
Materiële vaste activa	10	1.460.100	950.115
Financiële vaste activa	11	30.287	9.014
	16	<u>1.528.107</u>	<u>1.000.504</u>
Vlottende activa			
Vorraden		44.123	35.785
Onderhanden werken min ontvangen termijnen	12	160.343	147.196
		<u>204.466</u>	<u>182.981</u>
Vorderingen	13	247.469	203.937
Effecten	14	2.813	16.572
Liquide middelen	15	213.802	191.786
	16	<u>668.550</u>	<u>595.276</u>
Kortlopende schulden	17/21	<u>631.140</u>	<u>580.002</u>
Netto vlottende activa		<u>37.410</u>	<u>15.274</u>
Netto activa		<u>1.565.517</u>	<u>1.015.778</u>
Langlopende schulden			
	18/21	948.297	416.164
Voorzieningen	19/21	3.993	6.593
Egalisatierekening investeringspremies	20/21	7.665	8.219
Groepsvermogen			
Eigen vermogen	22	602.671	583.921
Aandeel van derden		2.891	881
		<u>605.562</u>	<u>584.802</u>
Geïnvesteed vermogen		<u>1.565.517</u>	<u>1.015.778</u>

Geconsolideerd kasstroomoverzicht

in duizenden euro

	2002	2001
Bedrijfsactiviteiten		
Debiteuren	1.269.798	941.276
Crediteuren	(1.155.003)	(505.557)
Lonen en salarissen, sociale lasten	(217.831)	(199.307)
Exploitatiekosten schepen	(57.391)	(27.236)
Overige bedrijfskosten	(271.388)	(210.659)
Overige ontvangsten / (betalingen), per saldo	2.591	(13.521)
	<hr/>	<hr/>
Geactiveerde prestaties voor het eigen bedrijf (begrepen in Investerings in materiële vaste activa)	(429.224)	(15.004)
	552.825	181.443
	<hr/>	<hr/>
<i>Kasstroom uit bedrijfsactiviteiten</i>	123.601	166.439
Dividenden van minderheidsdeelnemingen	227	116
Rentebaten	12.446	16.748
Rentelasten	(49.174)	(39.483)
	<hr/>	<hr/>
	(36.501)	(22.619)
Belastingen	5.652	(19.788)
	<hr/>	<hr/>
	92.752	124.032
Investerings		
Investerings in immateriële vaste activa	(4.633)	(44.863)
Investerings in materiële vaste activa	(664.155)	(244.219)
Verkopen van materiële vaste activa	5.145	6.550
Investerings in minderheidsdeelnemingen	(200)	(220)
Verkopen / aflossings minderheidsdeelnemingen	-	35
	<hr/>	<hr/>
	(663.843)	(282.717)
	<hr/>	<hr/>
	(571.091)	(158.685)
Financiering		
Uitgifte van aandelen	7.935	138.933
Betaald dividend	(27.416)	(25.317)
Opgenomen langlopende schulden	662.210	101.591
Aflossings langlopende schulden	(68.998)	(123.319)
Investerings in overige financiële vaste activa	(15.421)	-
Verkopen / ontvangsten overige financiële vaste activa	880	106
	<hr/>	<hr/>
	559.190	91.994
Netto toename / (afname)	(11.901)	(66.691)
Koersverschillen	6.760	5.754
	<hr/>	<hr/>
Toename / (afname) in liquide middelen en effecten, min kortlopende bankschulden	(5.141)	(60.937)
	<hr/>	<hr/>
Aansluiting		
Bedrijfsresultaat	74.836	113.755
Bedrijfsresultaat /		
Afschrijvingen	91.625	92.866
Kasstroom uit		
bedrijfsactiviteiten	166.461	206.621
(Toename) / afname voorraden en onderhanden werk min ontvangen termijnen	(21.485)	(59.317)
(Toename) / afname vorderingen	(43.532)	(46.500)
Toename / (afname) kortlopende schulden	51.138	78.534
	<hr/>	<hr/>
Mutatie overige netto vlottende activa Begrepen in mutatie overige netto vlottende activa, maar niet gerelateerd aan bedrijfsactiviteiten	(13.879)	(27.283)
	<hr/>	<hr/>
	(28.981)	(12.899)
	<hr/>	<hr/>
Kasstroom uit bedrijfsactiviteiten	123.601	166.439
	<hr/>	<hr/>

Algemeen

Voor zover niet anders is aangegeven luiden alle bedragen in duizenden euro.

Consolidatie

De geconsolideerde jaarrekening omvat IHC Caland N.V. en haar groepsmaatschappijen, welke worden gedefinieerd als maatschappijen waarin de vennootschap de feitelijke zeggenschap heeft. De activa, passiva en resultaten van deze ondernemingen worden volledig geconsolideerd. Het aandeel van derden wordt afzonderlijk weergegeven.

Deelnemingen in ondernemingen waarin IHC Caland N.V. 50% van de zeggenschap heeft, alsmede deelnemingen in joint ventures worden proportioneel geconsolideerd.

Ingevolge de wettelijke bepalingen is een lijst van de geconsolideerde maatschappijen gedeponereerd bij de Kamer van Koophandel te Rotterdam.

Vreemde valuta

In beginsel worden vreemde valuta in euro omgerekend tegen de koersen welke golden aan het einde van het verslagjaar. Per ultimo boekjaar was de belangrijkste koers die van de US dollar, op € 0,96 (2001: € 1,12).

IHC Caland N.V. hanteert in beginsel een beleid van volledige afdekking van transactie- en omrekeningsrisico's. De koers voor de omrekening van vreemde valuta wordt bepaald door de feitelijke koers van de diverse valutatermijntransacties die zijn afgesloten in het kader van de uitvoering van dit valutabeleid.

Gedurende het verslagjaar heeft de Raad van Bestuur besloten de rapporteringsvaluta met ingang van 1 januari 2003 te wijzigen in US dollar, hetgeen de functionele valuta is voor wat betreft de offshore olie- en gasactiviteiten. Dit uit oogpunt van het toenemend belang van deze activiteiten, en de praktische en kostenaspecten welke samenhangen met het continueren van het beleid van volledige afdekking van valutarisico's ten opzichte van de euro. De afdekking van het vermogen van in US dollar rapporterende vennootschappen is op 30 augustus feitelijk opgeheven. Het sedertdien opgetreden koersverschil is ten laste van het eigen vermogen gebracht.

De methode van omrekening luidt als volgt:

- Tot en met 2002 (afdekking van valutarisico's ten opzichte van de euro):

Activa en passiva worden omgerekend tegen slotkoersen, met uitzondering van F(P)SO's waarvoor langlopende lease- en exploitatie-contracten zijn afgesloten. Ten einde de omvang van het balans totaal in overeenstemming te brengen met de koersen van de valutatermijntransacties wordt een boeking onder 'Vorderingen' of 'Kortlopende schulden' verwerkt, afhankelijk van de uitkomst van de valutatermijntransacties. De overige koersverschillen worden verwerkt in de winst- en verliesrekening.

Koersrisico's voortvloeiend uit in US dollar luidende langlopende lease- en exploitatie-contracten voor F(P)SO's, zowel met betrekking tot de investering als de nettowinst, zijn afgedekt voor zover deze niet reeds gedekt zijn door financiering in dezelfde valuta. De waardering van deze schepen op balansdatum geschiedt tegen de gemiddelde termijnkoers van het afgedekte bedrag.

Financiële of andere derivaten worden niet gebruikt indien geen sprake is van een onderliggende, zakelijke transactie.

- Met ingang van 2003 (rapportering in US dollar):

Als gevolg van de wijziging in rapporteringsvaluta zal het merendeel van de hiervoor vermelde omrekeningsverschillen van activa en passiva verdwijnen. Het beleid van volledige afdekking van koersrisico's samenhangend met de offshore olie- en gasactiviteiten ten opzichte van de functionele valuta, zijnde de US dollar, zal worden gecontinueerd. Uit oogpunt van de relatief geringe invloed op het resultaat en het vermogen van de vennootschap, is besloten de nettovermogenswaarde (eigen vermogen) en resultaten welke verband houden met de in Nederland ontplooid en in euro luidende bagger-/gespecialiseerde scheepsbouwactiviteiten niet af te dekken, maar hieruit voortvloeiende koersverschillen ten opzichte van de US dollar in het eigen vermogen tot uitdrukking te brengen.

Grondslagen van de waardering en de bepaling van het resultaat

De jaarrekening is opgesteld op basis van historische kosten. Voor zover niet anders is aangegeven, zijn de activa en passiva gewaardeerd op nominale waarde, zo nodig verminderd met noodzakelijk geachte voorzieningen.

De groep hanteert een integrale kostprijs. Dit houdt in dat, met name voor wat betreft de offshore-activiteiten, bepaalde indirecte kosten zoals verkoop- en algemene kosten op basis van een vast percentage worden toegerekend aan opdrachten. Op overeenkomstige wijze omvatten de manuurtarieven die worden gehanteerd in de scheepsbouwsector, alwaar orders hoofdzakelijk worden uitgevoerd op de eigen werven van de groep, bepaalde indirecte kosten. De berekening van deze percentages wordt gebaseerd op een geschat 'genormaliseerd' niveau van de productie in het betreffende jaar.

Immateriële vaste activa

Het verschil tussen de verkrijgingprijs en de nettovermogenswaarde van een verworven belang in een deelneming wordt geactiveerd en vervolgens stelselmatig ten laste van het resultaat gebracht gedurende de verwachte economische levensduur.

Van derden gekochte patenten worden geactiveerd, en afgeschreven met inachtneming van de geschatte periode van aanwending.

De verwachte economische levensduur van de categorieën van immateriële vaste activa is als volgt:

- Goodwill 5-20 jaar
- Patenten 15 jaar

Materiële vaste activa

Materiële vaste activa worden gewaardeerd op basis van aanschaffingswaarde, verminderd met cumulatieve afschrijvingen.

De investering in een F(P)SO die aan een opdrachtgever zal worden verhuurd en voor deze geëxploiteerd, bestaat uit de som van externe kosten (zoals scheepswerven, onderaannemers en leveranciers), interne kosten (ontwerp, engineering en bouwbegeleiding, enz.), tijdens de bouwfase aan derden betaalde financieringskosten en toegerekende indirecte kosten.

Deze activa worden in beginsel lineair afgeschreven over de verwachte levensduur, met inachtneming van een zekere restwaarde voor de F(P)SO-systemen en het dynamisch positioneerbare werkschip 'Dynamic Installer'. De afschrijving op langdurig geleaste F(P)SO's met externe financiering, wordt zodanig berekend, dat het totaal van rente en afschrijving gelijkmatig is verdeeld over de looptijd van het contract.

Investeringsubsidies, met uitzondering van investeringspremies ingevolge de Wet op de Investeringsrekening (WIR), worden rechtstreeks op de aanschaffingswaarde van de activa in mindering gebracht.

Voor zover aan derden rente wordt betaald ter zake van de financiering van materiële vaste activa in aanbouw, worden deze bedragen geactiveerd.

De verwachte economische levensduur van de categorieën van materiële vaste activa is als volgt:

<i>Terreinen en gebouwen</i>	30-50 jaar
<i>Schepen en drijvend materieel (nagenoeg geheel F(P)SO's)</i>	
• Nieuwbouw F(P)SO's	20 jaar
• Omgebouwde tankers, inclusief conversiekosten Afschrijving tot schrootwaarde over de resterende levensduur;	10-15 jaar
• Installatiekosten F(P)SO's Projectgerelateerde kosten, zoals installatie- en transportkosten, kosten van ankerkettingen, ankers en 'risers', welke moeten worden afgeschreven gedurende de looptijd van het contract waarop deze betrekking hebben;	3-15 jaar
• Overige F(P)SO-investeringen Deze omvatten het afmeersysteem, de 'swivel stack', ombouwkosten en de eventuele procesapparatuur. Bij langlopende contracten worden deze componenten geheel afgeschreven gedurende de looptijd van het contract. Voor contracten van kortere duur vindt afzonderlijke besluitvorming plaats.	6-15 jaar
In uitzonderingsgevallen, wanneer de lease-opbrengsten een bepaald verloop kennen, bijvoorbeeld gerelateerd aan het verwachte productievolume, volgen de afschrijvingen dit patroon.	
<i>Machines en installaties</i>	5-20 jaar
<i>Overige bedrijfsmiddelen</i>	3-20 jaar

De materiële vaste activa van IHC Holland NV's scheepswerven zijn in 1988 ten tijde van een reorganisatie afgewaardeerd tot bedrijfswaarde. Een soortgelijke afwaardering vond plaats in 1997 met betrekking tot de materiële vaste activa van van der Giessen-de Noord N.V.

Financiële vaste activa

Onder financiële vaste activa zijn begrepen de belangen in en vorderingen op minderheidsdeelnemingen alsmede overige vorderingen op lange termijn.

Als minderheidsdeelnemingen worden aangemerkt die vennootschappen waarin de groep invloed van betekenis heeft en welke noch groepsmaatschappij noch joint venture zijn. Tenzij anders vermeld, worden deze belangen gewaardeerd op een met het deelnemingspercentage overeenkomend deel van het zichtbaar eigen vermogen.

Voorraden

Voorraden bestaan uit halffabrikaten, gereed product en onderdelen.

De halffabrikaten en het gereed product zijn gewaardeerd tegen integrale kostprijs exclusief rente over het geïnvesteerd vermogen.

De onderdelen zijn gewaardeerd tegen inkoopprijs dan wel lagere marktwaarde.

Onderhanden werken min ontvangen termijnen

De onderhanden werken zijn gewaardeerd op integrale kostprijs, exclusief rente over het geïnvesteerd vermogen, waar nodig verminderd met voorzieningen voor te verwachten verliezen bij oplevering.

Overheidssteun wordt, voor zover hiervan sprake is, in mindering gebracht op de brutowaarde van de onderhanden werken.

Op de onderhanden werken zijn ontvangen termijnen in mindering gebracht. Het gedeelte van de vooruitbetalingen dat de waarde van het onderhanden werk overtreft is opgenomen onder 'Kortlopende schulden'.

Effecten

De effecten worden gewaardeerd op kostprijs of lagere marktwaarde.

Voorzieningen

Voorzieningen worden gevormd ten behoeve van verplichtingen en onzekerheden, die samenhangen met de activiteiten van de groep.

De voorziening voor latente belastingverplichtingen, welke voortvloeit uit verschillen tussen commerciële en fiscale resultaatbepaling, is berekend tegen de geldende belastingtarieven.

Egalisatierekening investeringspremies

De investeringspremies worden ten gunste van het resultaat gebracht gedurende de geschatte levensduur van de desbetreffende activa, en hebben betrekking op de scheepsbouwactiviteiten van de groep.

Netto-omzet en resultaatbepaling

Netto-omzet en resultaat worden verantwoord bij oplevering van een opdracht aangezien het merendeel van de opdrachten van de groep 'custom-built' is, of het karakter heeft van een prototype (voorzichtigheidsbeginsel). Een uitzondering op deze regel betreft de langlopende lease/exploitatie-contracten ter zake van F(P)SO's waarbij netto-omzet en resultaat op een meer betrouwbare wijze kunnen worden vastgesteld en derhalve jaarlijks worden verantwoord zodra het systeem in gebruik is genomen.

Belastingen

Belastingen worden berekend op basis van het verantwoorde resultaat, met inachtneming van geldende fiscale bepalingen.

Grondslagen ter zake van het geconsolideerd kasstroomoverzicht

Het geconsolideerd kasstroomoverzicht is opgesteld op basis van de indirecte methode. Kasstromen luidend in vreemde valuta zijn omgerekend onder gebruikmaking van de koersen welke golden aan het einde van de desbetreffende verslagjaren.

Toelichting bij het geconsolideerd resultatenoverzicht

1. Netto-omzet

Naar geografisch gebied:	2002		2001	
		%		%
Nederland	67.179	7	74.057	8
Rest van Europa	277.419	30	379.684	39
Noord-, Midden- en Zuid-Amerika	180.989	19	107.428	11
Afrika	174.298	19	130.786	14
Midden-Oosten / Azië / Australië	230.387	25	272.891	28
	930.272	100	964.846	100

De rubricering naar geografisch gebied wordt bepaald door de eindbestemming van het product, of in het geval van schepen gebouwd op scheepswerven van de groep, door het land waar de afnemer is gevestigd.

Naar sector:	2002		2001	
		%		%
Offshore	364.426	39	312.255	32
Bagger-/gespecialiseerde scheepsbouw	565.846	61	652.591	68
	930.272	100	964.846	100

2. Externe kosten

De externe kosten zijn na aftrek van overheidssteun ('Generieke steun') aan de bagger-/gespecialiseerde scheepsbouwsector ad € 3,5 miljoen (2001: € 6,2 miljoen).

De directe kosten van research bedroegen € 11,4 miljoen (2001: € 8,2 miljoen). Omvangrijk onderzoek wordt voorts verricht in het kader van de verwerving van opdrachten, welke veelal 'custom built' zijn. In het geval dat de verkoopinspanningen resulteren in een opdracht worden de hiermede verbandhoudende kosten direct ten laste van de order gebracht. Zo niet, dan worden de kosten ten laste van het resultaat gebracht.

3. Lonen en salarissen

De bezoldiging van de directie van de vennootschap, waaronder begrepen pensioenkosten en prestatie-afhankelijke bonussen, bedroeg € 2,7 miljoen (2001: € 2,1 miljoen). Het prestatie-afhankelijke deel van de bezoldiging bedraagt 32% (2001: 34%).

De totale bezoldiging en hiermede samenhangende kosten van de directie kan als volgt worden gespecificeerd:

	Salaris en emolumenten	Bonus	Pensioen-kosten
J.J.C.M. van Dooremalen	431	317	665
G. Docherty	357	268	–
D. Keller	357	268	–
	1.145	853	665

De prestatie-afhankelijke bonus is gerelateerd aan het in het voorgaande verslagjaar behaalde rendement op het eigen vermogen.

De pensioenkosten omvatten backservice-lasten over het voorgaande jaar.

De beloning van de Raad van Commissarissen bedroeg € 207.000 (2001: € 119.000) en kan als volgt worden gespecificeerd:

H. Langman	voorzitter	38	
A.P.H. van Baardewijk	vice-voorzitter	32	
J.M.H. van Engelshoven	(tot 7 juni 2002)	15	
J.D.R.A. Bax		29	
D.J.C.N. Goguel-Nyegaard		29	
A.G. Jacobs		29	
R.H. Matzke	(vanaf 7 juni 2002)	35	inclusief vergoeding voor reizen vanuit de VS
		<hr/>	
		207	
		<hr/>	

Het aantal werknemers was als volgt:

Naar sector:	2002		2001	
	Gemiddeld	Ultimo	Gemiddeld	Ultimo
Offshore	1.347	1.542	1.029	1.215
Bagger-/gespecialiseerde scheepsbouw	2.783	2.775	2.750	2.791
Holding	21	21	19	20
	<hr/>	<hr/>	<hr/>	<hr/>
	4.151	4.338	3.798	4.026
	<hr/>	<hr/>	<hr/>	<hr/>
Naar geografisch gebied:	2002		2001	
	Gemiddeld	Ultimo	Gemiddeld	Ultimo
Nederland	2.692	2.705	2.646	2.677
Buitenland	1.459	1.633	1.152	1.349
	<hr/>	<hr/>	<hr/>	<hr/>
	4.151	4.338	3.798	4.026
	<hr/>	<hr/>	<hr/>	<hr/>

4. Sociale lasten

Hieronder is begrepen aan pensioenkosten € 19,5 miljoen (2001: € 10,7 miljoen).

Dit bedrag bevat een eenmalige last van € 5,9 miljoen ter zake van IHC Holland NV, zijnde de aanvullende financiering uit hoofde van de voorgenomen overdracht van het bedrijfspensioenfonds.

Naast volksverzekeringen en bedrijfspensioenregelingen bestaan er binnen de groep een aantal aanvullende pensioenregelingen. Het merendeel van de regelingen is gebaseerd op vaste aanspraken, terwijl een beperkt aantal is voorzien in vaste bijdragen.

Ten aanzien van regelingen gebaseerd op vaste aanspraken dekken de kosten welke jaarlijks ten laste van de winst- en verliesrekening worden gebracht de werkelijke kosten van het plan en alle overige pensioenlasten. Overige pensioenlasten omvatten bijvoorbeeld backservice-lasten, gevolgen van wijzigingen in actuariële grondslagen en van aanpassingen van de regelingen. De gehanteerde rendementsverwachtingen zijn lager dan de rentevoet op langlopende staatsleningen, alsmede de werkelijk op de beleggingen gerealiseerde rendementen over de afgelopen jaren.

Bijdragen aan regelingen met een vaste jaarlijkse bijdrage worden ten laste van het resultaat van het betreffende jaar gebracht.

5. Afschrijvingen materiële vaste activa	Naar sector:	2002		2001	
			%		%
	Offshore	80.130	90	83.714	91
	Bagger-/gespecialiseerde scheepsbouw	9.307	10	7.781	9
	Holding	43	–	151	–
		<u>89.480</u>	<u>100</u>	<u>91.646</u>	<u>100</u>
6. Bedrijfsresultaat	Naar sector:	2002		2001	
			%		%
	Offshore	129.987	174	97.586	86
	Bagger-/gespecialiseerde scheepsbouw	(49.969)	(67)	20.741	18
	Holding	(5.182)	(7)	(4.572)	(4)
		<u>74.836</u>	<u>100</u>	<u>113.755</u>	<u>100</u>
7. Overige financiële baten / (lasten)			2002	2001	
	Opbrengst overige financiële vaste activa		652	174	
	Rentebaten		11.011	16.615	
	Rentelasten *		(31.271)	(39.059)	
			<u>(19.608)</u>	<u>(22.270)</u>	
* Na aftrek van een geactiveerd bedrag van € 18.641 (2001: € 2.829).					
8. Belastingen			2002	2001	
	Belastingbaten/(last)		14.272	(11.509)	
	Mutatie voorziening voor latente belastingverplichtingen		2.595	548	
			<u>16.867</u>	<u>(10.961)</u>	

De operationele activiteiten van de groep zijn onderworpen aan belastingen met tarieven oplopend tot 34,5%. De respectievelijke belastingtarieven, rekening houdend met fiscale faciliteiten, vrijgestelde winsten en niet-aftrekbare kosten, resulteren in een effectieve belastingdruk van –30,4% (2001: last van 11,9%), waarbij de belastingen zijn uitgedrukt in een percentage van de winst vóór belastingen overeenkomstig het geconsolideerd resultatenoverzicht. Het feit, dat de totale belastingpost een bate oplevert, is geheel het gevolg van het substantiële verlies van de Nederlandse activiteiten, waar de tarieven tot de hoogste behoren waaraan de groep onderworpen is.

De fiscale verliezen bij van der Giessen-de Noord zijn geheel verrekenbaar, deels middels carry-back, en resulteren niet in een actieve latentie.

De groep heeft nog circa € 2 miljoen aan compensabele verliezen beschikbaar, welke niet zijn gewaardeerd in de balans.

Toelichting bij het geconsolideerd vermogensoverzicht

9. Immateriële vaste activa	Goodwill	Patenten	Totaal
Per 1 januari			
Aanschaffingswaarde	27.722	14.873	42.595
Cumulatieve afschrijvingen	(722)	(498)	(1.220)
Boekwaarde	27.000	14.375	41.375
Mutaties			
Investerings	4.633	–	4.633
Afschrijvingen	(1.301)	(844)	(2.145)
Koersverschillen	(4.008)	(2.135)	(6.143)
	(676)	(2.979)	(3.655)
Per 31 december			
Aanschaffingswaarde	28.239	12.664	40.903
Cumulatieve afschrijvingen	(1.915)	(1.268)	(3.183)
Boekwaarde	26.324	11.396	37.720

De posten 'Goodwill' en 'Patenten' hebben nagenoeg geheel betrekking op offshore activiteiten.

10. Materiële vaste activa	Terreinen en gebouwen	Schepen en drijvend materieel	Machines en installaties	Overige bedrijfsmiddelen	In aanbouw	Totaal
Per 1 januari						
Aanschaffingswaarde	145.910	1.031.668	72.421	70.496	220.259	1.540.754
Cumulatieve afschrijvingen	(107.048)	(376.275)	(58.129)	(49.187)	–	(590.639)
Boekwaarde	38.862	655.393	14.292	21.309	220.259	950.115
Mutaties						
Investerings	55.296	535.675	12.090	9.614	68.259	680.934
Nieuw in consolidatie	–	–	–	407	167	574
Verkopen	(123)	(2.721)	(1.928)	(2)	–	(4.774)
Afschrijvingen	(3.778)	(76.427)	(3.292)	(5.983)	–	(89.480)
Koersverschillen	(373)	(43.055)	(153)	(730)	(32.826)	(77.137)
Overige mutaties	–	–	190	39	(361)	(132)
	51.022	413.472	6.907	3.345	35.239	509.985
Per 31 december						
Aanschaffingswaarde	200.495	1.432.752	81.444	79.340	255.498	2.049.529
Cumulatieve afschrijvingen	(110.611)	(363.887)	(60.245)	(54.686)	–	(589.429)
Boekwaarde	89.884	1.068.865	21.199	24.654	255.498	1.460.100

Onder 'Terreinen en gebouwen' zijn ondermeer havens, hellingen en dokken opgenomen.

Onder 'Schepen en drijvend materieel' zijn per ultimo verslagjaar opgenomen:

- acht geïntegreerde drijvende productie-, opslag- en overslagsystemen (FPSO's), ieder bestaande uit een aangepaste tanker, een productie-installatie en een afmeersysteem;
- vijf geïntegreerde drijvende opslag- en overslagsystemen (FSO's), ieder bestaande uit een aangepaste of een nieuwbouw tanker en een afmeersysteem inclusief het olie-/gas-overslagsysteem;
- de 'Dynamic Installer', een dynamisch positioneerbaar werkschip;
- twee tweedehands tankers;
- een sleepopperzuiger welke aan een opdrachtgever wordt geleast.

Gedurende het verslagjaar is een bedrag van € 17.354 geactiveerd ter zake van aan derden betaalde rente.

	2002		2001	
Investerings naar sector (inclusief 'Nieuw in consolidatie'):		%		%
Offshore	639.173	94	229.987	94
Bagger-/gespecialiseerde scheepsbouw	42.225	6	14.232	6
Holding	110	-	-	-
	681.508	100	244.219	100
Investerings naar geografisch gebied (inclusief 'Nieuw in consolidatie'):		%		%
Europa	114.449	17	18.683	8
Noord-, Midden- en Zuid-Amerika	200.480	29	93.356	38
Afrika	364.665	54	127.690	52
Midden-Oosten / Azië / Australië	1.914	-	4.490	2
	681.508	100	244.219	100
Boekwaarde naar sector:		%		%
Offshore	1.356.826	93	877.558	92
Bagger-/gespecialiseerde scheepsbouw	102.892	7	71.469	8
Holding	382	-	1.088	-
	1.460.100	100	950.115	100
Boekwaarde naar geografisch gebied:		%		%
Europa	186.434	13	98.369	10
Noord-, Midden- en Zuid-Amerika	496.518	34	341.000	36
Afrika	580.724	40	266.897	28
Midden-Oosten / Azië / Australië	196.424	13	243.849	26
	1.460.100	100	950.115	100

11. Financiële vaste activa

	Minderheids- deelnemingen	Overige vorderingen	Totaal
Boekwaarde per 1 januari	1.822	7.192	9.014
Investerings / verstrekkingen	200	15.421	15.621
Verkopen / aflossingen	-	(880)	(880)
Resultaten	206	-	206
Dividenden	(227)	-	(227)
Koersverschillen	-	(512)	(512)
Overige mutaties	(610)	7.675	7.065
Boekwaarde per 31 december	1.391	28.896	30.287

De post 'Overige vorderingen' heeft vrijwel uitsluitend betrekking op leningen met een resterende looptijd van meer dan één jaar.

12. Onderhanden werken min ontvangen termijnen		2002	2001
	Onderhanden werken	794.907	421.146
	Ontvangen termijnen	(634.564)	(273.950)
		160.343	147.196
13. Vorderingen			
	Debiteuren	144.654	114.992
	Overige vorderingen	36.976	14.646
	Overlopende activa	65.839	74.299
		247.469	203.937
14. Effecten			
	Obligaties	2.104	13.138
	Overige effecten	709	3.434
		2.813	16.572

De effecten zijn aan de effectenbeurs van Euronext Amsterdam genoteerd, en worden aangehouden ter belegging van tijdelijk overtollige liquide middelen.

De marktwaarde van de obligaties bedraagt per ultimo verslagjaar € 2,1 miljoen.

15. Liquide middelen		2002	2001
	Kasmiddelen en banksaldi	56.776	44.675
	Op korte termijn uitgezette middelen	157.026	147.111
		213.802	191.786
16. Activa			
	Naar sector:	2002	2001
		<i>%</i>	<i>%</i>
	Offshore	1.854.876	84
		1.227.656	77
	Bagger-/gespecialiseerde scheepsbouw	322.395	15
		363.693	23
	Holding	19.386	1
		4.431	-
		2.196.657	100
		1.595.780	100

17. Kortlopende schulden	2002	2001
Kortlopende bankschulden	13.398	–
Crediteuren	162.258	135.051
Voorgesteld dividend	47.802	42.723
Personeelskosten	43.039	35.576
Belastingen en premies sociale verzekeringen	17.051	20.559
Schulden ter zake van pensioenen	10.431	3.826
Reorganisatiekosten	15.860	–
Schulden aan minderheidsdeelnemingen	23	23
Ongerealiseerde koersresultaten op valutatermijntransacties	20.179	19.919
Vooruitontvangen termijnen	67.754	81.614
Te betalen inzake afgeleverde orders	60.213	43.383
Overige schulden en overlopende passiva	173.132	197.328
	631.140	580.002

18. Langlopende schulden	2002		2001	
	Totaal	Waarvan af te lossen na 5 jaar	Totaal	Waarvan af te lossen na 5 jaar
Schulden aan kredietinstellingen	948.297	21.270	416.164	27.871

In deze post zijn begrepen:

	Opgenomen	Aflossings- periode	Rentevoet per jaar	
US\$ project-financieringen met beperkt regresrecht	1999 en 2000 medio 2000 december 2000 januari / december 2002 juni / juli 2002	5 jaar 10 jaar 6 jaar 6 jaar 5 jaar	6,39 % 8,94 % 10,15 % 7,925% 6,40 %	17.614 34.462 123.646 191.237 120.959
				487.918
US\$ 500 miljoen vrij opneembare kredietfaciliteit		5 jaar	variabel	425.473
Financiële lease		5 jaar	5,73%	27.717
Overige langlopende schulden, waaronder een hypothecaire lening				7.189
				948.297

De in bovengenoemd bedrag begrepen aflossingsverplichtingen over 2003 bedragen € 110,9 miljoen. De betaalde rente op langlopende schulden over 2002 beliep € 23,7 miljoen (2001: € 37,1 miljoen).

De groep kent geen 'off-balance'-financiering. Alle langlopende schulden zijn in het geconsolideerd vermogensoverzicht opgenomen.

De volgende belangrijke financiële criteria zijn overeengekomen met kredietinstellingen (tenzij anders vermeld gelden deze zowel ten aanzien van geconsolideerde gegevens van IHC Caland N.V. als IHC Inc. S.A.):

- 'Tangible net worth' (zijnde eigen vermogen gecorrigeerd voor immateriële vaste activa) van IHC Inc. S.A. van minimaal € 420 miljoen.
Werkelijke waarde is € 510 miljoen.
'Tangible net worth' van IHC Caland N.V. van minimaal € 500 miljoen.
Werkelijke waarde is € 565 miljoen;
- Netto-schuld : EBITDA ratio van maximaal 5,5 : 1 ultimo 2002.
Werkelijke ratio's zijn 3,78 en 4,49 voor respectievelijk IHC Inc. S.A. en IHC Caland N.V.;
- 'Operating leverage' (aangepast voor bouwfinanciering) van maximaal 2,75 : 1.
Werkelijke 'leverage' is 1,33 en 1,44 voor respectievelijk IHC Inc. S.A. en IHC Caland N.V.;
- EBITDA rentedekkingsratio van minimaal 4,0 : 1.
Werkelijke ratio's zijn 9,7 en 8,5 voor respectievelijk IHC Inc. S.A. en IHC Caland N.V.

19. Voorzieningen

	Latente belasting- verplichtingen	Pensioenen	Milieu- kosten	Totaal
Stand per 1 januari	5.111	348	1.134	6.593
Vrijval	(2.595)	-	-	(2.595)
Overige mutaties	-	(5)	-	(5)
Stand per 31 december	<u>2.516</u>	<u>343</u>	<u>1.134</u>	<u>3.993</u>

De voorziening voor latente belastingverplichtingen heeft nagenoeg geheel betrekking op tijdelijke verschillen.

De voorziening voor milieukosten heeft betrekking op de scheepswerven van de groep, en betreft de toekomstige schoonmaak van vervuilde grond zoals in de huidige wetgeving is vereist.

De voorzieningen hebben een langlopend karakter.

20. Egalisatierekening investeringspremies

	2002	2001
Stand per 1 januari	8.219	8.790
Vrijval	(554)	(571)
Stand per 31 december	<u>7.665</u>	<u>8.219</u>

21. Verplichtingen

	2002		2001	
Naar sector:		%		%
Offshore	1.272.933	80	701.095	69
Bagger-/gespecialiseerde scheepsbouw	246.099	15	244.551	24
Holding	72.063	5	65.332	7
	<u>1.591.095</u>	<u>100</u>	<u>1.010.978</u>	<u>100</u>

22. Eigen vermogen

Verwezen wordt naar de punten 4. tot en met 6. van de Toelichting bij vennootschappelijke balans.

23. Niet uit de balans blijkende verplichtingen

De regresverplichtingen bedragen € 15,4 miljoen. Deze hebben betrekking op middellange termijnvorderingen welke aan banken zijn overgedragen. Hiervan is € 14, 1 miljoen gedekt door kredietverzekering en bankgaranties. De verplichtingen ter zake van operationele leasecontracten, huurcontracten en erfpacht, contant gemaakt tegen een rentevoet van 8% per jaar, zijn als volgt:

				2002	2001
	< 1 jaar	1-5 jaar	> 5 jaar	Totaal	Totaal
Operationele lease	4.963	6.023	–	10.986	16.873
Huur	6.705	17.961	13.108	37.774	7.559
Erfpacht	486	1.618	3.968	6.072	5.513
	<u>12.154</u>	<u>25.602</u>	<u>17.076</u>	<u>54.832</u>	<u>29.945</u>

Onder de voorwaarden van de financieringsregeling en als zekerheid voor leningen aangegaan door IHC Holland NV, Merwede Shipyard en van der Giessen-de Noord N.V., zijn door deze groepsmaatschappijen hypotheeken verstrekt op hun onroerende zaken en zijn hun roerende zaken in pand gegeven aan de banken van de groep.

24. Financiële instrumenten

Algemeen

Op basis van het door de Raad van Bestuur geformuleerde financiële beleid, maakt de groep in de normale bedrijfsvoering gebruik van meerdere financiële instrumenten, welke worden verantwoord onder activa en passiva, of niet in de balans zijn opgenomen.

Een belangrijk deel van de bedrijfsactiviteiten luidt in vreemde valuta. Het valutarisico ten aanzien van de projectresultaten en contractwaarden van in US dollar gewaardeerde groepsmaatschappijen wordt volledig afgedekt, eveneens voor wat betreft langlopende leasecontracten. Ook in vreemde valuta luidende netto vermogenswaarden van groepsmaatschappijen en joint ventures worden afgedekt, veelal door middel van valutatermijntransacties. Financiële instrumenten worden uitsluitend gebruikt voor zover sprake is van een zakelijke transactie.

Ten aanzien van de beheersing van renterisico's is het uitgangspunt, dat de rentevoet van langlopende schulden voor de gehele looptijd wordt vastgelegd. Dit geschiedt doorgaans via financiële instrumenten, zoals rente-swaps. De vrij opneembare kredietfaciliteit kent een variabele rentevoet vanwege de sterk wisselende en tijdelijke benutting hiervan tijdens de bouwfase van lease F(P)SO's, voorafgaand aan de uiteindelijke (project)financiering. Gelet op de aard van de bedrijfsactiviteiten voortvloeiende schommelingen in de kasstroom, worden beschikbare middelen gewoonlijk niet langer uitgezet dan één jaar.

Ten aanzien van de beheersing van politieke en kredietrisico's kent de groep een beleid van kritische beoordeling van risico's verbonden aan turnkey en lange termijn leasecontracten. Indien noodzakelijk geacht worden politieke risico's verzekerd als te dien aanzien instrumenten op de markt voorhanden zijn. Voor wat betreft kredietrisico's geldt dat van afnemers bank- of concerngaranties worden verlangd, en worden door de scheepswerven van de groep kredietverzekeringen afgesloten. Bovendien nemen projectfinancieringen met beperkt regresrecht een belangrijk deel van de risico's weg, welke verband houden met langlopende leasecontracten. De groep streeft er naar risico's zo veel als mogelijk is te beperken.

Financiële instrumenten in de balans

Financiële instrumenten verantwoord onder activa en passiva hebben betrekking op financiële vaste activa, vorderingen, liquiditeiten, kortlopende en langlopende schulden. De geschatte marktwaarde is nagenoeg gelijk aan de boekwaarde per balansdatum.

Financiële instrumenten welke niet uit de balans blijken

De marktwaarde van de per 31 december 2002 uitstaande valutatermijncontracten, berekend tegen de slotkoersen op die datum, bedraagt € 418 miljoen, bij een contractuele tegenwaarde van € 449 miljoen. Rekeninghoudend met de koersverschillen welke reeds in de jaarrekening zijn verwerkt belooft de resterende ongerealiseerde koerswinst € 4 miljoen.

De marktwaarde van de langlopende schulden waarvoor rente-swaps zijn afgesloten, is per 31 december 2002 € 83 miljoen lager dan de nominale waarde.

Vennootschappelijke balans

in duizenden euro (na voorgestelde winstbestemming)

	Toelichting	31 december 2002	31 december 2001
Vaste activa			
Materiële vaste activa		63	83
Financiële vaste activa	1	<u>639.025</u>	<u>613.604</u>
		639.088	613.687
Vlottende activa			
Vorderingen	2	1.024	17.540
Liquide middelen		<u>16.962</u>	<u>1.797</u>
		17.986	19.337
Kortlopende schulden	3	<u>54.403</u>	<u>49.103</u>
Netto vlottende activa		(36.417)	(29.766)
Netto activa		<u>602.671</u>	<u>583.921</u>
Eigen vermogen			
Geplaatst kapitaal	4	31.868	31.414
Agioreserve	5	249.452	241.971
Overige reserves	6	<u>321.351</u>	<u>310.536</u>
		602.671	583.921
Geïnvesteerd vermogen		<u>602.671</u>	<u>583.921</u>

Vennootschappelijke winst- en verliesrekening*

in duizenden euro

	Toelichting	2002	2001
Vennootschappelijk resultaat		(2.294)	(2.214)
Resultaten groepsmaatschappijen (inclusief koersverschillen)	1	<u>73.757</u>	<u>82.859</u>
Nettowinst		<u>71.463</u>	<u>80.645</u>

* De vennootschappelijke winst- en verliesrekening is beperkt op grond van artikel 402 Titel 9 Boek 2 BW.

Toelichting bij de vennootschappelijke balans

1. Financiële vaste activa	2002	2001
Deelnemingen in groepsmaatschappijen	636.484	611.063
Vorderingen op groepsmaatschappijen	2.541	2.541
	639.025	613.604
<p>Het verloop van de post 'Deelnemingen in groepsmaatschappijen' is als volgt:</p>		
Boekwaarde per 1 januari		611.063
Resultaten	119.096	
Koersverschillen ten laste van de winst- en verliesrekening	(45.339)	
		73.757
Koersverschillen ten laste van het eigen vermogen		(28.152)
Dividenden		(20.184)
Boekwaarde per 31 december		636.484
<p>2. Vorderingen</p>		
	2002	2001
Vorderingen op groepsmaatschappijen	277	14.400
Overige vorderingen	747	3.140
	1.024	17.540
<p>3. Kortlopende schulden</p>		
Schulden aan groepsmaatschappijen	5.035	5.587
Belastingen en premies sociale verzekeringen	856	458
Voorgesteld dividend	47.802	42.723
Overige schulden	710	335
	54.403	49.103
<p>4. Geplaatst kapitaal</p>		
<p>Het maatschappelijk kapitaal bedraagt € 100.000.000,- verdeeld in 50.000.000 gewone aandelen en 50.000.000 preferente aandelen, elk groot nominaal € 1,-.</p>		
<p>Gedurende het verslagjaar zijn 188.475 nieuwe gewone aandelen uitgegeven ter zake van de uitoefening van optierechten.</p>		
<p>Het aantal geplaatste gewone aandelen per ultimo boekjaar beliep 31.868.318, waarvan 9.000 stuks werden gehouden door de directie.</p>		
	2002	2001
Stand per 1 januari	31.414	25.579
Stockdividend	266	222
Uitoefening optierechten	188	120
Redenominatie	-	2.640
Emissie	-	2.814
Emissie uit hoofde van overname	-	39
Stand per 31 december	31.868	31.414

In juni 1991 introduceerde de Raad van Commissarissen van de vennootschap een aandelenoptieplan voor de Raad van Bestuur, en voor de directie en de stafmedewerkers van groepsmaatschappijen. Ongeveer honderd medewerkers nemen deel aan dit plan, dat voorziet in de jaarlijkse uitgifte van opties gebaseerd op de resultaten over het voorafgaande jaar en individuele prestaties.

Opties worden uitgegeven tegen de slotkoers op de datum van uitgifte en kunnen vanaf dat moment gedurende een periode van vijf jaar worden uitgeoefend, met dien verstande dat opties verstrekt met ingang van 2001 eerst na verloop van drie jaar onvoorwaardelijk worden. De uitgiftedatum is de datum, waarop de Raad van Commissarissen de jaarrekening van de vennootschap heeft goedgekeurd.

Sedert 1 april 1999 zijn gedragsregels ter zake van misbruik van voorkennis van kracht, teneinde de naleving van de 'Wet Toezicht Effectenverkeer 1995' te waarborgen. Deze regels verbieden onder meer de uitoefening van opties gedurende bepaalde perioden, en meer in het bijzonder wanneer de medewerker kennis heeft van koersgevoelige informatie.

De financieel directeur is in dit verband aangewezen als toezichthouder op de naleving van de gedragsregels.

In het verslagjaar zijn 307.500 aandelenopties uitgegeven. De alternatieve kosten van de opties welke gedurende 2002 werden uitgeoefend (zijnde het verschil tussen de marktwaarde en de uitoefenprijs op het moment van uitoefening) bedraagt € 3,2 miljoen.

De samenstelling van de nog uitstaande aandelenopties ultimo boekjaar is als volgt:

Jaar van toekenning	Aantal	Uitoefenprijs	Geldig tot
1998	96.025	55,68	3 april 2003
1999	169.850	33,00	9 april 2004
2000	251.100	44,70	31 maart 2005
2001	274.770	57,00	30 maart 2006
2002	307.500	55,50	4 april 2007
	<u>1.099.245</u>		

Onderstaande tabel toont een verloop van de aandelenopties van de directie:

	1 januari	Toegekend	Uitgeoefend	31 december
J.J.C.M. van Dooremalen	56.950	20.000	(3.750)	73.200
G. Docherty	63.000	15.000	(9.000)	69.000
D. Keller	51.300	15.000	(5.300)	61.000
	<u>171.250</u>	<u>50.000</u>	<u>(18.050)</u>	<u>203.200</u>

5. Agioreserve

	2002	2001
Stand per 1 januari	241.971	109.691
Stockdividend	(266)	(221)
Uitoefening optierechten	7.747	4.446
Redenominatie	-	(2.640)
Emissie	-	128.523
Emissie uit hoofde van overname	-	2.172
Stand per 31 december	<u>249.452</u>	<u>241.971</u>

De agioreserve is geheel beschikbaar voor belastingvrije uitkeringen.

6. Overige reserves

	2002	2001
Stand per 1 januari	310.536	259.526
Niet betaald dividend als gevolg van keuze voor stockdividend	15.555	13.271
Dividend inzake uitoefening optierechten	(249)	(183)
Koersverschillen	(28.152)	–
Voorgestelde winstbestemming	23.661	37.922
	<hr/>	<hr/>
Stand per 31 december	321.351	310.536

**7. Niet uit de balans
blijkende
verplichtingen**

De vennootschap heeft garanties afgegeven ter zake van de nakoming van contractuele afbouwverplichtingen van enkele groepsmaatschappijen, en nakoming van verplichtingen uit hoofde van langlopende lease-/exploitatie-contracten aangaande F(P)SO's.

De vennootschap staat aan het hoofd van een fiscale eenheid, waarvan vrijwel alle Nederlandse groepsmaatschappijen deel uit maken. Dit betekent dat deze vennootschappen alle hoofdelijk aansprakelijk zijn voor belastingschulden van de fiscale eenheid als geheel.

Schiedam, 26 maart 2003

Raad van Bestuur

J.J.C.M. van Dooremalen, president-directeur
G. Docherty, financieel directeur
D. Keller
F. Blanchelande
D.J. van der Zee

Raad van Commissarissen

H. Langman, voorzitter
A.P.H. van Baardewijk, vice-voorzitter
J.D.R.A. Bax
D.J.C.N. Goguel-Nyegaard
A.G. Jacobs
R.H. Matzke

Overige gegevens

Winstverdeling

Met betrekking tot de winstverdeling luidt artikel 22 van de Statuten:

1. Bij het opmaken van de jaarrekening zal de directie zodanige afschrijvingen op de bedrijfsmiddelen der vennootschap toepassen en zodanige voorzieningen voor belastingen en andere doeleinden treffen, als zij raadzaam zal oordelen.
2. Uit de winst zoals die blijkt uit de vastgestelde jaarrekening, wordt allereerst, voor zover die winst daartoe voldoende is, op de preferente aandelen uitgekeerd het hierna te noemen percentage van het nominaal op die aandelen gestorte bedrag. Het hiervoor bedoelde percentage is gelijk aan het gewogen gemiddelde van Euribor, geldend voor twaalf maanden, gedurende het boekjaar waarin de preferente aandelen uitstonden respectievelijk gedurende het gedeelte van het boekjaar waarin deze preferente aandelen uitstonden, vermeerderd met een opslag van tweehonderd (200) basispunten. Verdere uitkering uit de winst vindt op preferente aandelen niet plaats.
3. De directie is bevoegd, onder goedkeuring van de raad van commissarissen, telkenjare te bepalen welk deel van de na toepassing van het bepaalde in het vorig lid overblijvende winst zal worden gereserveerd.
4. Uit het daarna overblijvende deel van de winst zal, zo mogelijk aan de houders van gewone aandelen vier procent over het nominale bedrag van hun gewone aandelen worden uitgekeerd.
5. Het restant van de winst staat ter vrije beschikking van de algemene vergadering van aandeelhouders.
6. De algemene vergadering kan uitsluitend op voorstel van de directie onder goedkeuring van de raad van commissarissen besluiten om ten laste van enige reserve uitkeringen te doen.

Onder goedkeuring van de Raad van Commissarissen wordt voorgesteld de nettowinst – zoals gespecificeerd in de vennootschappelijke winst- en verliesrekening – als volgt te verdelen (in €):

Nettowinst	71.463.000
In overeenstemming met artikel 22 lid 3 van de statuten wordt toegevoegd aan de Overige reserves	23.661.000
	<hr/>
Resteert	47.802.000
In overeenstemming met artikel 22 lid 4 van de statuten zal aan houders van gewone aandelen 4% over het nominale bedrag van hun aandelen worden uitgekeerd, zijnde 4% van € 31.868.318,-	1.275.000
	<hr/>
Ter vrije beschikking van de Algemene Vergadering van Aandeelhouders	46.527.000

Op grond van het bepaalde in artikel 22 lid 5 van de statuten, wordt voorgesteld ook het resterende bedrag als dividend aan aandeelhouders uit te keren. Het dividend kan naar keuze van de aandeelhouder geheel in contanten dan wel in aandelen worden opgenomen. In de agenda van de Algemene Vergadering van Aandeelhouders van IHC Caland N.V., welke op 16 mei 2003 gehouden zal worden, staan details vermeld onder punt 2 en de toelichting daarop.

Accountantsverklaring

Opdracht Wij hebben de jaarrekening 2002 van IHC Caland N.V. te Schiedam gecontroleerd. De jaarrekening is opgesteld onder verantwoordelijkheid van de leiding van de vennootschap. Het is onze verantwoordelijkheid een accountantsverklaring inzake de jaarrekening te verstrekken.

Werkzaamheden Onze controle is verricht overeenkomstig in Nederland algemeen aanvaarde richtlijnen met betrekking tot controle-opdrachten. Volgens deze richtlijnen dient onze controle zodanig te worden gepland en uitgevoerd, dat een redelijke mate van zekerheid wordt verkregen dat de jaarrekening geen onjuistheden van materieel belang bevat. Een controle omvat onder meer een onderzoek door middel van deelwaarnemingen van informatie ter onderbouwing van de bedragen en de toelichtingen in de jaarrekening. Tevens omvat een controle een beoordeling van de grondslagen voor financiële verslaggeving die bij het opmaken van de jaarrekening zijn toegepast en van belangrijke schattingen die de leiding van de vennootschap daarbij heeft gemaakt, alsmede een evaluatie van het algehele beeld van de jaarrekening. Wij zijn van mening dat onze controle een deugdelijke grondslag vormt voor ons oordeel.

Oordeel Wij zijn van oordeel dat de jaarrekening een getrouw beeld geeft van de grootte en de samenstelling van het vermogen op 31 december 2002 en van het resultaat over 2002 in overeenstemming met in Nederland algemeen aanvaarde grondslagen voor financiële verslaggeving en voldoet aan de wettelijke bepalingen inzake de jaarrekening zoals opgenomen in Titel 9 Boek 2 BW.

Rotterdam, 26 maart 2003

KPMG Accountants N.V.

Kerncijfers

in miljoenen euro, tenzij anders vermeld

	Toelichting	2002	2001	2000	1999	1998
Waarde van productie		1865,2	1201,5	1007,8	1294,9	879,8
Netto-omzet (afgeleverde opdrachten)		930,3	964,8	827,7	1229,2	646,9
Nieuwe opdrachten		1924,5	2206,2	1388,6	830,7	1453,2
Orderportefeuille per 31 december		4854,9	4102,5	2849,1	2169,1	2534,5
Resultaten						
Nettowinst	1	71,5	80,6	75,2	69,5	66,3
Dividend		47,8	42,7	38,4	35,2	33,4
Eigen vermogen per 31 december		602,7	583,9	394,8	339,1	290,3
Kasstroom	1	163,1	173,5	160,2	132,1	118,1
Investerings in materiële vaste activa		680,9	241,6	214,1	231,0	111,4
Afschrijvingen		91,6	92,9	85,0	62,6	51,8
Aantal werknemers (gemiddeld)		4151	3798	3520	3290	2892
Lonen en salarissen, sociale lasten		239,7	203,0	174,6	164,7	142,1
Kengetallen (%)						
Eigen vermogen : geïnvesteerd vermogen		38	57	48	50	64
Vlottende activa : kortlopende schulden		106	103	110	114	107
Rentabiliteit gemiddeld geïnvesteerd vermogen	1	7,5	13,4	13,3	14,9	16,9
Rentabiliteit gemiddeld eigen vermogen	1	11,4	16,9	19,5	20,9	23,0
Bedrijfsresultaat : netto-omzet		8,0	11,8	12,0	7,0	12,8
Nettowinst : netto-omzet		7,7	8,4	9,1	5,7	10,3
Kasstroom : gemiddeld eigen vermogen	1	26	36	42	40	41
Kasstroom : gemiddeld geïnvesteerd vermogen	1	12	20	21	23	27
Langlopende schulden : eigen vermogen		157	71	104	94	49
Eigen vermogen : waarde van productie		32	49	39	26	33
Eigen vermogen : nieuwe opdrachten		31	26	28	41	20
Gegevens per aandeel (€)						
Nettowinst	2					
Dividend	1/3	2,26	2,76	2,68	2,51	2,44
Eigen vermogen per 31 december	4	18,91	18,59	14,01	12,26	10,64
Kasstroom	1/3	5,15	5,93	5,71	4,78	4,34
Koers – per 31 december		50,30	52,50	50,00	36,25	35,39
– hoogste		64,95	65,50	61,40	49,20	57,72
– laagste		41,32	40,60	31,00	26,40	29,95
Koers / winst-verhouding	4	22,3	19,0	18,7	14,4	14,6
Nettowinst : beurswaarde per 31 december (%)		4,5	4,9	5,3	6,9	6,9
Aantal geplaatste aandelen (x 1.000)		31868	31414	28185	27666	27293
Beurswaarde per 31 december (€ miljoen)		1603,0	1649,2	1409,2	1002,9	966,0
Omzet (x 1.000)		26893	27342	24209	29200	20358
Aantal uitgeoefende optierechten		188.475	132.300	241.550	156.425	36.350
Aantal uitgegeven aandelen inzake stockdividend		265.991	243.728	277.302	357.906	211.892

Indien zich (wezenlijke) veranderingen in de grondslagen voor de jaarrekening hebben voorgedaan gedurende deze tienjarige periode, zijn de cijfers over voorgaande jaren voor vergelijkingsdoeleinden aangepast.

1997	1996	1995	1994	1993
753,7	705,4	621,7	408,6	404,0
627,1	691,1	421,1	402,2	351,6
761,1	732,7	844,4	791,1	321,2
1740,1	1377,7	1344,2	921,2	540,0
53,2	42,3	34,2	29,1	24,3
27,0	21,7	17,3	15,0	12,8
253,3	241,2	131,9	114,0	101,4
91,8	60,2	55,0	55,5	56,2
106,5	162,9	56,8	9,9	25,7
38,6	17,9	20,8	26,4	31,9
2251	1969	1888	1830	1796
109,6	92,9	82,7	79,3	77,1
65	79	93	91	68
100	109	106	115	114
17,4	20,7	24,5	21,9	19,0
20,4	21,4	26,0	25,3	23,3
10,2	6,1	8,0	8,1	7,2
8,5	6,1	8,1	7,2	6,9
35	30	42	48	54
25	26	39	38	38
47	24	3	4	39
34	34	21	28	25
33	33	16	14	32
1,98	1,66	1,44	1,24	1,03
1,00	0,82	0,73	0,64	0,54
9,36	9,07	5,54	4,82	4,31
3,42	2,36	2,32	2,36	2,39
47,74	44,79	24,50	19,92	17,65
62,17	46,74	25,00	20,74	19,29
41,97	23,78	15,25	15,75	9,85
24,3	28,2	17,0	16,2	17,1
4,1	3,6	5,9	6,2	5,8
27053	26596	23799	23642	23509
1291,5	1191,2	583,2	471,0	415,0
24120	16555	13719	13308	11458
311.325	401.800	157.800	132.300	350.000
145.314	-	-	-	-

1 Exclusief buitengewone posten.

2 Voorgaande jaren zijn voor vergelijkingsdoeleinden aangepast aan de 4 : 1 aandelensplitsing in 1993.

3 Op basis van het gewogen gemiddeld aantal uitstaande aandelen, vanaf 1994.

4 Op basis van het aantal uitstaande aandelen aan het eind van het verslagjaar.

Ontwerp
Niek Wensing
Huis ter Heide

Fotografie
Group companies
IHC Caland N.V.

Lithografie en druk
B.V. Drukkerij
De Eendracht
Schiedam

Afwerking
Boekbinderij
Van der Kaay/Coninck
Zoetermeer

Dit jaarverslag is
gedrukt op chloorvrij
gebleekt papier.
Het is biologisch
afbreekbaar
en recyclebaar.

IHC Caland N.V.

Postadres

Postbus 31
3100 AA Schiedam
Nederland

Bezoekadres

Karel Doormanweg 66
3115 JD Schiedam
Nederland

Telefoon (+31) 10 2320900
Telefax (+31) 10 2320999
E-mail ihcc@ihccaland.nl

Volledige informatie inzake
het bedrijf is beschikbaar
op de IHC Caland homepage:
www.ihccaland.nl

IHC Caland N.V.

Postadres

Postbus 31
3100 AA Schiedam
Nederland

Bezoekadres

Karel Doormanweg 66
3115 JD Schiedam
Nederland

Telefoon (+31) 10 2320900
Telefax (+31) 10 2320999
E-mail ihcc@ihccaland.nl

Volledige informatie inzake
het bedrijf is beschikbaar
op de IHC Caland homepage:
www.ihccaland.nl